

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ БАНКУ.....	8
1.1. Сутність фінансової стійкості банку та фактори її забезпечення	8
1.2. Організаційно-інформаційне забезпечення управління фінансовою стійкістю банку	18
1.3. Формування механізму управління фінансовою стійкістю банку	30
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1	36
РОЗДІЛ 2. УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ БАНКУ (НА ПРИКЛАДІ АТ «ОЩАДБАНК»)	38
2.1. Загальна характеристика діяльності АТ «Ощадбанк»	38
2.2. Механізм управління фінансовою стійкістю в АТ «Ощадбанк».....	49
2.3. Аналіз фінансової стійкості АТ «Ощадбанк».....	60
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2	68
РОЗДІЛ 3. МОДЕРНІЗАЦІЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ В АТ «ОЩАДБАНК»	70
3.1. Удосконалення науково-методичних підходів управління фінансовою стійкістю банку на основі інтегрального таксономічного показника	70
3.2. Апробація інтегрального таксономічного показника на прикладі АТ «Ощадбанк».....	79
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3	89
ВИСНОВКИ	91
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	95
ДОДАТКИ.....	102

ВСТУП

Банківські установи є ключовою ланкою цілісної та ефективно діючої інфраструктури, яка виступає передумовою повноцінної діяльності ринкової системи господарювання. Саме банкам належить пріоритетна роль в мобілізації тимчасово вільних грошових коштів та їх спрямування в найприбутковіші галузі економіки, що призводить до підвищення рівня матеріального добробуту населення. За умов економічної глобалізації, коли у тій чи іншій частині світу час від часу спалахують валютні, банківські та фінансові кризи, загострюється питання щодо забезпечення у кожній країні стабільного економічного розвитку, який значною мірою залежить від надійності банківського сектору. Визначальними факторами при формуванні довіри з боку вкладників, партнерів, інвесторів до банків насамперед є фінансова стійкість останніх. Зокрема, фінансова стійкість має бути не лише короточасним досягненням банків, а їх стратегічними завданнями. Виходячи з цього, виникає потреба в формуванні ефективного механізму управління фінансовою стійкістю банку, що обумовлює актуальність даної теми.

Вагомий внесок у розробку теоретичних положень та методологічних підходів щодо управління фінансовою стійкістю банку, зробили провідні дослідники та вчені-економісти: В.Г. Андреев, Н.Г. Антонов, Р.Є. Баранніков, Н.Н. Захаров, Л.Д. Касаєв, І.Я. Лукасевич, Ю.С. Масленченков, Т.В. Нікітіна, М.А. Пессель, А.М. Тавасієв, Г.Г. Фетісов та ряд інших.

Метою дипломної роботи є дослідження науково-методичних засад та обґрунтування форм удосконалення інструментарію управління фінансовою стійкістю банку.

Реалізація даної мети зумовила необхідність постановки та вирішення наступних завдань:

- з'ясувати сутність поняття фінансової стійкості банку;
- визначити організаційно-інформаційне забезпечення управління фінансовою стійкістю банку;

- дослідити основні засади формування механізму управління фінансовою стійкістю банку;
- надати загальну характеристику діяльності АТ «Ощадбанк» ;
- проаналізувати механізм управління фінансовою стійкістю в АТ «Ощадбанк» ;
- здійснити оцінку фінансової стійкості АТ «Ощадбанк» ;
- запровадити інтегральний таксономічний показник оцінки рівня фінансової стійкості банку;
- апробувати інтегральний таксономічний показник оцінки рівня фінансової стійкості в АТ «Ощадбанк» .

Об'єктом дослідження є система управління фінансовою стійкістю банку.

Предметом дослідження є інструментарій управління фінансовою стійкістю банку.

У процесі дослідження було використано такі загальнонаукові методи, як:

- теоретичне узагальнення, порівняння та систематизація (при дослідженні сутності понять стійкість банку, фінансова стійкість банку);
- системного аналізу (при дослідженні інструментарію управління фінансовою стійкістю банку);
- графічний та табличний методи, статистичний для аналізу фінансового стану та оцінки рівня фінансової стійкості банку);
- метод аналізу та синтезу (для дослідження механізму управління фінансовою стійкістю).

Інформаційною базою дослідження є чинні законодавчі та нормативні акти, що регулюють діяльність банків, офіційні матеріали Національного банку України, наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених, присвячені проблемам управління фінансовою стійкістю банку.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ БАНКУ

1.1. Сутність фінансової стійкості банку та фактори її забезпечення

На сучасному етапі розвитку запорукою стабільного розвитку банківської системи є фінансова стійкість кожного банку. Принципового значення набуває проблема зміцнення фінансової стійкості банку, вирішення даної проблеми забезпечується побудовою ефективного механізму забезпечення фінансової стійкості банку.

Аналізуючи поняття стійкості банку, слід звернути увагу на сукупність понять, систему поглядів дослідників та комплекс принципів, які виступають основоположними при визначенні його сутності.

Для тлумачення поняття фінансової стійкості, виникає необхідність розглянути основні особливості категорії «стійкості».

Поняття «стійкість» використовується в багатьох природничих, гуманітарних, технічних дисциплінах. Згідно зі «Словником української мови» стійкість трактується як здатність не піддаватися зовнішньому впливу, зберігати та виявляти свої властивості протягом тривалого часу [38]. Пояснення стійкості як ознаки, що характеризує стан окремої системи, розглядається як здатність системи виконувати свої функції під впливом внутрішніх та зовнішніх факторів. Поняття стійкості у технічних науках трактується як здатність комплексної системи чи діючого механізму до поновлення свого усталеного стану та функціональних особливостей внаслідок раптового його порушення будь-яким внутрішнім чи зовнішнім фактором [2].

Розглядаючи використання категорії стійкості в економічній теорії, варто зазначити, що воно використовується як одне з визначень концепції економічної рівноваги, виходячи з якої досягнення та підтримка рівноваги в економіці належить до найголовніших макро- й мікроекономічних завдань. Із цієї концепції випливає, що економічні суб'єкти прагнуть перевести економіку в оптимальний стан, який асоціюється поняттям стійкості. «Банківська

енциклопедія» трактує стійкість як постійність, сталість, невідкладність ризику збитків та втрат [5].

Таким чином, сутність поняття стійкості у загальному розумінні, на нашу думку, розкривається як характеристика стану рівноваги об'єкта чи системи, яка відображає можливість зберігати функціональне призначення та властивості незмінними, незважаючи на вплив внутрішніх чи зовнішніх факторів та ризику, які можуть виникнути в процесі їх функціонування.

Що стосується трактування поняття «стійкість банку», то можна виділити кілька підходів до тлумачення даної категорії.

Згідно з першим «ринковим» підходом, прихильниками якого є Ю.С. Масленченков, Т.В. Нікітіна, стійкість являє собою ринкову категорію, яка відображає стан банку у відповідному ринковому середовищі та забезпечує цілеспрямованість його руху в поточній та майбутній діяльності [36, 39].

Прихильниками другого підходу є такі видатні науковці як Г.Г. Фетісов, І.Я. Лукасевич та Р.Є. Баранніков, стверджують, що стійкість банку розкривається в його здатності виконувати свої зобов'язання перед клієнтами, кредиторами, вкладниками та забезпечувати потреби в короткостроковому, довгостроковому кредитуванні під впливом внутрішніх та зовнішніх факторів [4,60].

«Універсальний» підхід, до якого можна віднести Н.Г. Антонова, М.А. Песселя, В.Г. Андреева, Н.Н. Захарова трактує дану категорію як інтегральну динамічну характеристику здатності банку (як системи трансформування ризиків та ресурсів) повноцінно, з мінімальним ризиком та максимальною ефективністю виконувати свої функції під впливом внутрішнього та зовнішнього середовища [2, 27].

Аналіз наукових досліджень стосовно діяльності банків дає змогу зауважити, що поняття стійкості ототожнюється із такими фінансовими категоріями як надійність та стабільність (рис. 1.1) [9].

Надійність банку розглядається як його стійкість відносно змін на фінансовому ринку та здатність вчасно виконувати свої зобов'язання [30]. Але,

на нашу думку, надійність виступає не лише кількісним аналізом основних параметрів функціонування банку, а й включає в себе його суб'єктивну характеристику з точки зору певних соціальних груп: партнерів, клієнтів та регулюючих органів, тобто їх впевненість у тому, що банк здатний виконати свої зобов'язання.

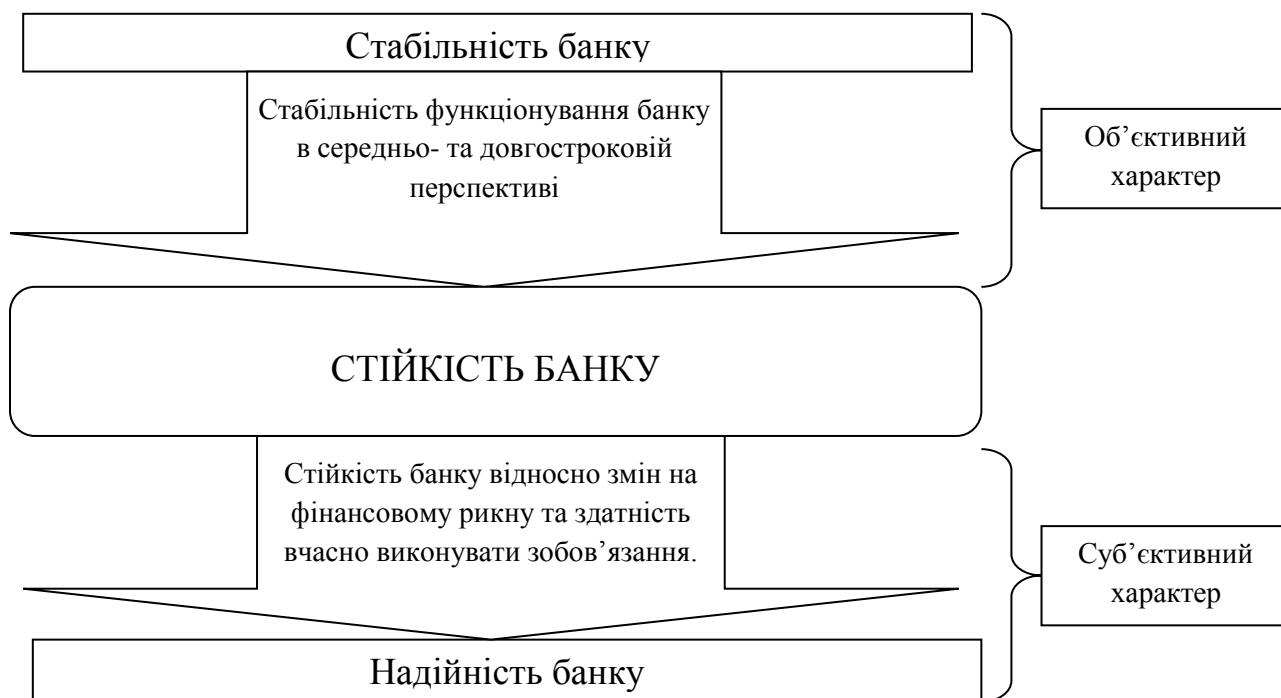

Рис. 1.1. Взаємозв'язок стійкості банку з категоріями «надійність» та «стабільність» [9]

Таким чином, можна зробити висновок, що надійність банку є більш ширшим та абстрактним поняттям, порівняно із стійкістю. Існує безпосередня залежність між цими категоріями, адже надійним може бути лише стійкий банк, що стабільно розвивається.

«Стійкість» та «стабільність» також є близькими, взаємопов'язаними між собою поняттями, проте не тотожними. У наукових працях В.В. Іванова стійкість банку трактується як стабільність його функціонування у розрізі середньо- та довготермінової перспективи. Ю.С. Масленченков визначає поняття стійкості банківської установи, спираючись на стабільне економічне середовище, в якому вона проводить свою діяльність [37]. На відміну від стійкості, що передбачає здатність системи протистояти впливу певних факторів, стабільність розуміється як незмінність, тривале збереження певного

рівня чи стану. Отже, порівнюючи ці два поняття, варто зазначити, що стійкою є та банківська установа, котра здатна витримати граничний рівень непередбачуваних втрат, за якого зберігається його ефективне функціонування. А стабільність передбачає її здатність поступово забезпечити зменшення даних втрат, цим самим створюючи умови для підвищення рівня стійкості.

З'ясувавши сутність поняття «стійкість банку», слід звернути увагу на його комплексність, зокрема деякі дослідники банківської стійкості стверджують, що дана категорія є комплексною характеристикою, що формується з системи складових, з чим неможливо не погодитися (рис. 1.2).

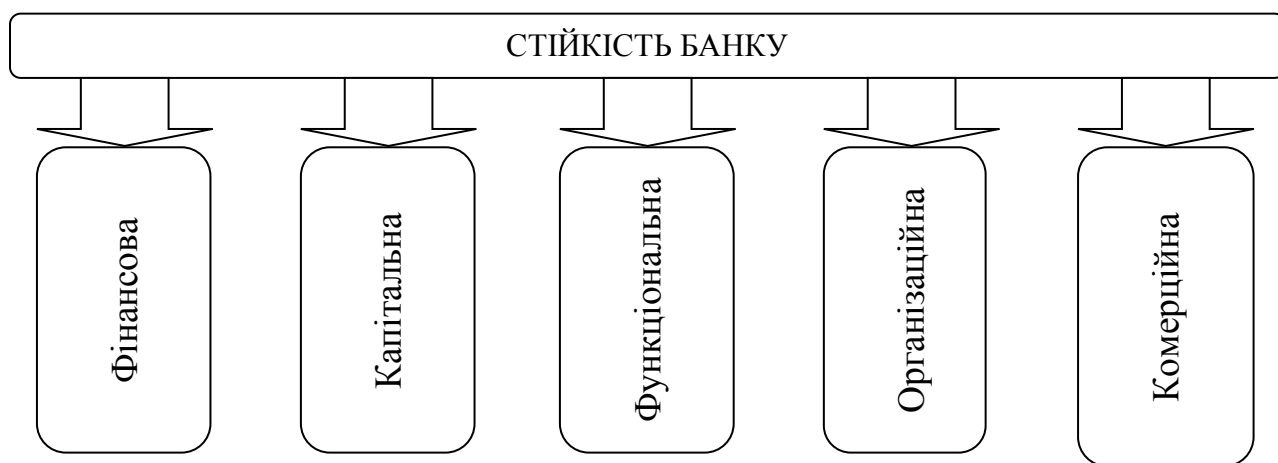

Рис. 1.2. Компонентні складові стійкості банку [55]

Розглянемо детальніше саме фінансову стійкість банку. Фінансова стійкість являється одним з головних чинників формування довіри з боку вкладників, партнерів та інвесторів, оскільки саме на дану категорію в першу чергу звертають увагу вище названі суб'єкти. При цьому результати повинні бути не лише короткочасними досягненнями, а й їх стратегічними завданнями.

Часто в літературі можна зустріти ототожнення понять «стійкість банку» та «фінансова стійкість банку». Так, на думку О.І. Лаврушина та інших авторів, банк можна вважати стійким за умови його платоспроможності, наявності ліквідного балансу та достатності капіталу, що відповідає певним вимогам щодо якості [12, 23]. Професор А. М. Мороз також тлумачить стійкість банку з точки зору розрахунку певної системи фінансових показників [10, С. 220].

Дані визначення не є однозначними, оскільки як зазначалося вище, категорія «стійкість банку» включає до свого складу не лише «фінансову стійкість банку», а й інші складові, які внаслідок комплексності забезпечують стійкість банку.

Існує досить велика кількість тлумачень сутності фінансової стійкості банку. Проаналізувавши їх, можна виокремити систему підходів, розкритих на рисунку 1.3.

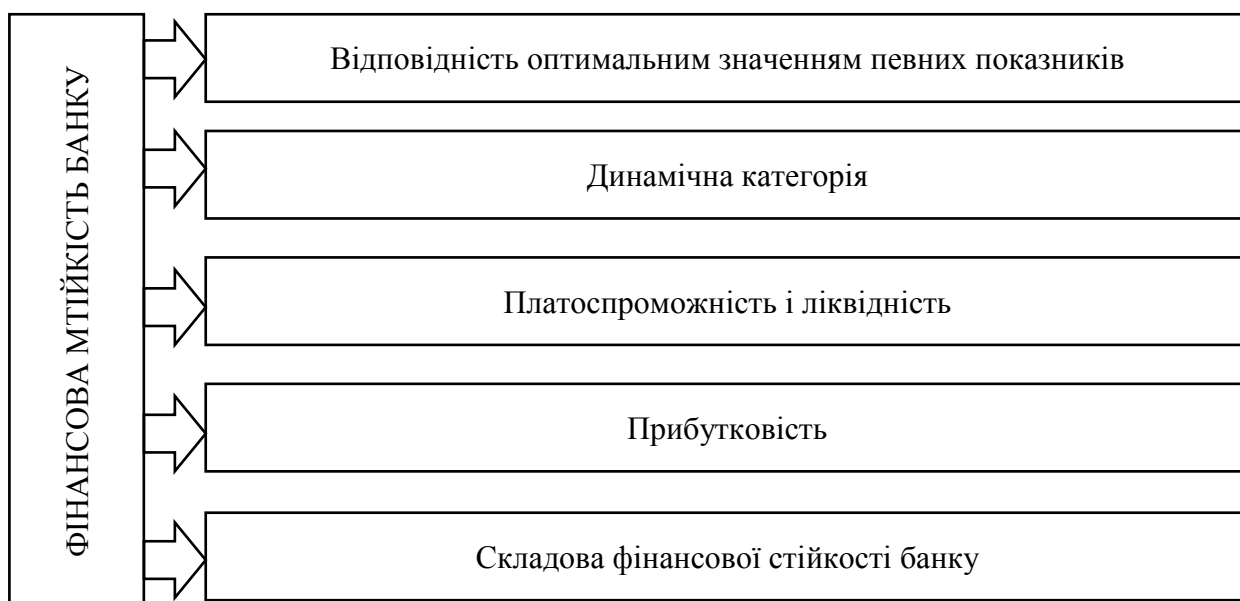

Рис. 1.3. Підходи щодо визначення сутності фінансової стійкості банку

До першого напрямку доречно віднести визначення Г.С. Панової, О.Д. Заруби, Р.І. Шиллера, С.А. Святко, які визначають фінансову стійкість банку з боку деяких параметрів, що характеризують його фінансовий стан. Науковець Ю.С. Масленченков розглядає фінансову стійкість банку, як «відповідність (невідповідність) діяльності банку основним плановим (нормативним) узагальнюючим показникам, що синтезують характеристики економічних складових фінансової стійкості: обсягу й структури власних засобів, достатності ліквідності, мультиплікативної ефективності власного капіталу, створення банком доданої вартості» [2, 14, 15, 63].

Схожі за сутністю і за змістом визначення фінансової стійкості були запропоновані Р.М. Шіллером [63] та О.В. Пернарівський [11].

Слід зазначити, що в даних визначеннях орієнтація на виконання планових показників є некоректною, оскільки вони не завжди розраховуються.

Відповідно до другого підходу фінансову стійкість банку визначають як динамічну, інтегральну характеристику спроможності банку як системи трансформування ресурсів і ризиків, повноцінно (з максимальною ефективністю і мінімальним ризиком) виконувати свої функції, витримуючи вплив факторів зовнішнього та внутрішнього середовища [16, 34].

При цьому визначення є досить абстрактним, оскільки з нього не зрозуміло суті «трансформації ресурсів і ризиків». Хоча слід погодитися з тим, що фінансова стійкість банку є динамічною категорією.

Третім напрямком дослідження сутності фінансової стійкості банку є ототожнення даного поняття з ліквідністю та платоспроможністю, який підтримали у своїх працях Н.Г. Антонова, М.А. Песселя, В.Г. Андреева, Н.Н. Захарова [22]. Факт ототожнення даних понять є недоцільним, оскільки поняття «фінансова стійкість банку» є ширшим. А показники платоспроможності і ліквідності є її складовими і здійснюють суттєвий вплив на фінансову стійкість. Зокрема, як зазначає В. В. Вітлінський, «платоспроможність – це, в свою чергу, складова частина фінансової стійкості банку. А ліквідність і прибутковість – показники (критерії), що деталізують поняття платоспроможності комерційного банку» [14, 41].

Згідно з наступними підходами фінансова стійкість ототожнюється з прибутковістю банку. Зокрема, як зазначив Л.П. Белих, «рівень фінансової стійкості визначають прибутковість банку та його здатність виплачувати дивіденди за акціями» [7].

Науковець В.В. Пантелеев наголосив, що «своєрідним відображенням стійкого перевищення доходів над витратами і є фінансова стійкість» [45].

Слід зауважити, що отримання прибутку є однією з ключових засад фінансової стійкості банку, але ототожнювати дані поняття не доцільно. Для фінансової стійкості більш важливим є не сам факт отримання прибутку, а його стабільність, періодичність, обсяги та джерела. Також високі прибутки

забезпечуються більш високим рівнем ризику діяльності банку, що не може підвищувати його фінансову стійкість. Щодо дивідендів, то в даному випадку це також не є свідченням стійкості, оскільки проблемні банки будуть підвищувати рівень дивідендів, задля збільшення кількості інвесторів. Банки мають підтримувати збалансований рівень даного показника для забезпечення достатності капіталу, як однієї з найважливіших ознак фінансової стійкості банку.

Отже, розглянувши підходи до визначення фінансової стійкості банку, можемо зробити висновок, що сукупність наведених визначень розкривають сутність даної дефініції, але кожне з них окремо не розкриває поняття з усіх боків.

На основі узагальнення вище наведених підходів та трактувань запропоновано, що фінансова стійкість банку – це інтегральний, динамічний показник, який є складовою загальної стійкості банку і характеризує здатність банку протидіяти негативним екзогенним та ендогенним факторам за допомогою підтримання ліквідності, платоспроможності та прибутковості на достатньому для цього рівні.

Відповідно постає питання щодо визначення факторів, які призводять до погіршення фінансової стійкості банку.

На сьогодні не існує єдиної, чіткої класифікації факторів, які впливають на фінансову стійкість банків. Вона повинна формуватись з урахуванням різних ознак та за різними напрямками [20].

У своїх наукових роботах, О.В. Дзюблюк стверджує, що на рівень фінансової стійкості банків впливають наступні фактори: якість банківських активів; довіра клієнтів; курс національної валюти; рівень ліквідності банків; рівень капіталізації банків; обсяги банківських ресурсів; рівень процентних ставок; інвестиційний клімат [18, С. 49-52].

Професор В. Коваленко до вищезгаданих факторів додає наступні: ризики кредитування; залежність банківської системи від фінансового стану суб'єктів господарювання (позичальників); рівень ризиків, що пов'язані з діяльністю на

фондовому ринку; рефінансування банківських установ; політичний вплив у діяльність банківської системи [19].

Науковець І. Парасій-Вергуненко пропонує до групи зовнішніх факторів, які впливають на рівень фінансової стійкості банків та банківської системи в цілому додати стійкість національної валюти; впорядкованість державних фінансів, що поєднані з невеликим чи відсутнім дефіцитом бюджету; незначні об'єми відпливу капіталу за кордон; довіра громадян до банківської системи; низький рівень інфляції та сприятливий інвестиційний клімат [1].

Більшість вчених поділяють фактори на дві групи: внутрішні або контрольовані та зовнішні або неконтрольовані.

У праці К.В. Балдіна, В.С. Зверєва та А.В. Рокосуєва склад факторів визначається як наступний [3]:

- зовнішні фактори – тип економічної системи; не збалансована кредитна політика або її повна відсутність; структура потреб населення; рівень доходів та заощаджень населення; політико-правова та економічна невизначеність державного регулювання; науково-технічний та інформаційний розвиток тощо.

- внутрішні: помилкова ринкова філософія; відсутність або не правильні принципи її дії, нераціональне використання ресурсів і низька їх якість; невисокий рівень менеджменту та маркетингу; невідповідність рівня управлінської і організаційної культур його технологічній структурі.

У праці І.І. Д'яконової та Ф.І. Шпиґа зовнішні фактори розподіляються на три підгрупи [20]:

- загальноекономічні умови – це динаміка реального ВВП, наявність певних джерел для інвестиційних процесів, конкурентоспроможність вітчизняних товарів на світових ринках (апореція реального курсу), приплив (відтік) капіталу, промисловий потенціал і ступінь розвитку злиття банківського і промислового капіталів, виробничі процеси (вибуття основних фондів), структура та динаміка експорту та імпорту країни, темпи інфляції, обсяги зовнішнього боргу тощо;

– стан і особливості грошового і фінансового ринків у країні – це дохідність операцій на фінансовому ринку, спеціалізація і розвиненість банківських послуг, динаміка грошового мультиплікатора, динаміка чистих депозитів та кредитів;

– фактори інфраструктурного характеру – соціально-політична ситуація, банківський нагляд у країнах, об'єднання зусиль банківського сектора та держави щодо зниження можливості виникнення системних ризиків.

До внутрішніх факторів у праці також пропонується віднести наступні [20]:

– рівень співвідношення власного та залученого банківського капіталу;
– особливість банківських послуг та продуктів, пов'язані з цим ризики;
– стан ресурсно-кадрового потенціалу країни, рівень специфічних знань та накопиченого досвіду у відповідній сфері;

– безпосередньо виробничий фактор, що охоплює техніку, будівлі, ступінь розвитку зв'язку й комунікацій, засоби передачі внутрішньої та зовнішньої інформації;

– низький рівень реальних доходів населення, слабкість корпоративних фінансів;

– занижений мінімальний розмір капіталу місцевих, регіональних і міжрегіональних комерційних банків;

– недосконалість системи рефінансування банків;

– існування бюрократизму в органах банківського сектора;

– існування залежності банків від політичних та інших організаційних структур (приймання рішень під політичним тиском);

– відсутність правових і економічних основ для здійснення банками інвестиційної діяльності, перебудови системи довгострокового кредитування, існування обмежень на об'єднання банківського, страхового й інвестиційного бізнесу;

– недостатня прозорість щодо власників банків;

– відсутність синдикованого кредитування банками компаній;

відсутність чи невпевненість у громадській свідомості позитивного іміджу банків і працівників банківської системи.

Даний підхід до визначення факторів впливу на фінансову стійкість банку розкрито і в праці С.М. Ільєсова, при цьому як внутрішні фактори вчений виділяє наступні: політика окремого банку, стратегічне планування, рівень управління, кваліфікація кадрів, взаємовідношення із засновниками, забезпеченість власними коштами, система ефективного внутрішнього аудиту, обсяги створених резервів, ефективна кредитна і депозитна політики [25].

Розглянувши вище зазначені підходи до характеристики факторів, що впливають на фінансову стійкість банку, доцільно запропонувати власну узагальнену їх класифікацію, що наведена на рисунку 1.4.

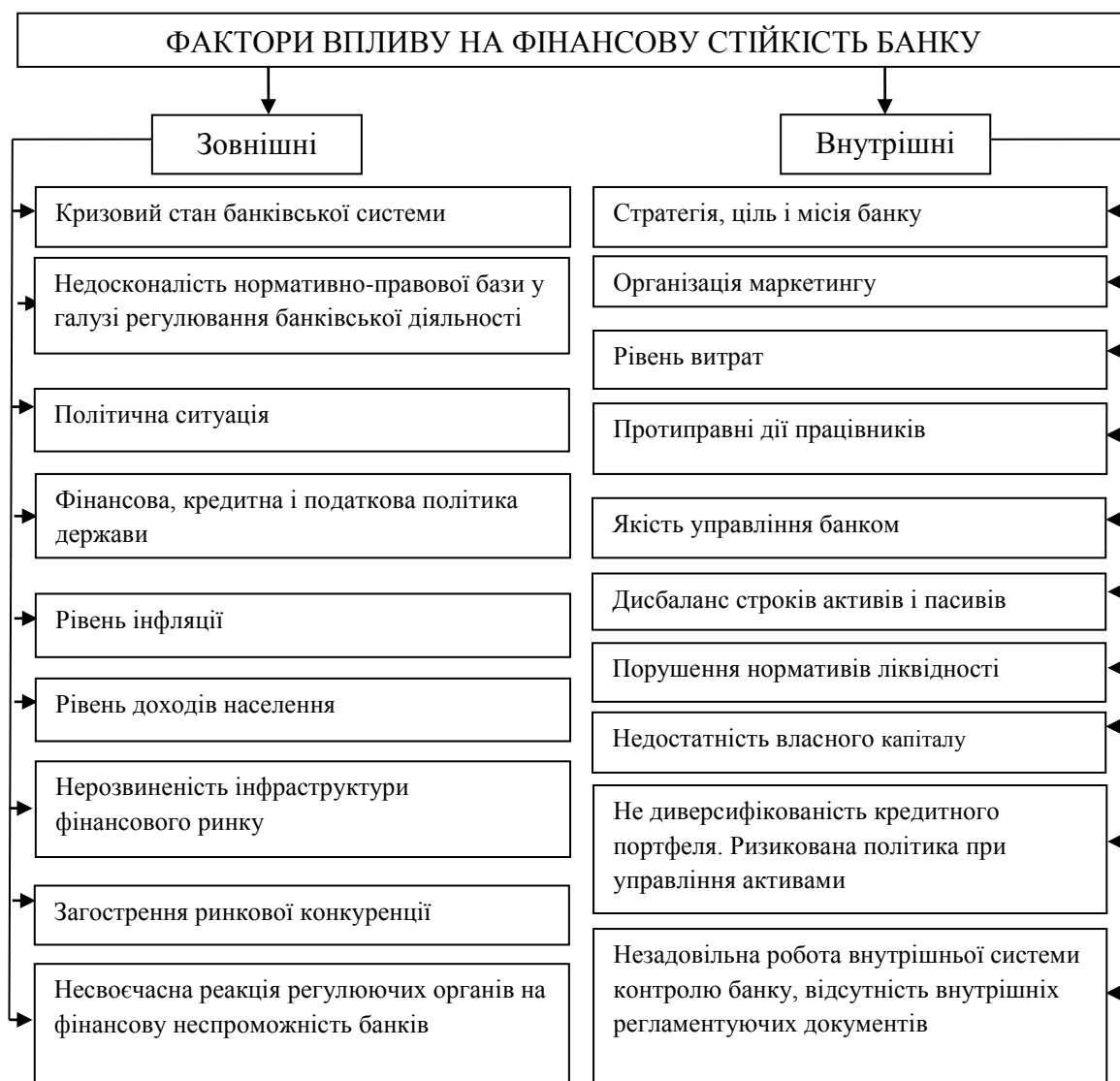

Рис. 1.4. Фактори, що впливають на фінансову стійкість банк

Підводячи підсумки, варто зазначити, що банк у своїй діяльності постійно зазнає впливу як з боку ендогенних, так і екзогенних факторів, що, в свою чергу, вимагає безперервний аналіз та контроль за рівнем фінансової стійкості з метою забезпечення його ефективного функціонування.

1.2. Організаційно-інформаційне забезпечення управління фінансовою стійкістю банку

Ключовим фактором щодо забезпечення фінансової стійкості банку є розвиненість його інформаційних ресурсів та організаційного забезпечення.

Під інформаційним забезпеченням фінансової стійкості банку розуміється комплекс аналітичної інформації, методів її аналізу, обробки, які дають змогу визначити реальний рівень фінансової стійкості, виявити фактори та їх вплив на неї та обґрунтувати шляхи забезпечення фінансової стійкості в майбутньому [26].

Процес формування системи інформаційного забезпечення аналізу фінансової стійкості банку – цілеспрямований підбір відповідних інформативних показників, що використовуються у процесі аналізу фінансової стійкості банку та прийняття управлінських рішень стосовно підвищення її рівня.

Для аналізу стійкості банку використовується інформація як із внутрішніх, так із зовнішніх джерел.

Під внутрішньою інформацією розуміється інформація статистичного, управлінського, податкового, фінансового та бухгалтерського характеру, яка застосовується для аналізу банківської діяльності за всіма аспектами. Ефективність оцінки залежить від якості внутрішньої інформації, що складає основу інформаційної бази. Найбільшому контролю з боку державних органів піддаються облікові джерела інформації: дані бухгалтерського обліку та фінансова звітність. Це сприяє спрощенню систематизації інформації, проте водночас зумовлює підвищення мінімальних вимог відносно якості інформації.

Під фінансовою звітністю розуміється бухгалтерська звітність, яка містить інформацію про фінансовий стан, фінансові результати та рух грошових коштів банку за звітний період. До складу фінансової звітності банку належать: балансовий звіт, звіт про прибутки і збитки та інший сукупний дохід, звіт про рух грошових коштів, звіт про власний капітал банку, примітки, у яких наведено інформацію стосовно структури активів, власних коштів та зобов'язань банку, якості кредитного портфеля, ризиків та інших показників, що є необхідними для аналізу фінансового стану банківської установи [42].

Нормативною базою щодо складання фінансової звітності банків є:

- Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 07.12.2000 [49];
- Закон України «Про Національний банк України» від 20.05.1999 [51];
- Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність» від 16.07.1999 [50];
- Інструкція «Про порядок складання і оприлюднення фінансової звітності банками України», затверджена Постановою НБУ від 27.12.2007 р. № 480 [44];

Зовнішньою інформацією є дані про ситуацію в економічному середовищі, в якому банківська установа здійснює свою діяльність. Вона включає нормативну базу регулюючих органів та економічну інформацію, що містить статистичні, макроекономічні та фінансові показники.

Науковці О.А. Криклій та Н.Г. Маслак у своїх дослідженнях визначають наступний склад зовнішнього інформаційного забезпечення:

- показники, що характеризують економічний розвиток країни, є основою здійснення аналізу й прогнозування умов зовнішнього середовища діяльності банку в процесі розробки комплексної політики управління банком;
- показники, які характеризують кон'юнктуру ринку, та є базою для прийняття управлінських рішень у контексті формування цінової політики й доходів, залучення ресурсів із зовнішніх джерел, формування портфеля фінансових вкладів та інших аспектів формування й використання банківських ресурсів;

- показники, що характеризують діяльність конкурентів та контрагентів

– використовуються переважно з метою прийняття оперативних управлінських рішень в окремих аспектах формування й використання ресурсів банку [33].

Для прийняття ефективних стратегічних управлінських рішень необхідна інформація, що характеризує стан національних та іноземних ринків, дослідження в галузі маркетингу; юридична інформація.

Виділяють наступні форми зовнішньої інформації:

- оперативна інформація, що сформована у вигляді бюлетеня за певний проміжок часу;
- видання, які містять новини фінансової сфери й економіки;
- аналітичні огляди, які проводяться фінансовими організаціями, державними органами, консультаційними компаніями та дають змогу проводити аналіз даних, застосовуючи найсучасніші технології та високий інтелектуальний потенціал;
- індекси, які характеризують ситуацію на фінансовому та фондовому ринках;
- довідкова інформація, що виступає у вигляді баз даних, в яких міститься інформація про діяльність банків, нормативна інформація та архіви преси [15].

Варто зазначити, що інформація, отримана із внутрішніх та зовнішніх джерел, використовується банком для досягнення наступних цілей:

- ідентифікація поточних та майбутніх ризиків;
- аналіз різних сценаріїв розвитку подій для оцінки рівня втрат банку;
- аналіз отриманих результатів і здійснення коригувань, що необхідні для підтримки адекватної сукупної позиції банку в цілому по балансу;
- кількісний вимір ризиків, що спирається на аналіз чутливості позицій до зміни темпів росту інфляції, активів, обмінного курсу, процентних ставок на ринку тощо.

Для оцінки інформаційного забезпечення використовується система параметрів, зокрема:

- джерело інформації – ідентифікує походження інформації;
- якість інформації – встановлює сукупність властивостей та характеристик, які розкривають рівень придатності обраної інформації для виконання аналізу фінансової стійкості банку. До цих характеристик відносяться: своєчасність, новизна, важливість інформації для проведення даної оцінки, корисність, доступність.

- зміст визначає межі проблемної теми, теорії, методики, яка охоплюється інформацією, що, в свою чергу покращує умови для здійснення ефективної оцінки фінансової стійкості банку;

- обсяг – загальний об'єм інформації стосовно оцінки фінансової стійкості, який знаходиться в розпорядженні користувача;

- стислість та наочність – подання інформації у вигляді таблиць, карт, графічних об'єктів, математичних моделей, програмних комплексів;

- мова – мовний бар'єр спричинює обмеження доступу користувачів;

- вартість інформації – інформаційні ресурси є специфічним товаром, що задовольняє потреби користувачів [25].

Забезпечення фінансової стійкості банку реалізується на оперативному, тактичному та стратегічному рівнях та ґрунтується на існуючих організаційній структурі забезпечення.

Процес забезпечення фінансової стійкості банку передбачає залучення вищого органу управління, спостережного, виконавчого та контролюючого органів, функціональних підрозділів, що включають в себе КУАП, кредитний комітет, фронт-офіс, бек-офіс, казначейство та підрозділ з ризик-менеджменту.

Організаційне забезпечення стійкості банку представлено на рисунку 1.5.

На стратегічному рівні забезпечення фінансової стійкості банку здійснюється загальними зборами акціонерів, спостережною радою і правлінням, КУАП, кредитним комітетом: визначаються ключові стратегічні напрямки, а саме принципи формування управлінських рішень щодо забезпечення фінансової стійкості.

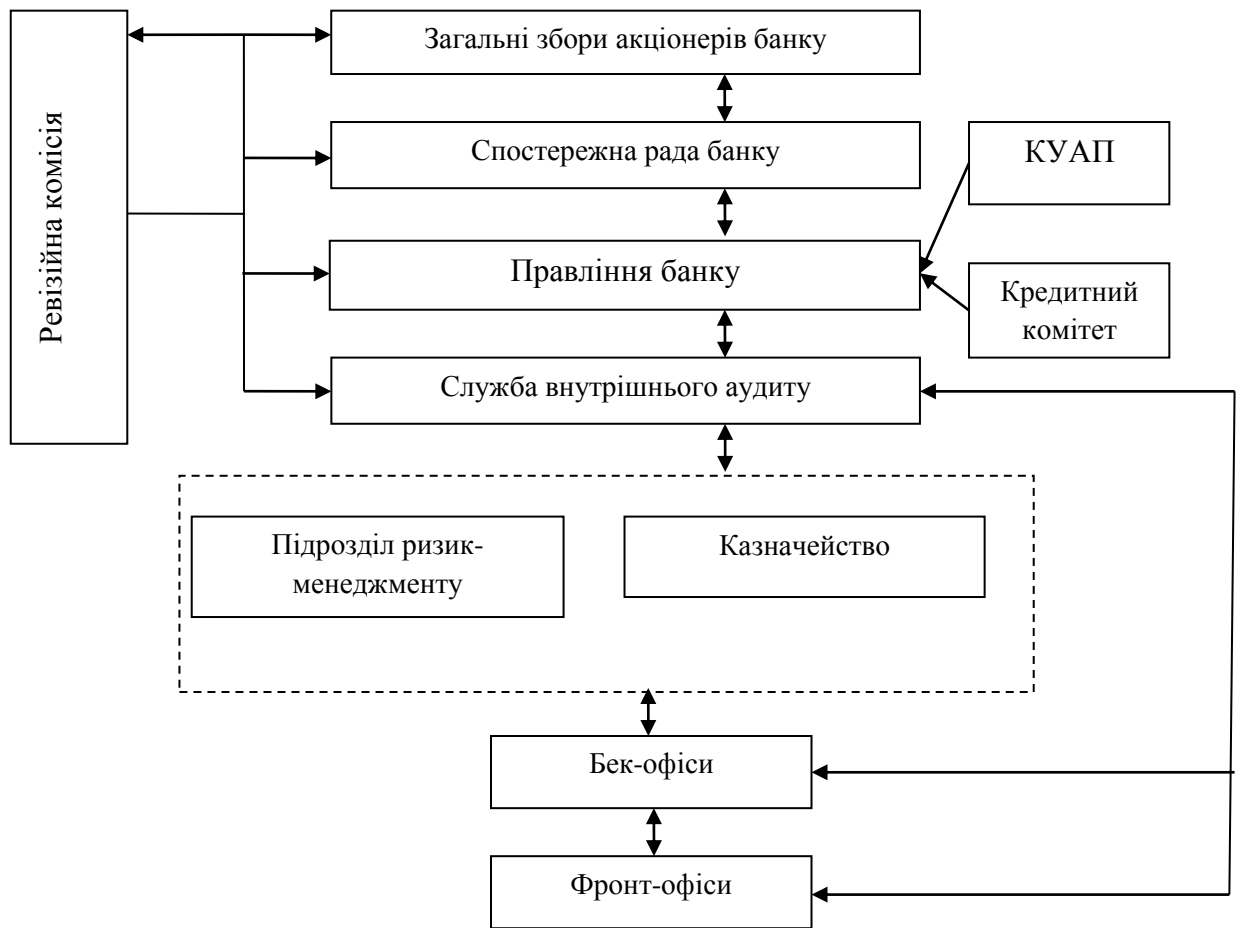

Рис. 1.5. Організаційна структура управління фінансовою стійкістю банку

Комітет з управління активами й пасивами визначає оптимальну структуру активів та пасивів, аналізує якість структури балансу банку, здійснює розробку планових обсягів залучення ресурсів та їх розміщення в активні операції; затверджує ліміти розривів ліквідності за строками; визначає потреби банку в ліквідних коштах.

Кредитний комітет здійснює управління кредитним портфелем банку, формування його ефективної кредитної політики.

На тактичному рівні забезпечення здійснюється, службою внутрішнього аудиту, казначейством, департаментом з ризик-менеджменту. Підрозділ ризик-менеджменту здійснює забезпечення надійного процесу виявлення, оцінки, контролю й моніторингу всіх ризиків діяльності банку. Казначейство банку визначає дефіцит чи надлишок ліквідності внаслідок управління його кореспондентськими рахунками. На службу внутрішнього аудиту покладено

обов'язок нагляду за функціонуванням системи внутрішнього контролю, аналіз її адекватності, ефективності та достатності.

На оперативному рівні здійснюється забезпечення через фронт- та бек-офіси. Кваліфікаційний рівень та професійні навички працівників цих підрозділів справляють значний вплив на обсяги та якість залучених і розміщених ресурсів, що, в свою чергу, забезпечує фінансову стійкість банку.

Таким чином, організаційне забезпечення фінансової стійкості банку здійснюється на стратегічному, тактичному та оперативному рівнях, в якому суб'єкти забезпечення виконують чітко регламентовані функції, що, безперечно, є важливою умовою ефективного управління та забезпечення фінансової стійкості банку.

Стійка діяльність банку забезпечується її постійним контролем та оцінкою, метою якої є виявлення потенційних проблем діяльності банків на початкових етапах та застосування відповідних попереджувальних заходів.

Оцінювання та аналіз фінансової стійкості банку являє собою комплекс заходів, що охоплює безперервне спостереження за основними показниками його діяльності.

Варто звернути увагу на види аналізу фінансової стійкості банку:

- попередній аналіз – проводиться на початку звітної періоду і спрямований на визначення перспектив функціонування банку, розробки прогнозів кон'юнктури ринку банківських продуктів та послуг, лімітів, нормативів тощо;

- поточний аналіз – застосовується безпосередньо під час діяльності банку для подальшого прийняття оперативних управлінських рішень;

- підсумковий аналіз – спрямований на підведення підсумків стосовно діяльності банку за певний період з метою оцінки результатів діяльності, виявлення втрат, пошук резервів щодо покращення фінансового стану банківської установи.

Здійснення ефективної оцінки й аналізу фінансової стійкості банку передбачає застосування певного інструментарію (рис. 1.6).

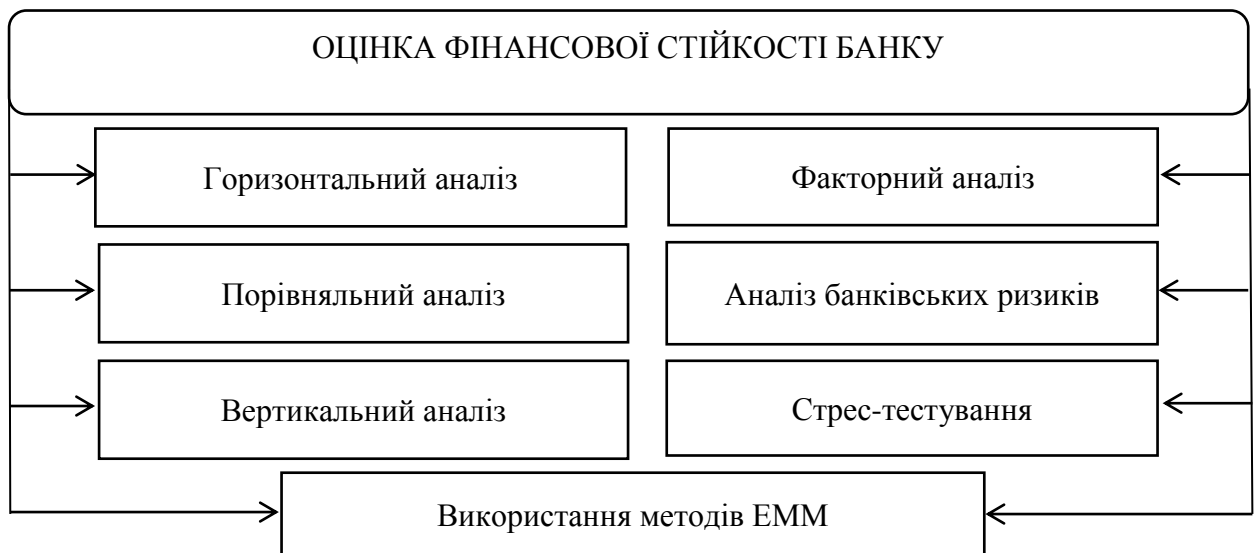

Рис. 1.6. Інструментарій оцінки фінансової стійкості банку

Порівняльний аналіз ґрунтується на наступних способах порівняння:

- планових та фактичних показників, які прямо чи опосередковано характеризують діяльність банку для оцінки виконання плану;
- фактичних показників з нормативними значеннями для поточного аналізу дотримання банком вимог регулюючих органів;
- фактичних показників з динамікою аналогічних показників за минулий період з метою визначення тенденцій розвитку банку;
- фактичних показників із середніми показниками по групі чи банківській системі в цілому.

Порівняльний аналіз базується на наступних способах порівняння:

- планових та фактичних показників, які прямо чи опосередковано характеризують діяльність банку для оцінки виконання плану;
- фактичних показників з нормативними значеннями для поточного аналізу дотримання банком вимог регулюючих органів;
- фактичних показників з динамікою аналогічних показників за минулий період з метою визначення тенденцій розвитку банку;
- фактичних показників із середніми показниками по групі чи банківській системі в цілому.

Порівняльний аналіз фінансової стійкості банку доцільно згрупувати за наступними видами:

- горизонтальний, що використовується з метою визначення відхилення фактичних значень показників від базових;
- вертикальний, за яким досліджується структура об'єкта дослідження. Даний вид аналізу має тісний зв'язок з факторним аналізом, адже визначається ступінь впливу структурних елементів на загальний рівень показника через порівняння його до і після дії окремих факторів та тенденцій;
- трендовий – визначається значення відносних показників динаміки, зокрема темп росту та темп приросту об'єкту дослідження за ряд років;
- факторний аналіз – використовується з метою комплексного аналізу діяльності банку, пошуку та класифікації факторів, які впливають на неї, дослідження ступеня цього впливу.

Окрім аналізу поточного рівня фінансової стійкості банків, виникає потреба в проведенні її оцінки на майбутнє, що дасть можливість банківським установам вчасно реагувати на негативні фактори їх діяльності з метою уникнення втрат. Варто зазначити, що прогнозування фінансової стійкості банків потребує використання складних економіко-математичних моделей.

Особливостями систем «попереднього реагування» є формування прогнозної оцінки функціонування банків протягом визначеного проміжку часу дають можливість визначити потенційні ризики та проблеми, які можуть вплинути на рівень фінансової стійкості в майбутньому; формування висновків стосовно майбутнього рівня фінансової стійкості банків передбачається використання лише кількісних даних та комплексних статистичних модулів.

При здійсненні оцінки фінансової стійкості банківських установ важливе значення має стрес-тестування, яке передбачає аналіз фінансової стійкості банківської системи в умовах негативного впливу певних факторів: зниження ліквідності, зростання валютних курсів та інших.

Стрес-тестування дає можливість побачити стійкість банківської системи до впливу негативних змін. Головною проблемою, яка виникає під час здійснення стрес-тестування – процес агрегації даних. Дана проблема має кілька шляхів вирішення, зокрема:

- здійснення агрегації, компілюючи результати здійсненого стрес-тестування окремих портфелів;
- проведення стрес-тестування до агрегованого портфеля;
- здійснення стрес-тестування з уніфікованими підходами до даних, поданих окремими банками [35].

Коефіцієнтний аналіз дає можливість оперативно визначити відхилення в діяльності банківської установи та забезпечує комплексність та повноту аналізу. В результаті проведеного дослідження вітчизняної економічної літератури щодо науково-методичних підходів оцінки фінансової стійкості банку, слід зауважити, що на сьогодні відсутня єдина система показників, яка б узагальнено характеризувала фінансову стійкість банківської установи. Сукупність найголовніших показників оцінки фінансової стійкості банку можна умовно поділити на 4 групи, а саме: показники капітальної стійкості банку, показники ділової активності банку, показники ліквідності банку, показники ефективності діяльності банку.

Перша група індикаторів характеризує достатність капіталу банківської установи з метою покриття своїх ризиків, аналіз структури капіталу, що визначає якісний склад капіталу банку (рис 1.7).

Рис. 1.7. Показники капітальної стійкості банку

Показники, що характеризують ділову активність банків, дають можливість визначити стан та ефективність використання банківською установою економічного потенціалу – прихованих та наявних можливостей, та обсяг взятих на себе ризиків господарювання.

Ділову активність банків можна визначити як внаслідок аналізу певних показників, так і за допомогою відповідних співвідношень між окремими статтями активів та пасивів, кількісним узгодженням змін, що відбулися в активах та пасивах.

Внаслідок проаналізованого нами комплексу методичної літератури стосовно аналізу банківської ділової активності, ми визначили систему коефіцієнтів, які, на нашу думку прямо чи опосередковано характеризують рівень використання активів та пасивів (табл. 1.1).

Таблиця 1.1.

Коефіцієнти, що характеризують ділову активність банків

Рівень аналізу	Коефіцієнти
1. Пасиви	<ul style="list-style-type: none"> – коефіцієнт активності залучення позичених та залучених коштів; – коефіцієнт активності залучення строкових коштів; – коефіцієнт активності залучення міжбанківських кредитів; – коефіцієнт активності використання залучених коштів у дохідні активи; – коефіцієнт активності використання залучених коштів в кредитних портфель.
2. Активи	<ul style="list-style-type: none"> – коефіцієнт рівня дохідних активів; – коефіцієнт кредитної активності; – коефіцієнт загальної інвестиційної активності; – коефіцієнт проблемних кредитів.

Основою фінансової стійкості банківських установ та їх платоспроможності є показники ліквідності.

У банківській практиці існує велика кількість методик обчислення показників ліквідності. Вибір коефіцієнтів для здійснення аналізу ліквідності банків залежить від особливостей середовища, в якому вони функціонують, видів банківських операцій та специфіки їх здійснення [13].

Більшість науковців та аналітиків вважають показники ліквідності найважливішими для діяльності банків.

Виділяють два підходи стосовно вимірювання ліквідності:

- ліквідність балансу – визначається на основі фінансових коефіцієнтів, які розраховуються за балансами та відображають ліквідний стан банків;
- ліквідність банку – розраховується на основі визначення потенційної потреби банківської установи в ліквідних коштах для виконання своїх зобов'язань.

На нашу думку, необхідно виділити наступні показники для аналізу ліквідності банків :

- коефіцієнт загальної ліквідності;
- коефіцієнт миттєвої ліквідності;
- показник відношення високоліквідних до робочих активів;
- показник ресурсної ліквідності зобов'язань;
- коефіцієнт генеральної ліквідності зобов'язань;
- показник ліквідного співвідношення залучених депозитів та виданих кредитів – розраховується з метою визначення незбалансованої ліквідності.

В Україні здійснюється регулювання ліквідності на державному рівні за допомогою нормативів ліквідності, які встановлені Національним банком України.

Результативним показником функціонування банків є величина одержаного ними прибутку. Рівень окупності статутного, власного капіталу, активів та витрат прибутком визначає їх рентабельність [47].

Беручи до уваги те, що витрати банку можуть зростати незалежно від рівня його господарської фінансової діяльності, а внаслідок погіршення загальноекономічної ситуації в державі, то прибуток, який часто має невелику питому, не дає можливості охарактеризувати рівень окупності. Таким чином, рівень ефективності управління банківською установою варто визначати відносно прибутку та доходу.

Показники ефективності управління варто згрупувати на два блоки: показники рентабельності за доходом та коефіцієнти рентабельності за прибутком (рис. 1.8).

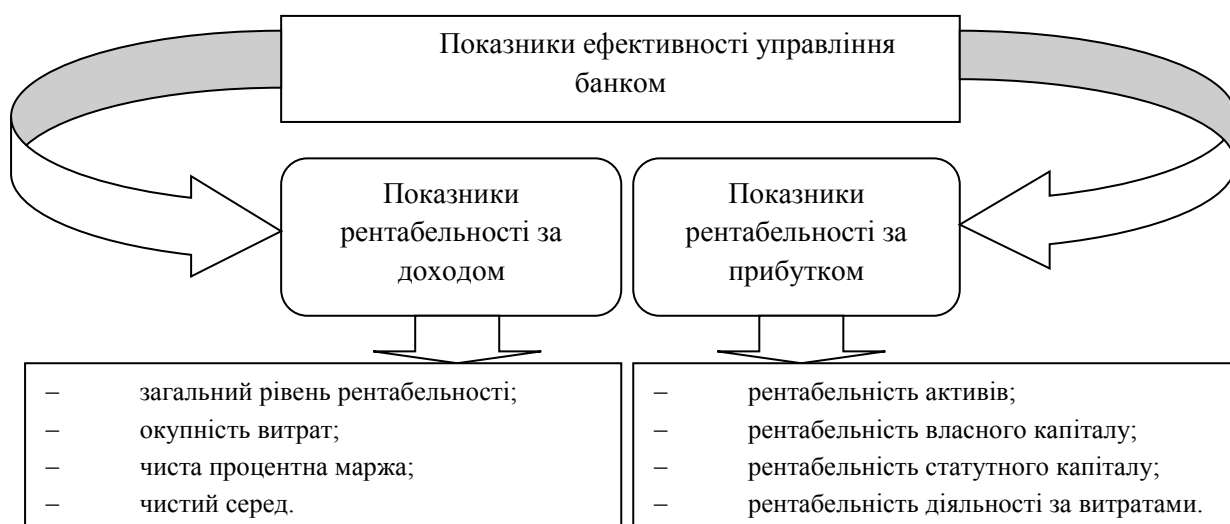

Рис. 1.8. Показники ефективності управління банком

Таким чином, результати проведеного аналізу прибутковості та дохідності дадуть можливість встановити чинники, що негативно впливають на рівень фінансової стійкості банків.

Підводячи підсумки стосовно оцінки фінансової стійкості банку, слід зауважити, що вона являє собою комплекс заходів, який охоплює неперервне спостереження за основними показниками діяльності банку з використанням комплексу інструментів, таких як горизонтальний, вертикальний, порівняльний, коефіцієнтний аналіз; стрес-тестування, математичні методи й моделі, факторний аналіз тощо. Одним з найважливіших та ефективних інструментів оцінки фінансової стійкості банку є коефіцієнтний аналіз або метод

індикаторів, що дає можливість оперативно визначити відхилення в діяльності банку та забезпечує комплексність і повноту аналізу.

1.3. Формування механізму управління фінансовою стійкістю банку

Механізм управління фінансовою стійкістю банку являє собою комплекс інструментів та методів, які спрямовуються банком регулювання та підвищення її рівня [29]. Для чіткого розуміння механізму управління фінансовою стійкістю банку, дуже важливо виділити його складові елементи, зокрема: об'єкт, принципи та методи управління фінансовою стійкістю банку.

Об'єктом управління виступає фінансова стійкість банку, що визначається через комплекс характеристик (рис. 1.9).

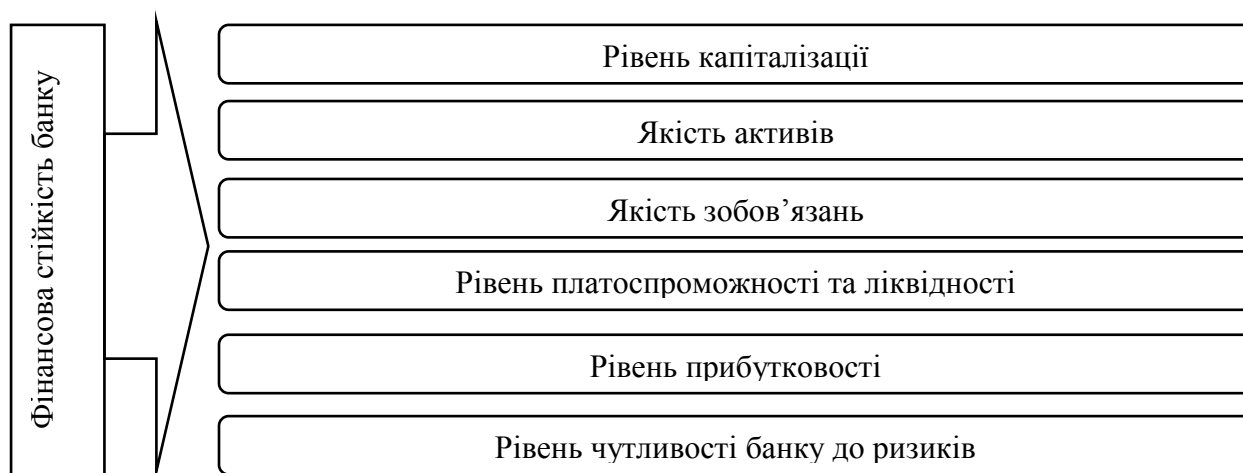

Рис. 1.9. Характеристики фінансової стійкості банку

Дуже важливою характеристикою, яка розкриває рівень фінансової стійкості, є рівень капіталізації банку. Саме достатній обсяг власного капіталу, грошові кошти та виражене в грошовій формі ліквідне майно, забезпечує прибуткову діяльність, економічну самостійність банку, що, як наслідок, позитивно впливає на рівень його фінансової стійкості. Незважаючи на те, що власний капітал має незначну питому вагу в загальному обсязі ресурсів банківської установи, він відіграє визначальну роль у процесі її функціонування.

Важлива роль власного капіталу в діяльності банку та в підтриманні його фінансової стійкості зумовлена переважно значенням його основних функцій: захисної, оперативної й регулюючої. Виходячи із змісту вищезгаданих функцій, слід зауважити, що власний капітал являється основою комерційної діяльності банку, що гарантує його фінансову стійкість.

Також необхідно зауважити, що, використовуючи власний капітал, банк має можливість покрити збитки, тим самим підтримуючи власну платоспроможність та достатній рівень ліквідності.

Величина власного капіталу банківських установ регулюється централізовано Національним банком України шляхом встановлення загальнообов'язкових нормативів стосовно розміру та достатності капіталу, зокрема через норматив адекватності регулятивного капіталу (Н2), адекватності основного капіталу (Н3), норматив співвідношення регулятивного капіталу до зобов'язань (Н3.1).

Важливою характеристикою фінансової стійкості банку є якість його активів, яка відображає рівень закладеного в активах ризику. Дана характеристика може бути оцінена з точки зору ступеня їх ліквідності, ризикованості й рентабельності. У процесі оцінки якості активів банку, особливу увагу варто звернути на аналіз кредитного портфеля та портфеля цінних паперів банку, зокрема у контексті їх ризикованості. На якість активів впливають наступні чинники:

- характер та зміст кредитної й інвестиційної політик банку;
- ступінь диверсифікованості активних операцій;
- ефективність процесу управління проблемними кредитами.

Безумовно, якість активів значною мірою впливає на рівень платоспроможності та ліквідності банку.

За умов підвищення конкуренції на ринку банківських продуктів і послуг, виникають проблеми банку щодо залучення додаткових ресурсів. Практичного значення набуває оцінка якості зобов'язань, за якої забезпечується ефективне

співвідношення між власними й залученими коштами. Якість зобов'язань оцінюється за наступними факторами:

- стабільність поповнення ресурсної бази;
- чутливість до змін процентних ставок;
- рівень залежності від міжбанківських кредитів.

Слід зауважити, що аналіз зобов'язань банку також здійснюється у розрізі термінів залучення ресурсів та розмірів зобов'язань. Виходячи з цього, визначається динаміка кожного зі структурних елементів зобов'язань.

Структура залучених ресурсів повинна бути адекватною структурі активів банку, а саме узгодженою за термінами й сумами залучення й розміщення, що, в свою чергу, значною мірою відображається на рівні ліквідності балансу та фінансової стійкості банку в цілому. Варто зазначити, що важливою умовою забезпечення фінансової стійкості банку є неперервне підтримання балансу між потребами в ресурсах і можливостями їх придбання.

Однією з найважливіших характеристик фінансової стійкості банку є рівень прибутковості. Зростання обсягу прибутку сприяє поповненню резервів для покриття втрат від здійснення кредитних операцій. Проте прагнення банківської установи до надприбутків негативно впливає на рівень фінансової стійкості внаслідок підвищення рівня ризикованості діяльності. Банк повинен проводити гнучку політику стосовно формування спектру послуг, які він пропонує, з урахуванням можливостей отримання прибутку.

Ліквідність має тісний зв'язок з прибутковістю банку. Високий рівень прибутковості зумовлений здійсненням високо ризикових операцій, що спричиняє зниження банківської ліквідності. Політика банку має бути спрямована на досягнення рівноваги між прибутком та ризиком.

Проблему залежності рівня ліквідності від прибутковості варто розглядати у розрізі короткострокової та довгострокової стратегії. Відповідно до короткотермінової рівноваги, чим вища ліквідність, тим нижчий рівень ризику та прибутковості. За довгостроковою рівновагою, чим вищий рівень ліквідності, тим стійкішим та міцнішим є фінансовий стан банку. Виходячи з

цього, варто зазначити, що політика банку має бути спрямована на гнучке управління ліквідністю, що передбачає підтримання такого співвідношення між активами й пасивами з різними ступенями ліквідності, яке забезпечить виконання банківською установою зобов'язань перед клієнтами без зниження рівня її прибутковості.

Рівень чутливості банку до ризиків являє собою його здатність до регулювання рівня ризиків, можливість нівелювати негативний вплив факторів, які породжують ризики. Пріоритетним завданням для банку має бути формування ефективно функціонуючої системи управління ризиками.

Ефективне функціонування механізму забезпечення стійкості банків залежить від дотримання ними комплексу принципів (рис. 1.10) [25].

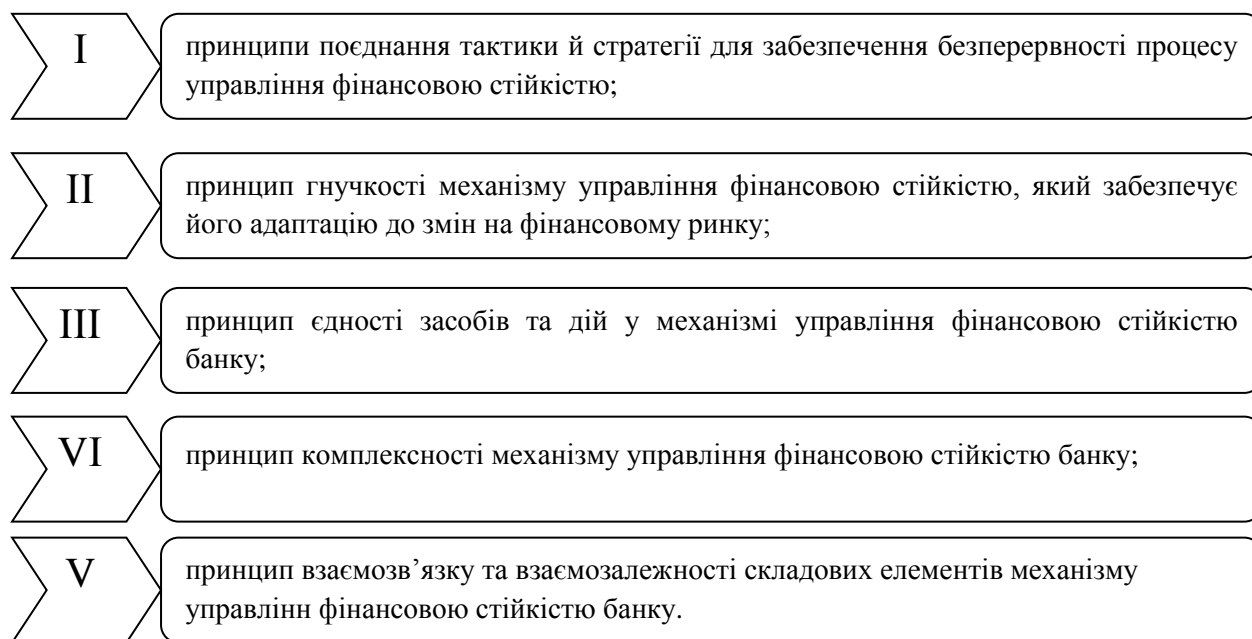

Рис. 1.10. Принципи механізму управління фінансовою стійкістю банку

По-друге, на ефективність функціонування механізму управління фінансовою стійкістю банку впливає взаємодія, впорядкованість та спрямованість його елементів на досягнення основної мети.

По-третє, важливе значення в процесі управління стійкістю відіграють рівень зв'язків між елементами структури банку, його клієнтами та акціонерами. Виходячи з цього, можна зробити висновок, що ефективність

даного механізму безпосередньо залежить від рівня організаційної стійкості банку [5].

Механізм управління фінансовою стійкістю банку передбачає використання комплексу методів (рис. 1.11) [33].

Рис. 1.11. Методи, що використовуються для управління фінансовою стійкістю банку

Планування включає в себе постановку цілей, визначення тактики й стратегії забезпечення стійкості банку. Оскільки, головним стратегічним завданням діяльності банку в розрізі даного механізму є забезпечення його стійкості, фінансове планування потрібно скерувати за допомогою певних інструментів на трансформацію стратегічної цілі у конкретні абсолютні та відносні показники. Процес планування ґрунтується на основі аналізу сукупності зовнішніх та внутрішніх факторів, що здійснюють вплив на стійкість банків

Аналіз основних елементів, які визначають стійкість банку, дає можливість встановити причинно-наслідкові зв'язки між різними аспектами функціонування банківської установи. За допомогою аналізу можна швидко розрахувати зміну фінансових показників, які впливають на рівень стійкості та на основі цього прийняти ефективне управлінське рішення щодо його підвищення [33].

Оцінка та регулювання фінансової стійкості банку ґрунтується на основі використання сукупності методичних підходів. Виходячи з цього, можна

виділити декілька напрямків здійснення оцінки стійкості банку та її контролю (рис. 1.12).

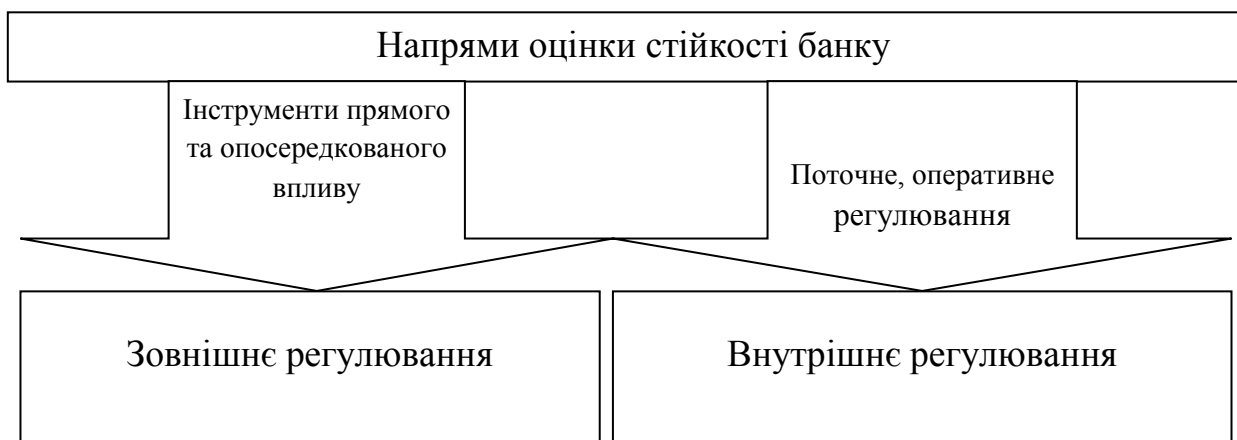

Рис. 1.12. Напрями здійснення оцінки фінансової стійкості банку

Зовнішнє регулювання являє собою регулювання банківської діяльності через інструменти прямого та опосередкованого впливу для забезпечення стійкості банків. Дана функція входить до повноважень НБУ, яку він здійснює через встановлення обов'язкових економічних нормативів з метою оцінки відповідності окремих банківських позицій нормам та виявлення причин незадовільного фінансового стану банку.

Внутрішнє регулювання (саморегулювання) – це оперативне, поточне управління фінансовою стійкістю згідно з відповідними методами управління ризиками, платоспроможністю та ліквідністю, прибутком, власним капіталом, активами й зобов'язаннями. Сутність контролю полягає у перевірці відповідності отриманих показників відносно запланованих, значення яких забезпечує стійкий фінансовий стан банку. Для проведення ефективного контролю за рівнем стійкості, потрібно дотримуватися проходження всіх етапів цього процесу: попередній, поточний та наступний контроль [29].

Таким чином, механізм забезпечення фінансової стійкості банку – це комплекс інструментів і методів, які спрямовується на підвищення рівня його фінансової стійкості. Ефективне функціонування цього механізму забезпечує досягнення тактичних та стратегічних цілей з підтримання високого рівня стійкості банку.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

Підводячи підсумки стосовно проведеного дослідження теоретичних основ управління фінансовою стійкістю банку, можна зробити наступні висновки.

Для тлумачення поняття фінансової стійкості, виникає необхідність розглянути основні особливості категорії «стійкості». Сутність даного поняття, у загальному розумінні, на нашу думку, розкривається як характеристика стану рівноваги об'єкта чи системи, яка відображає можливість зберігати функціональне призначення та властивості незмінними, незважаючи на вплив внутрішніх чи зовнішніх факторів та ризику, які можуть виникнути в процесі їх функціонування.

У результаті здійсненого аналізу трактувань науковців та сформованих підходів стосовно визначення поняття «фінансова стійкість банку», було визначено, що жоден з них в повному обсязі не розкриває сутність даної категорії. Узагальнюючи розглянуті підходи та тлумачення, було визначено що фінансова стійкість банку – це інтегральний, динамічний показник, який є складовою загальної стійкості банку і характеризує здатність банку протидіяти негативним екзогенним та ендогенним факторам за допомогою підтримання ліквідності, платоспроможності та прибутковості на достатньому для цього рівні.

Визначено, що банк у своїй діяльності постійно зазнає впливу як з боку ендогенних, так і екзогенних факторів, що, в свою чергу, вимагає безперервний аналіз та контроль за рівнем фінансової стійкості з метою забезпечення його ефективного функціонування.

Ключовим фактором щодо управління фінансовою стійкістю банку є розвиненість його інформаційних ресурсів та організаційного забезпечення. Під інформаційним забезпеченням фінансової стійкості банку розуміється комплекс аналітичної інформації, методів її аналізу, обробки, які дають змогу визначити реальний рівень фінансової стійкості, виявити фактори та їх вплив на неї та

обґрунтувати шляхи забезпечення фінансової стійкості в майбутньому. Для аналізу стійкості банку використовується інформація як із внутрішніх, так із зовнішніх джерел. Під внутрішньою інформацією розуміється інформація статистичного, управлінського, податкового, фінансового та бухгалтерського характеру, яка застосовується для аналізу банківської діяльності за всіма аспектами. Зовнішньою інформацією є дані про ситуацію в економічному середовищі, в якому банківська установа здійснює свою діяльність. Вона включає нормативну базу регулюючих органів та економічну інформацію, що містить статистичні, макроекономічні та фінансові показники.

Управління фінансовою стійкістю банку реалізується на оперативному, тактичному та стратегічному рівнях та ґрунтується на існуючих організаційній структурі забезпечення. Процес управління фінансовою стійкістю банку передбачає залучення вищого органу управління, спостережного, виконавчого та контролюючого органів, функціональних підрозділів, що включають в себе КУАП, кредитний комітет, фронт-офіс, бек-офіс, казначейство та підрозділ з ризик-менеджменту.

Механізм управління фінансовою стійкістю банку являє собою комплекс інструментів та методів, які спрямовуються банком на підвищення рівня його стійкості. Об'єктом забезпечення виступає фінансова стійкість банку, що визначається через комплекс характеристик.

Підводячи підсумки стосовно оцінки фінансової стійкості банку, слід зауважити, що вона являє собою комплекс заходів, який охоплює неперервне спостереження за основними показниками діяльності банку з використанням комплексу інструментів, таких як горизонтальний, вертикальний, порівняльний, коефіцієнтний аналіз; стрес-тестування, математичні методи й моделі, факторний аналіз тощо. Одним з найважливіших та ефективних інструментів оцінки фінансової стійкості банку є коефіцієнтний аналіз або метод індикаторів, що дає можливість оперативно визначити відхилення в діяльності банку та забезпечує комплексність і повноту аналізу.

РОЗДІЛ 2. УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ БАНКУ (НА ПРИКЛАДІ АТ «ОЩАДБАНК»)

2.1. Загальна характеристика діяльності АТ «Ощадбанк»

Початком існування банку можна вважати проголошення Україною незалежності.

Діяльність банку спрямована, перш за все, на обслуговування населення, чому сприяє широко розвинена мережа безбалансових відділень та філій.

АТ «Ощадбанк» має закріплену законом державну гарантію збереження вкладів громадян та їх видачі за першою вимогою. При цьому банк досить потужно функціонує й у наступних сегментах: обслуговування корпоративних клієнтів, інвестиційна діяльність та діяльність на міжбанківському ринку.

АТ «Ощадбанк» пропонує своїм клієнтам широкий спектр можливих банківських послуг. Банк зосереджує свої зусилля на створенні сприятливих та вигідних умов обслуговування клієнтів та розширенні переліку банківських послуг.

На підставі банківської ліцензії від, виданої НБУ, банк має право надавати банківські послуги визначені частиною третьою статті 47 Закону України «Про банки і банківську діяльність».

АТ «Ощадбанк» – це банк, що має розгалужену систему філій та відділень по всій території країни, які підпорядковуються регіональним управлінням.

Що стосується аналізу фінансового стану банку, варто зауважити наступне. За період з 01.01.2015 р. по 01.01.2017 р., слід зауважити про збільшення загального обсягу пасивів АТ «Ощадбанк» на 40,01%, що є позитивним аспектом діяльності банку та свідчить про його динамічний розвиток.

При цьому спостерігається зростання як зобов'язань банку, так і власного капіталу. Варто зауважити, що за рахунок високого темпу росту загального

обсягу зобов'язань питома вага власного капіталу в структурі пасивів має тенденцію до зменшення.

Структура пасивів АТ «Ощадбанк» за аналізований період представлена на рисунку 2.1.

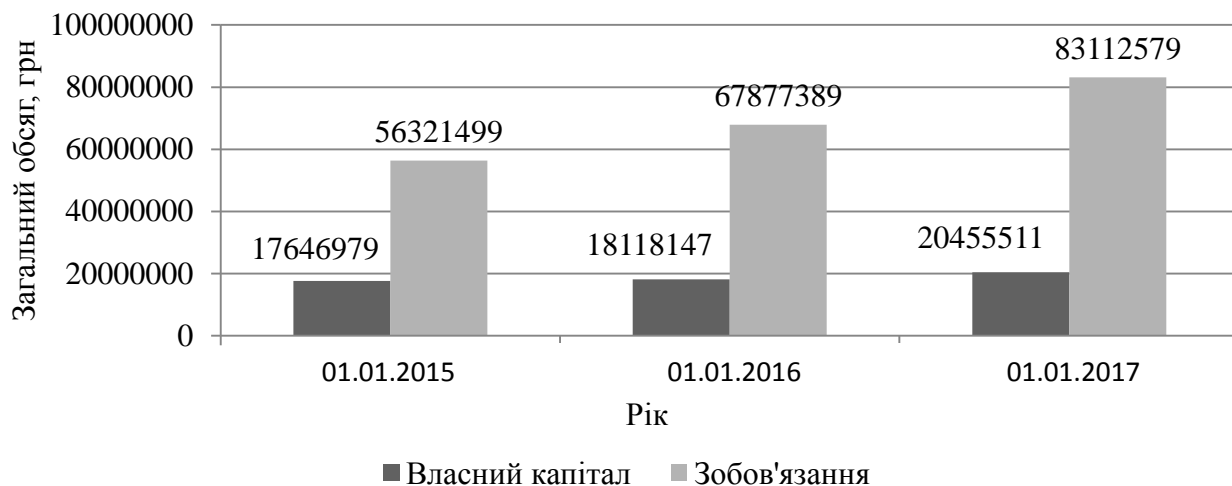

Рис. 2.1. Структура пасивів АТ «Ощадбанк» за період з 01.01.2015 р. по 01.01.2017 р.

Результати аналізу динаміки і структури власного капіталу АТ «Ощадбанк» дає змогу переконатися в тому, що за період з 01.01.2015 по 01.01.2017 р. загальний обсяг власного капіталу банку збільшився на 2808532 тис. грн., темп приросту склав 15,91 %. Динаміка досліджуваного показника зображена на рисунку 2.2.

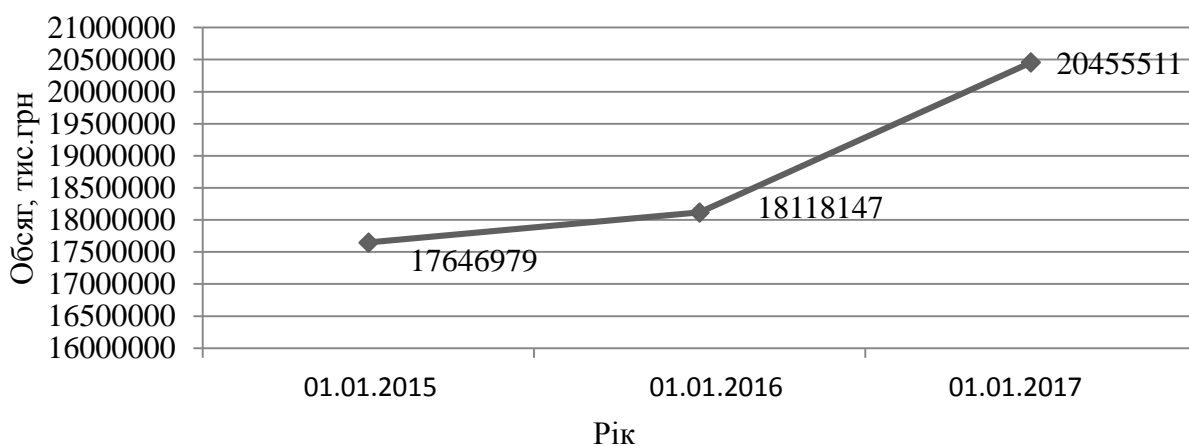

Рис. 2.2. Динаміка власного капіталу АТ «Ощадбанк» з 01.01.2015 року по 01.01.2017 року

У результаті проведеного аналізу структури власного капіталу банку, можна зробити висновок про те, що збільшення досліджуваного показника відбулося за рахунок зростання обсягу статутного капіталу на 280 872 тис. грн. (темп приросту склав 15,92%) за аналізований період внаслідок додаткової емісії акцій банку. За період з 01.01.2015 року по 01.01.2017 року частка статутного капіталу у загальному обсязі власного капіталу банку знизилась з 82,14% станом на 01.01.2015 до 77,39% станом на 01.01.2017. Збільшення статутного капіталу склало основну статтю, адже динаміка інших показників не має суттєвого впливу на структуру власного капіталу. Частка керівництва у статутному капіталі відсутня.

Аналізуючи капітал банку, доцільно розглянути темпи росту капіталу, активів, зобов'язань та кредитного портфеля АТ «Ощадбанк», що представлені в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1.

Темпи росту власного капіталу, активів, зобов'язань та кредитного портфеля АТ «Ощадбанк» за період з 01.01.2015 року по 01.01.2017 року, %

Показник	01.01.2015	01.01.2016	01.01.2017	За аналізований період
Капітал	106,14	102,67	112,90	115,92
Активи	125,33	116,26	120,43	140,02
Зобов'язання	132,86	120,52	122,45	147,57
Кредитний портфель	131,4	87	95,78	97,11

Розглянувши дані таблицю 2.1, можна зробити висновок про те, що досліджувані показники мають різні темпи росту. За період з 01.01.2015 року по 01.01.2017 року найбільше значення мають активи та зобов'язання, власний капітал банку зріс на 15,92%

В цілому структуру власного капіталу можна оцінити як оптимальну, а управління капіталом в АТ «Ощадбанк» - ефективним. Доцільно звернути увагу

на зниження питомої ваги статутного капіталу у структурі основного та застосувати належні заходи.

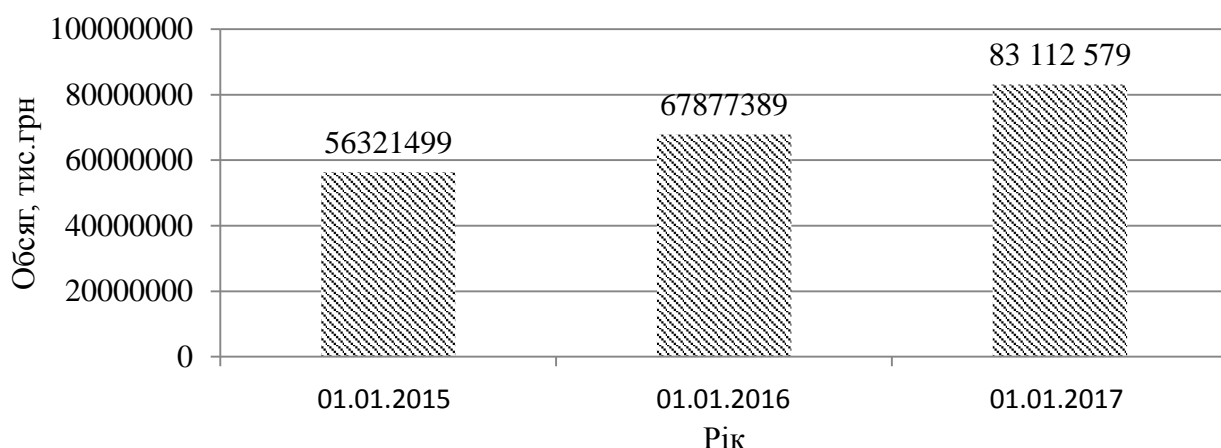

Рис. 2.3. Динаміка загального обсягу зобов'язань АТ «Ощадбанк» за період з 01.01.2015 року по 01.01.2017 року

Аналізуючи динаміку фінансових результатів АТ «Ощадбанк», можна зробити висновок, що за період аналізу фінансові результати банку були позитивними та мали тенденцію до зростання. Таким чином, чистий прибуток можна використовувати як джерело поповнення капіталу.

Аналіз зобов'язань АТ «Ощадбанк» свідчить, що за період з 1.01.2015 року по 1.01.2017 року загальний обсяг зобов'язань банку збільшився на 26 791 080 тис. грн. Темп приросту склав 47,57%. Зростання зобов'язань відбувалося відносно рівними темпами протягом аналізованого періоду. Динаміка загального обсягу зобов'язань банку представлена на рисунку 2.3.

Висхідна динаміка загального обсягу зобов'язань АТ «Ощадбанк» за період з 01.01.2015 року по 01.01.2017 року є позитивним аспектом його діяльності, що, в свою чергу, свідчить про розширення клієнтської бази установи.

Структура зобов'язань АТ «Ощадбанк» за період з 01.01.2015 року по 01.01.2017 року представлена на рисунку 2.4.

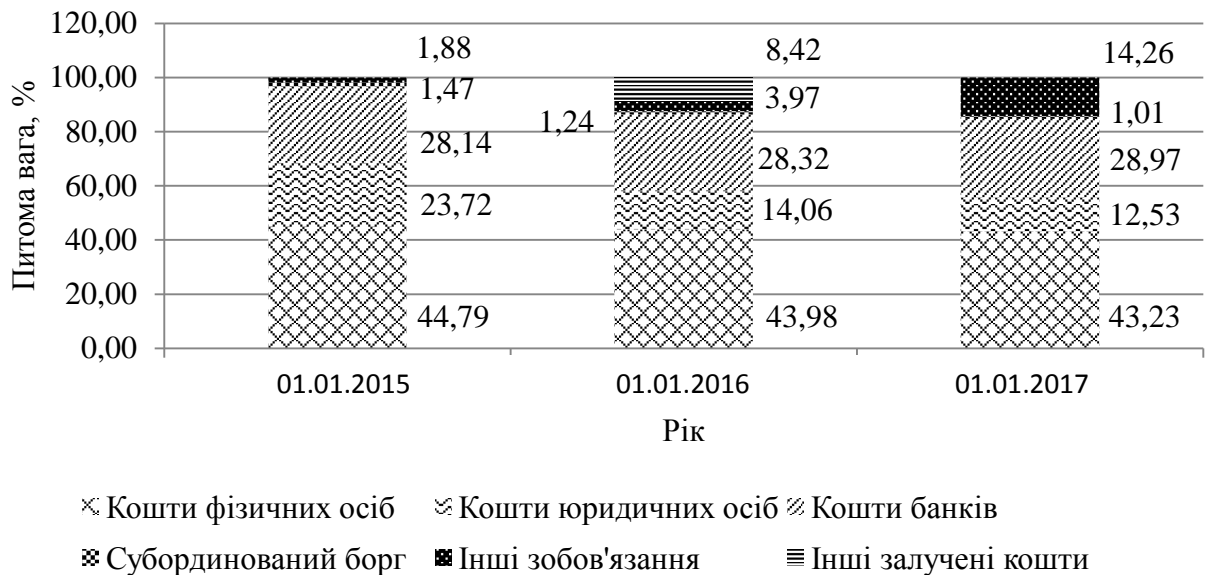

Рис. 2.4. Структура зобов'язань АТ «Ощадбанк» за період з 01.01.2015 року по 01.01.2017 року

З даних наведених на рисунку 2.4 можна зробити висновок, що структура найбільш значущих складових змінювалась за аналізований період.

За аналізований період спостерігається зростання рівня коштів фізичних осіб та коштів юридичних осіб, темп приросту склав 42,41%. відповідно. Збільшення даних складових зобов'язань пояснюється специфікою банку. Частка коштів юридичних осіб за аналізований період знизилась з 14,06% до 13,53. Наступною вагомою складовою зобов'язань є кошти банків, питома вага яких за аналізований період зросла з 28,14% до 28,97%, оскільки спостерігалось збільшення статті кошти банків з 15847923 тис. грн. до 24078347 тис. грн.

Зміна інших складових була незначною не здійснила суттєвого впливу на загальну структуру зобов'язань АТ «Ощадбанк». Варто зазначити, що абсолютному значенні збільшилась стаття інші залучені кошти. Рівень субординованого боргу за досліджуваний період залишався відносно сталим.

За період з 01.01.2015 року по 01.01.2017 року банк не використовував емісію боргових цінних паперів. Зміна даної статті відбулася за рахунок погашення їх в 2014 році. Динаміка активів АТ «Ощадбанк» за період з 01.01.2015 року по 01.01.2017 року представлена на рисунку 2.5.

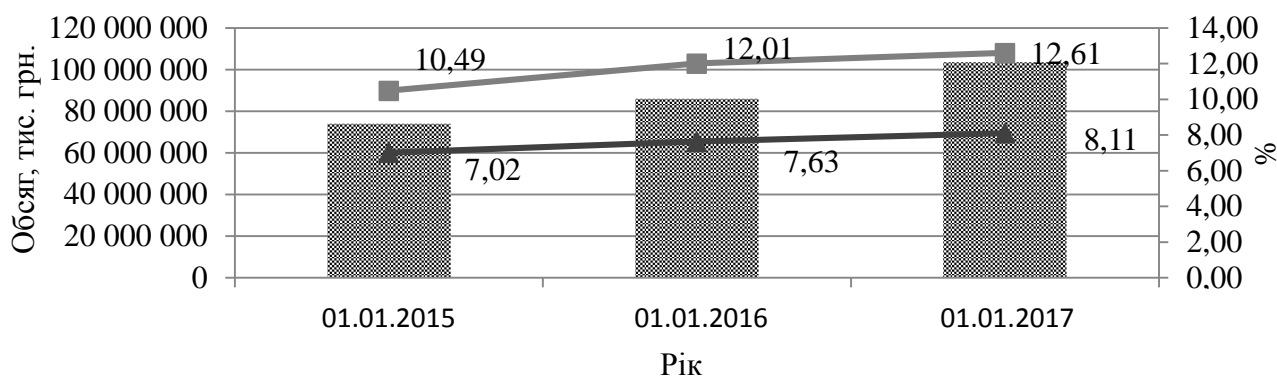

Рис. 2.5. Динаміка загального обсягу активів АТ «Ощадбанк» за період з 01.01.2015 року по 01.01.2017 року

Провівши аналіз даних рисунку 2.4, слід зауважити про позитивну динаміку досліджуваного показника протягом досліджуваного періоду. Загальний обсяг активів зріс з 73968478 тис. грн. до 103568090 тис. грн. Також варто зазначити, що зросли частки загального обсягу активів банку по групі та банківській системі в цілому. Зокрема питома вага в групі зросла з 10,49% до 12,61%, а по банківській системі – з 7,02% до 8,11%.

Аналіз активів АТ «Ощадбанк» показав, що за період з 01.01.2015 р. по 01.01.2017 р. загальний обсяг активів банку збільшився на 26 976 403 тис. грн., темп приросту склав 45,71%.

Порівняння темпів росту активів з темпами росту капіталу, зобов'язань та кредитного портфеля представлені в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2.

Темпи росту основних показників діяльності АТ «Ощадбанк» за період з 01.01.2015 року по 01.01.2017 року

Показник	01.01.2015	01.01.2016	01.01.2017	За аналізований період
Капітал	106,14	102,67	112,90	115,92
Активи	125,33	116,26	120,43	140,02
Кредитний портфель	131,4	87	95,78	97,11

Виходячи з даних таблиці 2.2, слід зауважити, що за аналізований період спостерігається найбільший темп росту активів АТ «Ощадбанк (140,02%), що свідчить про підвищення ефективності використання банком як власних, так і залучених ресурсів.

За період аналізу темпи приросту активів АТ «Ощадбанк» перевищували аналогічні середні показники по 1 групі банків. Загальний темп приросту активів банку склав 40,02 %, відповідно середньо груповий показник мав 29,10%. На основі отриманих даних можна зробити висновок, що банк ефективніше за своїх конкурентів проводив кредитну політику і зміг наростити власні активи.

Збільшення загального обсягу активів відбувалося майже по всім складовим. Основними статтями, по яким відбулося зменшення були «Кредити та заборгованість фізичних осіб» (зменшились на 1948298,85 тис. грн.), за рахунок великого погашення кредитної заборгованості в 2016 році, «Кредити та заборгованість юридичних осіб» (знизилась на 5343391,67 тис. грн.).

Основне збільшення відбулося за рахунок збільшення «Грошових коштів та їх еквівалентів» на 25,13%, «Коштів в інших банках» на 25845527 тис грн, «Цінні папери в портфелі банку на продаж» (3603986 тис. грн.).

Більш детально структура та динаміка активів наведена в таблиці Найбільші складові активів АТ «Ощадбанк» за період з 01.01.2015 року по 01.01.2017 року представлена на рисунку 2.6.

Найбільшу питому вагу в активах АТ «Ощадбанк» займають кредити і заборгованість клієнтів – 68,25%, 59,52%, 49,77% станом на 01.01.2015 р., 01.01.2016 р. та 01.01.2017 р. відповідно, при цьому спостерігається зростання даної статті в абсолютних показниках. За період аналізу знизилась частка грошових коштів та їх еквівалентів з 7,51 % до 6,71%. За іншими статтями активів суттєвих змін в структурі не відбулося.

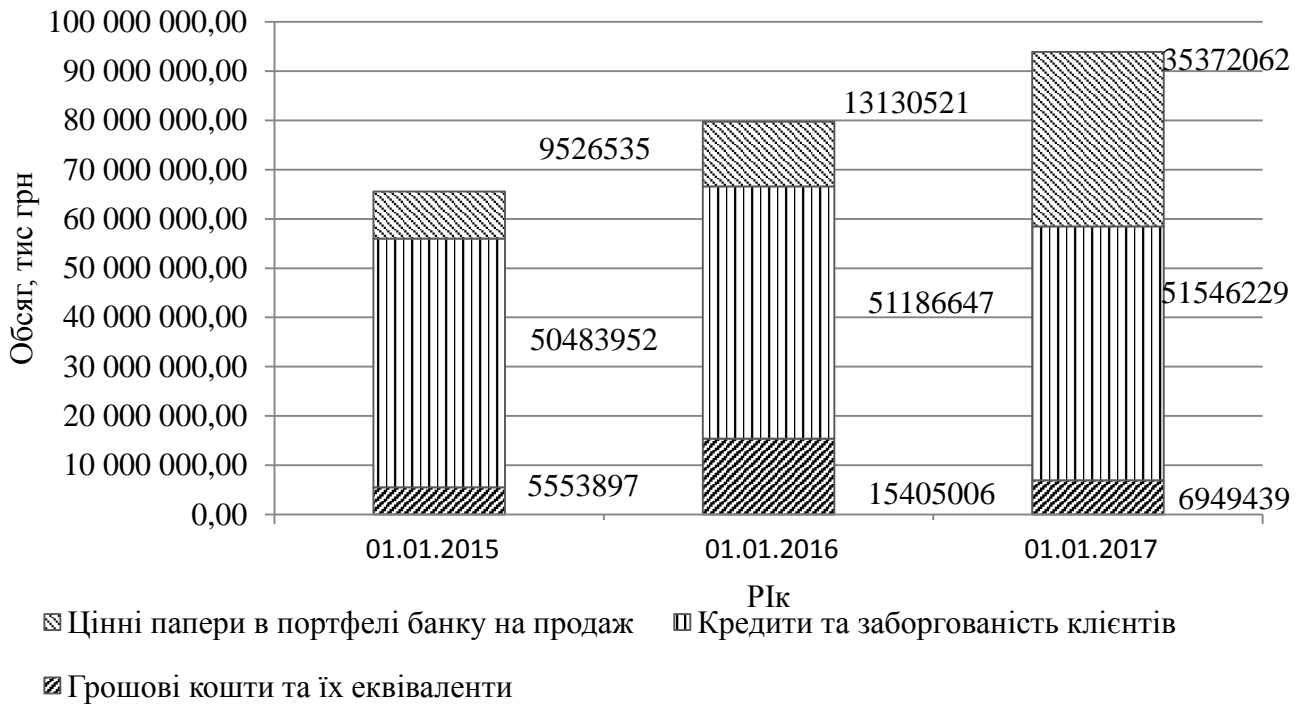

Рис. 2.6. Динаміка найбільших складових активів АТ «Ощадбанк», за період з 01.01.2015 року по 01.01.2017 року

Досліджуючи структуру кредитного портфеля банку у розрізі забезпечення за досліджуваний період, слід зауважити, що більшість виданих банком кредитів є забезпеченими – 96,6%, і лише 3,4% - незабезпечені, що зменшує рівень ризиків банківської діяльності (рис. 2.7).

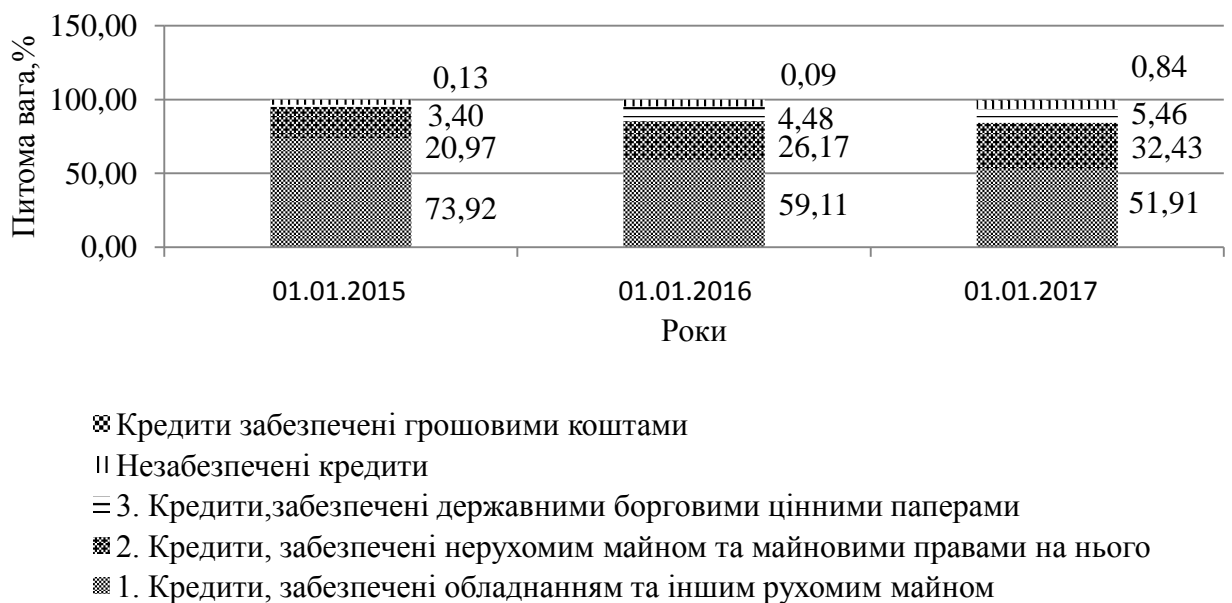

Рис. 2.7. Динаміка структури кредитного портфелю АТ «Ощадбанк» у розрізі забезпечення, за період з 01.01.2015 року по 01.01.2017 року

Найбільшу частку серед забезпечених кредитів мають кредити, що забезпечені обладнанням та іншим рухомим майном (59,11%), кредити, що забезпечені нерухомим майном та майновими правами на нього (26,17%); найменшу питому вагу мають кредити, що забезпечені грошовими коштами (0,09%).

Невід’ємним елементом аналізу кредитного портфеля банку є оцінка його якості за допомогою визначених показників, а саме:

- коефіцієнт покриття кредитного портфеля власним капіталом банку;
- коефіцієнт якості кредитного портфеля;
- коефіцієнт забезпеченості позик.

Динаміка вищезгаданих показників представлена в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3.

Динаміка показників якості кредитного портфеля АТ «Ощадбанк», за період з 01.01.2015 року по 01.01.2017 року

Коефіцієнт	На 01.01.2015	На 01.01.2016	На 01.01.2017	Відхилення		
				01.01.2016- 01.01.2015	01.01.2017- 01.01.2016	За аналізований період
1. Коефіцієнт покриття кредитного портфеля власним капіталом банку	0,37	0,30	0,35	-0,07	0,05	-0,02
2. Коефіцієнт якості кредитного портфеля	0,12	0,14	0,20	0,02	0,06	0,07
3. Коефіцієнт забезпеченості позик	0,97	0,96	1,13	-0,01	0,18	0,17

Аналізуючи динаміку досліджуваних показників, варто зазначити про зниження коефіцієнта покриття кредитного портфеля власним капіталом на 0,02. Дане зниження негативно впливає на діяльність АТ «Ощадбанк» – відбувається підвищення рівня кредитного ризику. Значення коефіцієнта якості

кредитного портфеля та коефіцієнта забезпеченості позик за досліджуваний період зросли на 0,07 та 0,17 відповідно, що, безперечно, є позитивним аспектом діяльності аналізованого банку.

Розглядаючи кредитний портфель за видами економічної діяльності (табл. Д.2) слід відмітити, що найбільш значущими були зміни в кредитах, наданих у виробництво та торгівлю. Їх темп приросту був найвищим і склав 34% та 24% відповідно. Щодо інших складових, то в абсолютних показниках вони збільшувались, окрім кредитів, що надані фізичним особам, та кредитам наданим у державне управління та діяльність громадських організацій.

Аналіз кредитного портфелю в розрізі забезпечення показав, що вагомих структурних змін не відбувалося.

До складу інвестиційного портфелю АТ «Ощадбанк» входять: цінні папери в портфелі банку на продаж; цінні папери в портфелі банку до погашення; інвестиції в асоційовані й дочірні компанії.

В результаті проведення аналізу інвестицій в цінні папери АТ «Банк», було виявлено, що протягом аналізованого періоду часу даний портфель зріс на 2245228 тис. грн., а темп приросту склав 20,62 %. Основна частина збільшення припала на 2014 рік. При цьому частка інвестиційного портфелю в загальних активах зменшилася з 18,44 % до 15,27 %, станом на 01.01.2016 р.

Цінні папери в портфелі банку на продаж займають основну частину портфелю цінних паперів банку.

Динаміка значень даного показника наведена на рисунку 2.8.

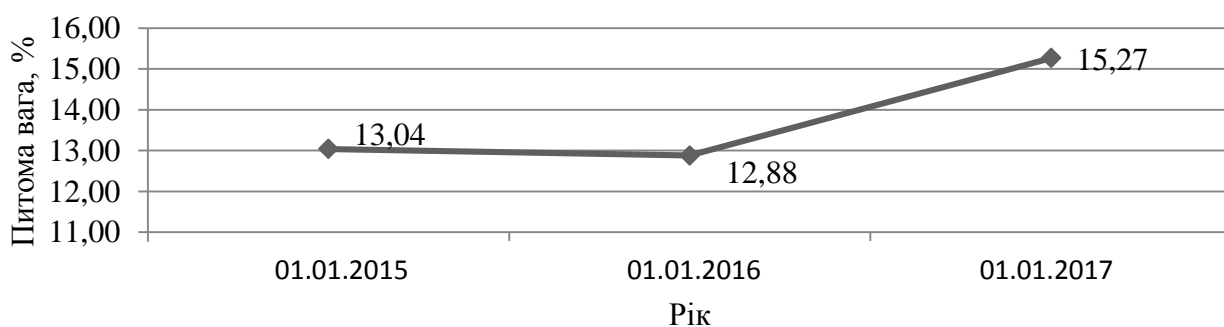

Рис. 2.8. Частка портфеля цінних паперів у загальному обсязі АТ «Ощадбанк» за період з 01.01.2015 року по 01.01.2017 року

Проаналізувавши рисунок 2.6, можна зробити висновок про збільшення питомої ваги досліджуваного показника з 13,04% до 15,27%.

Щодо цінних паперів в портфелі банку до погашення, то на основі отриманих можна зробити висновок, що банк скорочує їх розміри. Протягом періоду аналізу скорочення склало 4 384 778 тис. грн., хоча основним періодом скорочення став 2015 рік. В результаті чого, частка даних активів станом на 01.01.2016 року відсутня.

Інвестиції в асоційовані й дочірні компанії майже відсутні за аналізований період. Лише станом на 01.01.2016 р. їх сума склала 50590 тис. грн.

Аналіз доходів та витрат банку показав, що протягом досліджуваного періоду банк працював здійснював прибуткову діяльність. Середньорічний обсяг чистого прибутку склав 678784,33 тис. грн. Темп даного показника за період склав 47,37%.

Грунтуючись на проведеному аналізі фінансових результатів АТ «Ощадбанк» за період з 01.01.2015 року по 01.01.2017 року, можна зробити наступні висновки. У структурі фінансових результатів найбільшу частку займають процентні доходи та витрати. За аналізований період спостерігається позитивна динаміка даних показників, при чому процентні витрати зростали з більшим темпом приросту (65,58 % – процентні витрати, 47,73% – процентні доходи).

Наступними вагомими складовими є комісійні доходи й витрати. В досліджуваному періоді комісійні витрати зростали також з більшим темпом, ніж комісійні доходи. Темп росту комісійних витрат за період з 01.01.2015 року по 01.01.2017 року склав 46,34%, а комісійних доходів - 37,92%. Варто зазначити, що торгівля іноземною валютою є вагомою дохідною частиною функціонування АТ «Ощадбанк». За досліджуваний період внаслідок проведення даного виду діяльності банк отримав прибуток, що складає 60409,24 тис. грн. Темп росту даного показника складає 66,62%. Адміністративні й інші операційні витрати є однією з основних складових

загального їх обсягу в банку. За аналізований період їх розміри збільшувались, станом на 01.01.2017 р. витрати збільшились на 1450969,25 тис. грн. і склали 3480697,25 тис. грн.. На основі отриманих даних можна зробити висновок про те, що АТ «Ощадбанк» з метою підвищення рівня його прибутковості необхідно переглядати дані витрати стосовно зменшення їх рівня.

Підводячи підсумки стосовно проведеного аналізу фінансового стану АТ «Ощадбанк» за досліджуваний період можна зробити висновок про ефективну, прибуткову діяльність банку. Зростання загального обсягу активів та зобов'язань свідчить про розширення клієнтської бази, що зумовлено підвищення рівня довіри до досліджуваної банківської установи.

2.2. Механізм управління фінансовою стійкістю в АТ «Ощадбанк»

Механізм управління фінансовою стійкістю банку доцільно розглядати з точки зору управління ризиками банку, адже вони являються найбільш впливовими ендогенними факторами, що знижують її рівень.

Управління фінансовою стійкістю в АТ «Ощадбанк» здійснюється, ґрунтуючись на системі внутрішніх положень.

У АТ «Ощадбанк» була розроблена концепція управління ризиками, метою якої є налагодження ефективної системи управління ризиками, які генеруються зовнішнім середовищем, структурою активів і пасивів, а також внутрішніми правилами, регламентами та процедурами банку, для забезпечення досягнення стратегічних цілей банку, застосовуючи відповідні політики, методи, засоби керування і контролю ризиків [32].

Основними завданнями механізму управління ризиками є забезпечення виконання бізнес-цілей Банку із урахуванням ризиків та забезпечення найбільш ефективного розподілу капіталу між ризиками.

Система управління ризиками включає в себе стратегію і тактику управління ризиками.

Стратегія управління – це напрям та шляхи використання засобів з метою досягнення поставлених цілей. Тактика управління являє собою конкретні методи й прийоми для досягнення поставлених цілей за певних умов діяльності банку.

Ефективна система управління ризиками банку передбачає розробку специфічних механізмів прийняття рішень, їх супроводження та контроль під час проведення банківських операцій для досягнення цілей, що визначені стратегічними та бізнес-планами Банку, одночасно забезпечуючи оптимальне співвідношення ризику й дохідності.

Концепція управління ризиками стосується як банку в цілому, так і всіх його структурних підрозділів

З організаційної точки зору процес управління ризиками відбувається у розрізі всіх рівнів банку: Центрального апарату, регіональних управлінь та на рівні філій (відділень).

Процес ризик-менеджменту з функціональної точки зору здійснюється на рівні підрозділів, де генеруються ризики, на рівні відокремлених структурних підрозділів, які виконують функції нагляду й контролю за ризиками, та на рівні керівництва банку.

Здійснення процесу управління ризиками в АТ «Ощадбанк» передбачає дотримання комплексу принципів:

- адекватність системи управління ризиками – банку необхідно мати ефективну, комплексну та збалансовану систему управління ризиками. Керівництво має забезпечувати відповідне фінансування і підтримувати обрану систему;

- відповідальність керівництва банку – керівництво банку має визначати політики управління ризиками, а також рівні толерантності банку до ризиків, які повинні доводитися до відповідних структурних підрозділів банку для виконання;

- відповідальність підрозділів фронт-офісу – підрозділи фронт-офісу мають нести відповідальність за управління ризиками, що пов'язані з їх

діяльністю, згідно встановлених рівнів толерантності до ризиків, а також за результати (як позитивні, так і негативні) від прийняття цих ризиків.

- комплексне управління ризиками – для забезпечення належного управління ризиками у їх взаємодії між собою вони не повинні розглядатися окремо один від одного. аналіз, необхідний для узагальнення і виділення ризиків по всій організації, має проводитися на рівні, що дозволяє охопити банк в цілому;

- незалежний розгляд – аналіз та оцінка ризиків повинна підтверджуватися відокремленими службами, яки мають ресурси, повноваження та досвід, достатні для оцінки ризиків, тестування ефективності заходів з управління ризиками та надання рекомендацій для здійснення коригуючих дій;

- оцінка ризиків – якісний та кількісний аналіз усіх ризиків має проводитися періодично, а також у разі необхідності. Оцінка ризиків має враховувати вплив найбільш вагомих подій;

- планування надзвичайних обставин – мають бути розроблені політики і процедури ризик-менеджменту щодо потенційних кризових та надзвичайних обставин.

Ефективне управління ризиками здійснюється відповідно до політик, які затверджуються правлінням банку й розглядаються його профільними комітетами.

Банком розробляються й підтримуються в актуальному вигляді політики управління всіма ризиками, які правління визначає суттєвими, зокрема: процентні ризики; ризики ліквідності; цінові ризики; валютні ризики та ін.

Банк використовує комбіновану модель управління ризиками, з точки зору структурної організації, що представлена на рисунку 2.9.

Перш за все, доцільно розглянути загально банківський рівень. Він представлений вищим менеджментом банку й відокремленими підрозділами. Його структуру формують наступні органи:

- наглядова рада;

- правління банку;
- профільні комітети;
- підрозділи, що виконують функції ризик-менеджменту, внутрішнього аудиту та ревізії на рівні Центрального апарату банку.

Рис. 2.9. Організаційна модель управління ризиками в АТ «Ощадбанк»

Наглядова рада АТ «Ощадбанк» формує загальну концепцію управління ризиками банку й делегує повноваження стосовно прийняття рішень, організації та впровадження загальної системи управління ризиками Правлінню Банку, яке несе відповідальність за організацію та впровадження ефективної системи управління ризиками.

Правління банку делегує повноваження стосовно управління окремими ризиками профільним комітетам:

- кредитному комітету;
- комітету з управління активами та пасивами;
- тарифному комітету;
- фінансовому комітету;
- іншим комітетам.

Профільні комітети виступають виконавчими комітетами правління банківської установи. Вони здійснюють моніторинг фінансового стану і оточуючого середовища банку і визначають політики управління ризиками відповідно зі стратегічними цілями та пріоритетами бізнес-політики банку.

Профільні комітети можуть вносити власні пропозиції й рекомендації правлінню банку щодо розробки та коригування стратегії і пріоритетних завдань банку.

Рішення профільних комітетів являються обов'язковими до виконання всіма структурними підрозділами й підпорядкованими установами банку. Для забезпечення ефективності функціонування профільних комітетів, у разі потреби, можуть формуватись групи підтримки профільних комітетів. До їх складу повинні входити кваліфіковані спеціалісти з питань здійснення банківських операцій й управління ризиками.

Комітет з управління активами й пасивами є відповідальним за формування, моніторинг і впровадження політики управління активами й пасивами банку:

- розподіл капіталу банку, підтримання його адекватної платоспроможності з урахуванням балансових, ринкових та інших ризиків;
- моніторинг і управління активами й пасивами банку відповідно до довго-, середньо-, та короткострокових бізнес-планів банку;
- визначення політики, інструкцій управління ліквідністю й фондами банку та їх супроводження;
- визначення політики управління ринковими ризиками, зокрема валютними, процентними, ціновими та ризиками ліквідності; ризиками

ліквідності, процентними, валютними та ціновими ризиками, їх супроводження;

- контроль за операціями, що здійснює казначейство;
- моніторинг результатів.

Кредитний комітет відповідальний за визначення, моніторинг і впровадження політики управління кредитною та інвестиційною діяльністю банку:

- визначення кредитно-інвестиційної політики банку, її супроводження;
- моніторинг, управління кредитно-інвестиційним портфелем відповідно до довго-, середньо-, та короткострокових бізнес-планів банку;
- формування політики управління кредитними ризиками банку, її супроводження;
- визначення політики стосовно формування резервів, спрямованих на покриття можливих втрат за активними операціями, її супроводження;
- здійснення координації кредитно-інвестиційної діяльності структурних підрозділів та регіональних управлінь банку;
- моніторинг результатів за вищевказаними завданнями.

Фінансовий комітет несе відповідальність за формування, моніторинг і впровадження фінансової політики банку:

- організація розробки бізнес-планів банку із врахуванням ризиків;
- визначення та аналіз основних фінансових показників з метою досягнення стратегічних цілей і розробки тактичних завдань банку;
- проведення ефективного бюджетного планування із врахуванням ризиків;
- впровадження ефективно діючої системи контролю за здійсненням поточних витрат, капіталовкладень в основні засоби;
- здійснення управлінського контролю та нагляду за досягненням запланованих показників фінансової діяльності.

Тарифний комітет несе відповідальність за визначення, моніторинг та впровадження тарифної політики банку:

- визначення собівартості послуг, які надаються банком;
- розгляд і підготовка пропозицій стосовно банківських послуг (тарифів), враховуючи собівартість, конкурентоспроможність;
- встановлення процедури прийняття рішень про вартість банківських послуг (тарифів) і підготовка пропозицій;
- забезпечення узгодженості фінансової та тарифної політики банку;
- оцінка конкурентного середовища, ґрунтуючись на проведеному моніторингу ринку банківських послуг;
- здійснення контролю за застосуванням регіональними управліннями й підрозділами Центрального апарату визначеної тарифної політики, методик і процедур.

Профільні комітети банку можуть делегувати повноваження стосовно управління окремими ризиками, в межах своєї компетенції, структурним підрозділам Центрального апарату й регіональним управлінням банку.

Підрозділ, який виконує функції ризик-менеджменту:

- здійснює забезпечення методологічного супроводження процесу управління фінансовими ризиками;
- готує пропозиції про визначення рівнів толерантності Банку до фінансових ризиків;
- проводить незалежну поточну оцінку щодо дотримання існуючих політик та процедур по управлінню фінансовими ризиками на загальнобанківському рівні;
- проводить аналіз фінансових ризиків на загальнобанківському рівні з метою забезпечення комплексного управління ними;
- запроваджує систему внутрішньобанківського контролю й інші засоби з метою забезпечення своєчасного інформування менеджменту вищого рівня про наявність будь-яких відхилень від існуючих політик, лімітів та процедур на загальнобанківському рівні;

- аналізує рівень фінансових ризиків у розрізі нових банківських продуктів;

- здійснює взаємодію з підрозділами, яким делегується процес поточного управління фінансовими ризиками, й іншими підрозділами банку для підвищення ефективності управління ризиками.

Підрозділи, які виконують функції внутрішнього аудиту, контролю та ревізії:

- здійснюють забезпечення методологічного супроводження програм і визначення процедур проведення аудиту стосовно виконання структурними підрозділами банку вимог ефективного управління операційними ризиками;

- забезпечують процес складання планів аудиту з управління операційними ризиками – виконання структурними підрозділами банку діючих методик, політик, положень та регламентів;

- здійснюють усі види аудиту (фінансовий, менеджменту, операційний тощо), ревізію і контроль за фінансово-господарською діяльністю структурних підрозділів банку й операційними ризиками при здійсненні банківських операцій;

- проводять моніторинг щодо поточного управління операційними ризиками підрозділами, які виконують банківські операції, й оцінюють адекватність, ефективність системи внутрішнього контролю;

- здійснюють незалежну оцінку та аналіз процесу управління ризиками, надають відповідні рекомендації його вдосконалення;

- здійснюють інформування керівництва Банку стосовно поточного стану управління ризиками;

- надають висновки про поточний стан управління ризиками та пропозиції стосовно вдосконалення існуючих політик, процедур, методик.

Середній рівень представлений керівництвом регіональних управлінь та його установ, профільними комітетами регіональних управлінь, підрозділами (працівниками), які забезпечують управління ризиками, та внутрішнього аудиту, контролю та ревізії на рівні регіональних управлінь.

У відповідності із прийнятими політиками управління ризиками у разі необхідності на рівні регіональних управлінь та балансових відділень Банку можуть формуватись профільні комітети з чітким визначенням обсягу делегованих прав і відповідальності за рішення.

Профільні комітети регіональних управлінь банку являються виконавчими комітетами керівництва відповідного рівня – тими органами, які проводять моніторинг фінансового стану регіональних управлінь та оточуючого середовища і забезпечують колегіальність в прийнятті рішень стосовно проведення банківських операцій відповідно до встановлених політик управління ризиками банку.

Рішення профільних комітетів регіональних управлінь є обов'язковими до виконання всіма структурними підрозділами й підпорядкованими установами управлінь. Посадові особи регіональних управлінь несуть персональну відповідальність за належне здійснення банківської діяльності в межах бізнес-процедур, політик, лімітів та обмежень, які затверджені правлінням банку та профільними комітетами.

У разі необхідності, з метою забезпечення ефективності діяльності профільних комітетів регіональних управлінь, можуть формуватись групи підтримки відповідних профільних комітетів. До їх складу повинні входити висококваліфіковані фахівці з питань здійснення банківських операцій і управління ризиками.

Підрозділ (працівник), що забезпечує управління ризиками на рівні регіонального управління банку (регіональний ризик – аналітик):

- підпорядковується начальнику відповідного регіонального управління та відокремленій структурній одиниці Центрального апарату, який виконує функції ризик-менеджменту;

- готує пропозиції стосовно визначення рівнів толерантності відповідних установ до фінансових ризиків (в межах доведених рівнів толерантності до ризиків регіонального управління банку);

- проводить незалежну (від фронт-офісу) поточну оцінку щодо дотримання існуючих політик та процедур управління фінансовими ризиками на середньому рівні;

- аналізує фінансові ризики на середньому рівні для сприяння комплексному управлінню ними;

- впроваджує систему внутрішнього контролю й інші засоби з метою забезпечення своєчасного інформування менеджменту середнього рівня (для вжиття необхідних заходів) і підрозділу Центрального апарату, який виконує функції ризик-менеджменту, про наявність будь-яких відхилень від існуючих політик, лімітів та процедур на середньому рівні;

- здійснює взаємодію з підрозділами, яким делегується поточне управління ризиками, й іншими підрозділами банку для підвищення ефективності управління ризиками.

Підрозділи, які виконують функції внутрішнього аудиту, контролю та ревізії на рівні регіонального управління банку:

- підпорядковуються начальнику відповідного регіонального управління й відповідним підрозділам Центрального апарату, які виконують функції внутрішнього аудиту, ревізії й контролю;

- здійснюють всі види аудиту (ревізій) на рівні регіонального управління відповідно до затвердженого плану аудиту;

- здійснюють моніторинг поточного управління операційними ризиками з боку підрозділів регіонального управління, які виконують банківські операції, і оцінюють адекватність та ефективність системи внутрішнього контролю

- проводять незалежний аналіз процесу управління ризиками й надають рекомендації щодо його вдосконалення;

- надають керівництву регіонального управління, регіональним ризик-аналітикам та відповідним підрозділам Центрального апарату, що виконують функції внутрішнього аудиту, контролю та ревізії висновки стосовно поточного стану управління ризиками.

Операційний рівень складають підрозділи, що безпосередньо проводять банківські операції, і підрозділи, які здійснюють супроводження цих операцій.

На цьому рівні відбувається дотримання встановлених обмежень стосовно проведення банківських операцій й оперативне реагування на зовнішні та внутрішні фактори, які впливають на співвідношення ризику й дохідності банківських операцій, згідно з нормами та процедурами, лімітами й обмеженнями.

Для забезпечення ефективності системи ризик-менеджменту необхідно впровадити належний механізм супроводження та підтримки цієї системи.

Функції супроводження й підтримки системи ризик-менеджменту повинні виконуватись наступними підрозділами:

- підрозділ, який виконує функції ризик-менеджменту згідно з визначеними класами ризиків;
- підрозділи, які виконують функції внутрішнього аудиту, контролю та ревізії;
- підрозділи, які здійснюють інформаційно-технічну підтримку діяльності банку.

Підрозділ, який виконує функції ризик-менеджменту:

- забезпечує розробку нових та супроводження прийнятих політик, методик, регламентів та процедур управління фінансовими ризиками;
- вносить на розгляд та затвердження профільних комітетів політики, методики, регламенти та процедури управління фінансовими ризиками, а також зміни і доповнення до них;
- бере участь у налагодженні ІТ-підтримки процесу управління фінансовими ризиками.

Підрозділи, які виконують функції внутрішнього аудиту, контролю та ревізії:

- забезпечують розробку та супроводження політики, методик, регламентів та процедур управління операційними ризиками в межах власної компетенції;

- вносять на розгляд та затвердження профільних комітетів зміни і доповнення до політик, методик, регламентів, процедур управління ризиками;
- вносять на розгляд та затвердження профільних комітетів та правління зміни і доповнення до положень по банківських операціях;
- беруть участь у налагодженні IT-підтримки процесу управління ризиками.

Підрозділи, які виконують функції IT-підтримки діяльності банку:

- забезпечують розробку нових та супроводження наявних IT-систем проведення банківських операцій;
- беруть участь у розробці нових та супроводженні прийнятих політик, методик, регламентів та процедур управління операційними ризиками в межах власної компетенції;
- забезпечують розробку нових та супроводження наявних IT-систем контролю ризиків та проведення банківських операцій відповідно з прийнятими політиками управління ризиками;
- забезпечують IT-підтримку процесу управління ризиками.

Підсумовуючи здійснений аналіз механізму управління фінансовою стійкістю в АТ «Ощадбанк», варто зазначити що він являє собою високоорганізовану систему управління, функціонування якої регламентується внутрішніми положеннями банку, в тому числі «Концепцією управління ризиками», яка попереджає й запобігає виникненню ендогенних та екзогенних факторів, що справляють негативний вплив на фінансову стійкість банку.

2.3. Аналіз фінансової стійкості АТ «Ощадбанк»

Аналіз фінансової стійкості банку передбачає розрахунок системи показників, сформованих в 4 групи: коефіцієнти капітальної стійкості, ділової активності, ефективності діяльності та ліквідності

Перш за все, доцільно розглянути показники капітальної стійкості АТ «Ощадбанк» за період з 01.01.2015 року по 01.01.2017 року, а саме коефіцієнти

надійності, фінансового важеля, захищеності власного капіталу, участі власного капіталу у формуванні активів та мультиплікатора статутного капіталу.

Динаміка показників капітальної стійкості АТ «Ощадбанк» за аналізований період зображена на рисунку 2.10.

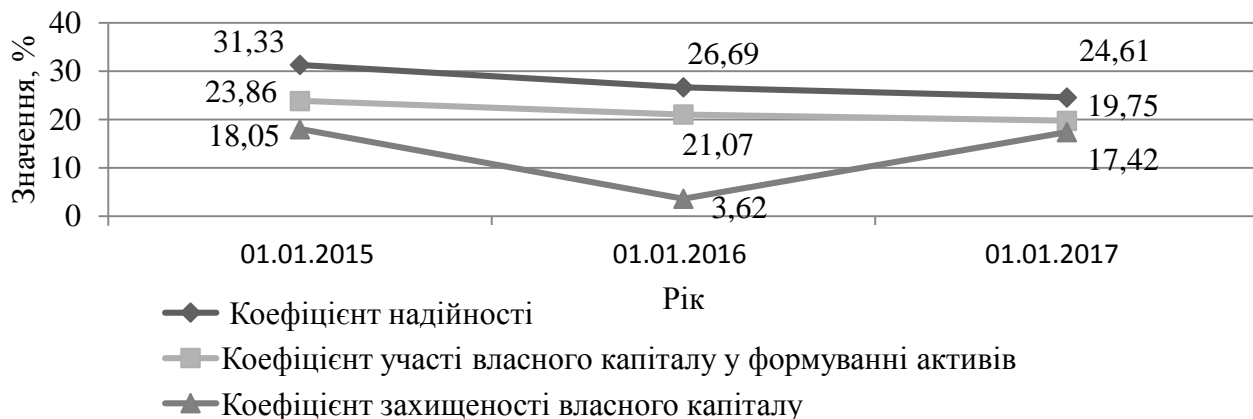

Рис. 2.10. Динаміка показників капітальної стійкості АТ «Ощадбанк» за період з 01.01.2015 року по 01.01.2017 року

Динаміка показника захищеності власного капіталу, що характеризує частку капіталу банку, який розміщений в нерухомість та є захищеним від інфляції та інших чинників, є негативною. За досліджуваний період його значення зменшилось на 0,63% та станом на 01.01.2017 року становить 17,42%.

Також слід зауважити про зниження коефіцієнта участі капіталу у формуванні активів з 23,86% до 19,75%. Незважаючи на спад рівня даного показника, його значення відповідає оптимальному – 10%, але все ж таки свідчить про зниження здатності капіталу банку до покриття різноманітних ризиків.

Доцільно здійснити аналіз дотримання банком нормативів Національного банку України стосовно капіталу, що розкритий в таблиці 2.4.

Виходячи з отриманих результатів, слід зауважити, що АТ «Ощадбанк» протягом досліджуваного періоду перевищував нормативні значення показників, встановлених НБУ.

Підводячи підсумки стосовно загального рівня капітальної стійкості АТ «Ощадбанк» за аналізований період, варто зазначити про її зниження. Це можна

пояснити специфікою політики банку, спрямованої на підвищення рівня прибутковості його діяльності.

Таблиця 2.4.

Аналіз дотримання АТ «Ощадбанк» нормативів НБУ до капіталу банку за період з 01.01.2015 року по 01.01.2017 року

Нормативи	Умовне позначення	Значення, тис.грн			Нормативне значення
		01.01.2015	01.01.2016	01.01.2017	
Мінімальний розміру регулятивного капіталу	Н1	18383058	18289128	19351018	120 млн. грн
Норматив достатності (адекватності) регулятивного капіталу	Н2	30,54	25,35	25,41	не < 10%
Співвідношення регулятивного капіталу до сукупних активів	Н3	21,77	19,54	16,44	не < 9 %
Співвідношення регулятивного капіталу до зобов'язань	Н3.1	32,64	26,94	23,28	не < 10%

Наступною групою показників, запропонованих для аналізу є коефіцієнти ділової активності банку:

- коефіцієнт активності залучення позичених й залучених коштів;
- коефіцієнт активності залучення міжбанківських кредитів;
- коефіцієнт активності залучення строкових депозитів;
- коефіцієнт активності використання залучених і запозичених коштів у

доходні активи.

Динаміка аналізованих показників представлена на рисунку 2.11.

За період, що досліджується показник активності залучення позичених та залучених коштів зазнав незначних змін: станом на 01.01.2017 року його значення становить 75,04% що порівняно з початком аналізованого періоду знизилось на 1,1%, що, в свою чергу, свідчить про зниження здатності банку залучати ресурси з зовнішніх джерел.

Рис. 2.11. Динаміка показників ділової активності АТ «Ощадбанк» за період з 01.01.2015 року по 01.01.2017 року

Коефіцієнт залучення міжбанківських кредитів за досліджуваний період має позитивну динаміку – його рівень зріс на 0,31% та станом на 01.01.2017 року становить 21,74%. Виходячи з цього, варто зазначити, що АТ «Ощадбанк» збільшив обсяги залучення ресурсів на міжбанківському ринку, незважаючи на те, що дане джерело фінансування є найдорожчим. Коефіцієнт залучення строкових депозитів банку має тенденцію до зниження. За аналізований період його рівень знизився з 52,16% станом на 01.01.2015 року до 38,18% станом на 01.01.2017 року або на 13,98%. Одночасно відбувається зростання коефіцієнта використання строкових депозитів у кредитний портфель з 76,43% до 82,05%. За аналізований період відбувається зниження показника рівня доходних активів з 88,22% до 87,02%.

Коефіцієнт активності використання залучених та позичених коштів у доходні активи за аналізований період зменшився на 0,7% та станом на 01.01.2017 року становить 86,24%. Даний рівень показника є негативним

аспектом діяльності банку, адже можна зробити висновок, що АТ «Ощадбанк» повністю не використовує залучені ресурси для отримання прибутку.

Коефіцієнт кредитної активності, порівняно з оптимальним значенням 0,65, знаходиться на досить низькому рівня та за аналізований період має тенденцію до зниження

Таким чином, здійснивши аналіз ділової активності АТ «Ощадбанк» , варто зазначити про зниження рівня ділової активності банку, про що свідчить негативна динаміка деяких коефіцієнтів, зокрема коефіцієнта активності залучення позичених та залучених коштів, коефіцієнта залучення строкових депозитів. Також слід зауважити про недостатній рівень використання залучених ресурсів у доходні активи, що зумовлює недоотримання банком прибутку. Наступним блоком аналізу є дослідження показників ефективності діяльності банку, зокрема показників рентабельності, чистого спреду, чистої процентної маржі та окупності витрат. Даний аналіз дасть змогу отримати загальне уявлення щодо ефективності використання АТ «Ощадбанк» власних та залучених ресурсів. Динаміка показників рентабельності АТ «Ощадбанк» за період з 2014 року по 2016 рік представлена на рисунку 2.12.

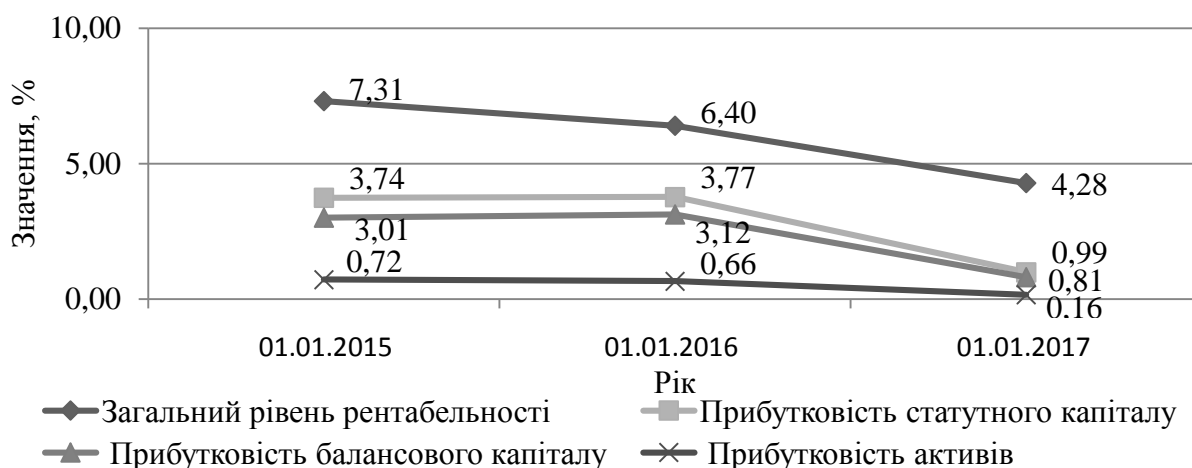

Рис. 2.12. Динаміка показників рентабельності АТ «Ощадбанк» , за період з 2014 року по 2016 рік

Результати проведеного дослідження динаміки показників рентабельності дають змогу стверджувати про негативну динаміку досліджуваних показників за аналізований період. Перш за все, слід зауважити, що загальний рівень

рентабельності знизився на 3,03% і станом на останню звітну дату становить 4,28%. Виходячи з цього, можна зробити висновок про зменшення отриманого банком прибутку з кожної гривні його доходу. Прибутковість статутного та власного капіталу банку також мають тенденцію до зниження: за аналізований період прибутковість статутного капіталу знизилась з 3,74% до 0,99%, а власного капіталу – з 3,01% до 0,81%. Дане зменшення свідчить про зниження ефективності використання банком власних ресурсів. Коефіцієнт прибутковості активів за період з 2014 року по 2016 рік також знизилась і на кінець звітного періоду становить 0,16%. Дане зниження можна пояснити більшим темпом росту активів ніж чистого прибутку банку.

Динаміка показників чистого спреду, чистої процентної маржі, окупності витрат зображена на рисунку 2.13.

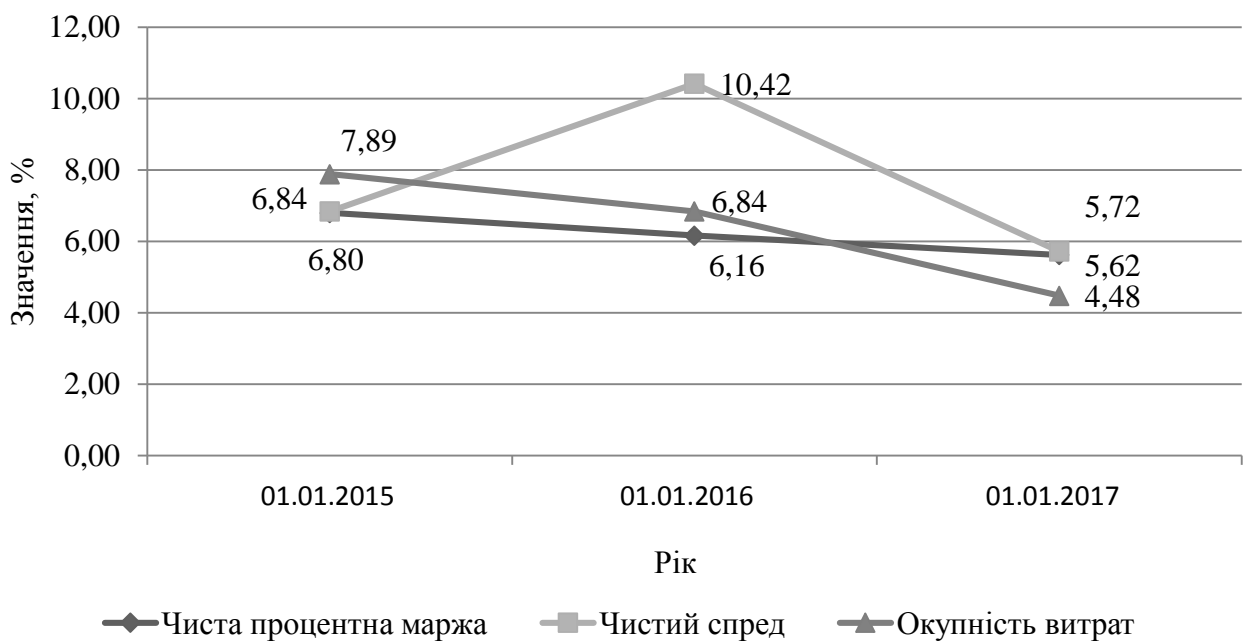

Рис. 2.13. Динаміка деяких показників ефективності діяльності АТ «Ощадбанк» за період з 2014 року по 2016 рік

Аналізуючи значення показника чистого спреду, варто зазначити про його тенденцію до зниження. Значення даного показника зменшилось з 6,84% до 5,62%. Незважаючи на те, що рівень чистого спреду знаходиться вище оптимального – 1,25%, що свідчить про узгодженість кредитної й депозитної політики банку. Проте даний спад свідчить про скорочення різниці між

процентними ставками за залученими та розміщеними ресурсами, що, в свою чергу негативно впливає на прибутковість банку.

Чиста процентна маржа, що використовується банком для покриття витрат та ризиків, за аналізований період має негативну динаміку, хоча й залишається вище оптимального рівня – 4,5%. Станом на кінець 2016 року її значення становить 5,62%. Зниження рівня даного показника пояснюється підвищенням вартості залучених ресурсів.

Доцільно проаналізувати рівень віддачі витрат банку за допомогою коефіцієнта окупності витрат. За досліджуваний період значення даного показника знизилось з 7,89% до 4,48% або на 3,41%, що свідчить про скорочення суми прибутку, що припадає на 1 витрат банківської установи.

Аналіз ефективності діяльності АТ «Ощадбанк» за період з 2014 року по 2016 рік дав змогу отримати загальне уявлення про зниження ефективності використання власних та залучених ресурсів, що, безперечно, є негативним аспектом його функціонування.

Особливої уваги заслуговує дослідження показників ліквідності банку та дотримання ним нормативних значень. Управління й контроль за дотриманням вимог Національного банку України щодо показників миттєвої (Н4), поточної (Н5), короткострокової (Н6) ліквідності здійснюється, ґрунтуючись на Інструкції НБУ «Про порядок регулювання діяльності банків в Україні»:

- результати проведених розрахунків розглядаються під час аналізу підсумків діяльності регіональних підрозділів;
- здійснюються щоденні й середньозважені розрахунки даних показників по банку цілому та по окремих регіональних підрозділах ;
- з метою проведення розрахунків даних показників було розроблено спеціальне програмне забезпечення на підставі алгоритму Інструкції НБУ «Про порядок регулювання і діяльності банку» [32].

Динаміка показників ліквідності представлена на рисунку 2.14.

Варто зазначити, що протягом досліджуваного періоду спостерігається неоднорідна динаміка досліджуваних показників. Коефіцієнт загальної

ліквідності, який розкриває здатність банку покривати всі свої зобов'язання наявними активами, зріс на 1,93% та станом на 01.01.2017 року становить 133,26%, що перевищує оптимальне значення – 100%. Значення показника миттєвої ліквідності за аналізований період зросло на 10,86% та станом на останню звітну дату становить 26,99% при нормативному значенні 20%.

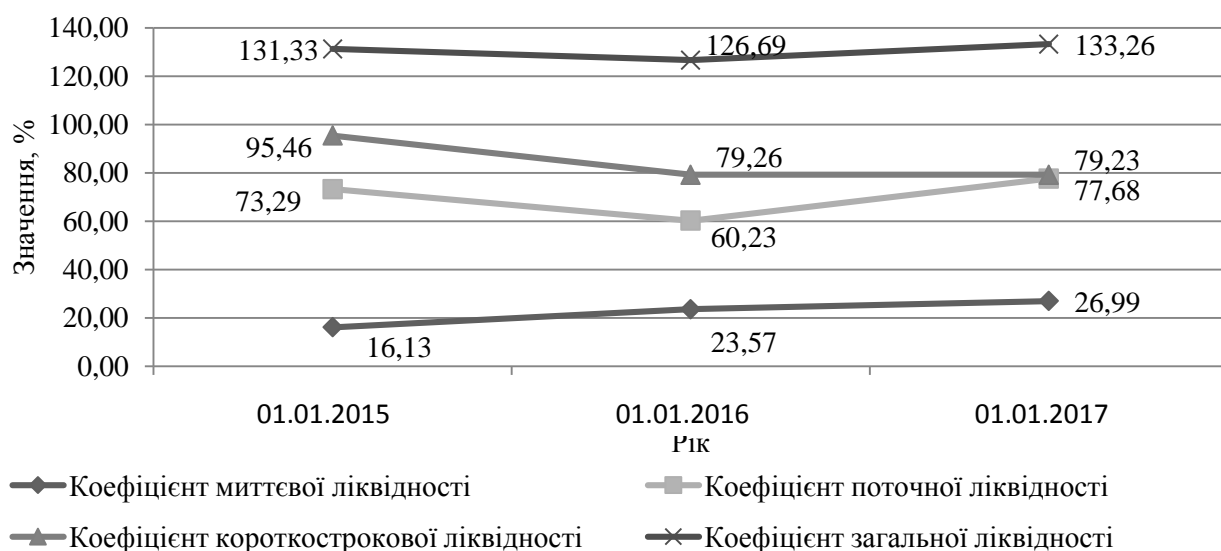

Рис. 2.14. Динаміка коефіцієнтів ліквідності АТ «Ощадбанк» за період з 01.01.2015 року по 01.01.2017 року

Слід зауважити, що станом на 01.01.2015 року АТ «Ощадбанк» мав проблеми з покриттям своїх грошових зобов'язань високоліквідними, про що свідчить даний показник – 16,13%. Коефіцієнт поточної ліквідності, що розраховується з метою визначення збалансованості строків та сум ліквідних активів і зобов'язань банку зріс з 73,29% до 77,68% за досліджуваний період за нормативного значення – 40%. Динаміка показника короткострокової ліквідності є негативною: за аналізований період спостерігається його зниження з 95,46% до 79,23% при нормативному значенні – 60%. Частка високоліквідних активів у робочих активах банку зросла на 7%, що є позитивним аспектом діяльності АТ «Ощадбанк».

Підводячи підсумки стосовно проведеного аналізу ліквідності АТ «Ощадбанк» за період з 01.01.2015 року по 01.01.2017 року, можна зробити висновок про її достатньо високий рівень. Банк дотримувався нормативних значень аналізованих показників та перевищував їх. Виходячи з цього, слід

зауважити, що надлишок ліквідності також є негативним фактором діяльності банку, що свідчить про недоотримання ним прибутку.

Здійснивши аналіз фінансової стійкості у розрізі відповідних коефіцієнтів, можна зробити узагальнений висновок про зниження рівня фінансової стійкості в цілому. Свідченням цього є низхідна динаміка коефіцієнтів капітальної стійкості, ділової активності та ефективності діяльності. Варто зазначити, що, незважаючи на зниження більшості розрахованих коефіцієнтів, АТ «Ощадбанк» дотримується нормативних значень показників, встановлених Національним банком України, протягом досліджуваного періоду.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

Діяльність банку, перш за все, спрямована на обслуговування населення, чому сприяє широко розвинена мережа без балансових відділень та філій. Ощадбанк має закріплену законом державну гарантію збереження вкладів громадян та їх видачі за першою вимогою. При цьому банк досить потужно функціонує й у наступних сегментах: обслуговування корпоративних клієнтів, інвестиційна діяльність та діяльність на міжбанківському ринку.

Підводячи підсумки стосовно проведеного аналізу фінансового стану АТ «Ощадбанк» за досліджуваний період можна зробити висновок про ефективну, прибуткову діяльність банку. Зростання загального обсягу активів та зобов'язань свідчить про розширення клієнтської бази, що зумовлено підвищення рівня довіри до досліджуваної банківської установи.

Механізм управління фінансовою стійкістю банку доцільно розглядати з точки зору управління ризиками банку, адже вони являються найбільш впливовими ендогенними факторами, що знижують її рівень.

Управління фінансовою стійкістю в АТ «Ощадбанк» здійснюється, ґрунтуючись на системі внутрішніх положень. Ефективне управління ризиками

здійснюється відповідно до політик, які затверджуються правлінням Банку й розглядаються його профільними комітетами.

Банком розробляються й підтримуються в актуальному вигляді політики управління всіма ризиками, які правління визначає суттєвими, зокрема: процентні ризики, ризики ліквідності, цінові ризики, валютні ризики, операційні ризики, кредитні ризики.

Банк використовує комбіновану модель управління ризиками, з точки зору структурної організації, що включає в себе загальнобанківський, середній та операційний рівні управління. Таким чином, механізм управління фінансовою стійкістю в АТ «Ощадбанк» являє собою високоорганізовану систему управління, яка попереджає виникнення ендогенних та екзогенних факторів, що справляють негативний вплив на фінансову стійкість банку.

Здійснивши аналіз фінансової стійкості у розрізі відповідних коефіцієнтів, можна зробити узагальнений висновок про зниження рівня фінансової стійкості в цілому. Свідченням цього є низхідна динаміка коефіцієнтів капітальної стійкості, ділової активності та ефективності діяльності. Варто зазначити, що, незважаючи на зниження більшості розрахованих коефіцієнтів, АТ «Ощадбанк» дотримується нормативних значень показників, встановлених Національним банком України, протягом досліджуваного періоду.

РОЗДІЛ 3. МОДЕРНІЗАЦІЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ В АТ «ОЩАДБАНК»

3.1. Удосконалення науково-методичних підходів управління фінансовою стійкістю банку на основі інтегрального таксономічного показника

Одним з найважливіших завдань банку є оцінка ефективності дій щодо формування та реалізації його стратегії управління фінансовою стійкістю (далі ФСБ). Побудова якісної системи оцінювання ФСБ є підґрунтям для удосконалення механізму прийняття управлінських рішень, які впливають як на поточну ефективність банку, так і на формування заходів з попередження майбутніх кризових явищ [6].

Міра ефективності функціонування банку та управління ФСБ ним залежить від сукупного впливу дії екстенсивних та інтенсивних факторів, що проявляються в рамках його окремих підсистем та, відповідно, до виду фактору впливу оцінюються за кількісними, якісними й змішаними характеристиками [8].

Результати управління банком аналітично відтворюються в економічних показниках, які є кількісною та якісною характеристикою явища, процесу чи їхнього результату. Управління ФСБ тісно пов'язане з різними економічними і фінансовими показниками. Це пояснюється тим, що, впливаючи один на одного, вони викликають певні зрушення в діяльності банку, причому ці зміни можуть надавати різний ефект, як позитивний, так і негативний.

Для визначення рівня фінансової стійкості банку вчені застосовують різні показники, які відображають складність і різноманітність процесів управління банком, безліч факторів, що впливають на ефективність його діяльності. Проте вони, розкриваючи окремі важливі аспекти ФСБ, не дозволяють отримати комплексну характеристику, яка б дозволила дати однозначну оцінку щодо її рівня. У зв'язку з цим виникає об'єктивна необхідність застосування інтегральної оцінки, побудови узагальнюючого показника, який би дав змогу цілісно, всебічно та об'єктивно рівень фінансової стійкості банку.

Здійснивши дослідження стосовно механізму управління фінансовою стійкістю в АТ «Ощадбанк», варто зазначити, що він ґрунтується на принципах управління системи окремих ризиків, що здійснюють вплив на його діяльність. Виходячи з цього, можна зробити висновок, що в кінцевому результаті даний механізм призводить до оцінки та управління окремими ризиками, а не передбачає формування конкретного показника рівня фінансової стійкості банківської установи, що, в свою чергу є, недоліком існуючого механізму, та передумовою для застосування інтегрального таксономічного аналізу рівня фінансової стійкості АТ «Ощадбанк».

Формування інтегрального таксономічного показника передбачає виконання комплексу послідовних дій, що розкриті на рисунку 3.1.

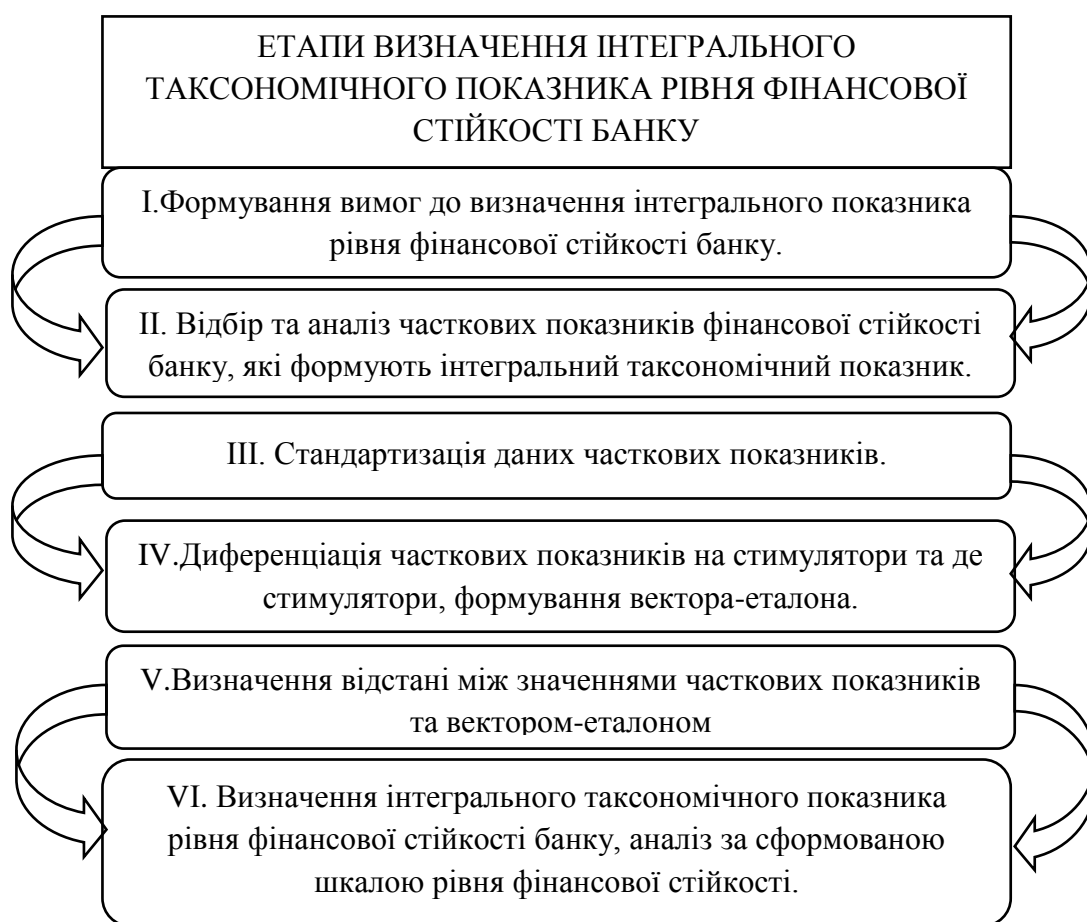

Рис. 3.1. Етапи визначення інтегрального таксономічного показника рівня фінансової стійкості банку [28]

Першим етапом визначення інтегрального таксономічного показника рівня фінансової стійкості банку є визначення системи вимог та принципів, які мають дотримуватися у процесі здійснюваного аналізу (рис. 3.2).

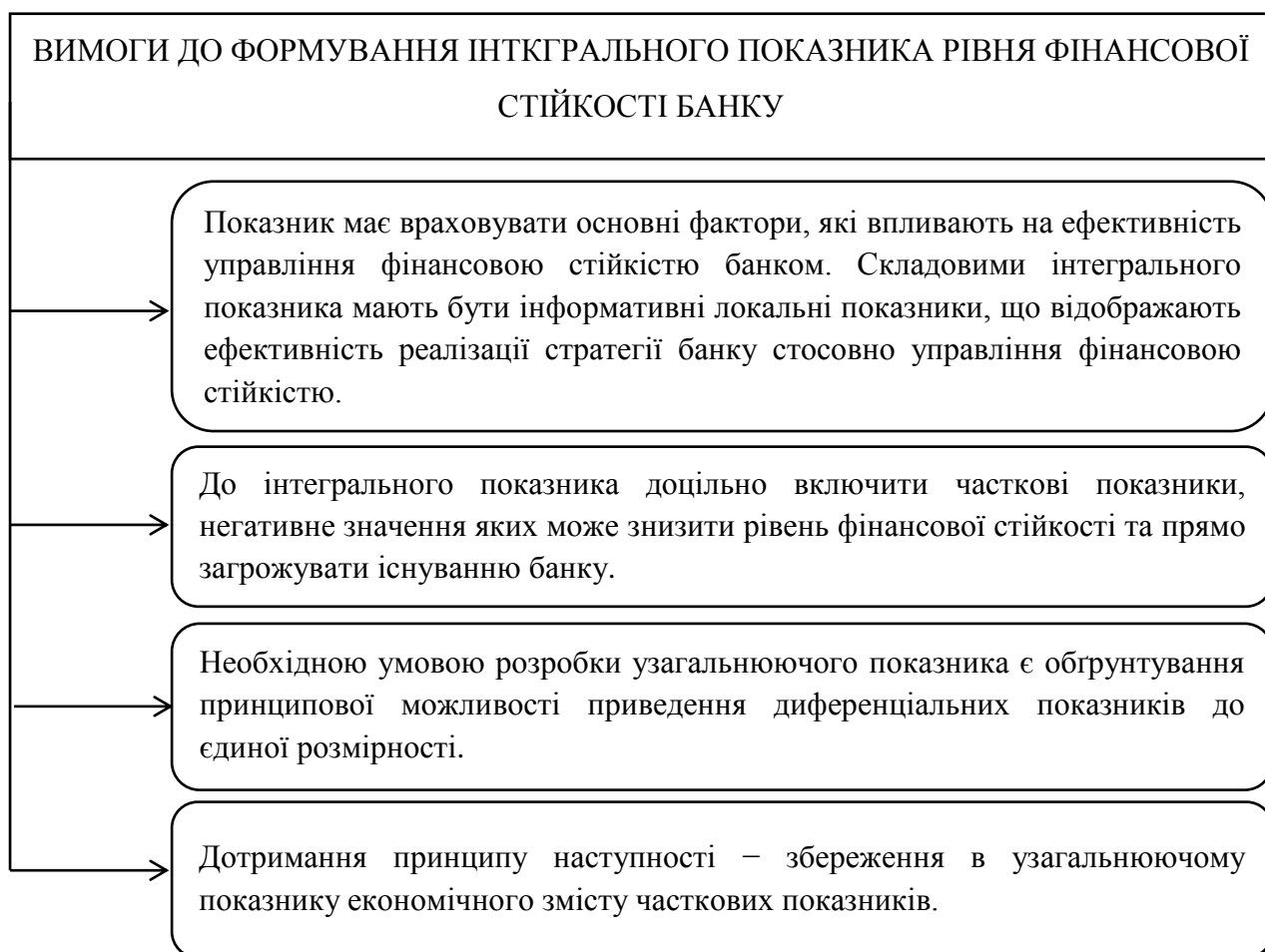

Рис. 3.2. Вимоги до формування інтегрального показника рівня фінансової стійкості банку [28]

Другий етап інтегральної оцінки фінансової стійкості банку полягає у відборі та аналізі часткових показників фінансової стійкості банку, які формують інтегральний таксономічний показник. Для обґрунтування вибору показників, які найбільш характеризують фінансову стійкість банківської установи, було проведено теоретичний аналіз підходів щодо оцінки фінансової стійкості банку, що розкритий в параграфі 2.3.

Для здійснення комплексного аналізу фінансової стійкості банку було обрано наступні групи показників:

– показники капітальної стійкості: коефіцієнт "фінансового важеля", коефіцієнт надійності, коефіцієнт участі власного капіталу у формуванні

активів, коефіцієнт захищеності власного капіталу, коефіцієнт захищеності дохідних активів, коефіцієнт мультиплікатора статутного капіталу;

– показники ділової активності: коефіцієнт активності залучення позичених і залучених коштів, коефіцієнт активності залучення міжбанківських кредитів, коефіцієнт активності використання залучених і запозичених коштів у доходні активи, коефіцієнт активності використання залучених і запозичених коштів у кредитний портфель, коефіцієнт активності використання строкових депозитів у кредитний портфель;

– показники ефективності управління банком: загальний рівень рентабельності, рентабельність активів, рентабельність власного капіталу, рівень окупності витрат, чистий спред, чиста процентна маржа.

Не меш важливою групою коефіцієнтів, які доцільно використовувати в процесі розрахунку інтегрального показника фінансової стійкості банку, є коефіцієнти ліквідності банку. Виходячи з цього, постає проблема визначення системи саме тих показників, які б давали об'єктивну оцінку рівня ліквідності банку саме в посткризовий період.

Вирішення даної проблеми передбачає дослідження сутності ризику ліквідності та факторів, що справляють на неї вплив.

Ризик ліквідності є ключовим фактором фінансової стійкості банку, зростання якого свідчить про неспроможність банку забезпечувати своєчасне, повне і безперервне виконання всіх грошових зобов'язань та достатність коштів відповідно до потреб розвитку економіки.

Більшість економістів пов'язує його виникнення з такими факторами:

– із неможливістю швидкої конверсії фінансових активів у грошові кошти без втрат. Тобто по суті йдеться про ризик ліквідності активів, який пов'язується з неспроможністю банку реалізувати активи для покриття дефіциту ліквідності. Для мінімізації цього ризику пропонується застосовувати стратегію управління ліквідністю через активи, яка передбачає накопичення найліквідніших активів — переважно грошових коштів та ліквідних цінних паперів. Власне, йдеться про політику трансформації (перетворення) немо-

нетарних активів у готівкові кошти [2, 3]. Реалізація такої політики потребує формування відповідного запасу високоліквідних активів, до яких висуваються певні вимоги: мати власний вторинний ринок, достатньо стабільні ціни тощо, для чого визначається вплив структури і якості активів на рівень ліквідності банку;

– із недостатністю активів для своєчасного виконання зобов'язань, що визначає ризик ліквідності пасивів, для якого характерним є непередбачуваність вимог за зобов'язаннями банку через дострокове вилучення клієнтами депозитів, зменшення залишків коштів на поточних рахунках клієнтів тощо. Для мінімізації цього різновиду ризику ліквідності застосовують стратегію управління ліквідністю через пасиви шляхом їх додаткового запозичення на ринку капіталу чи одержання великих кредитів у Національному банку або банках-кореспондентах, а також на валютному ринку [8; 29]. Така політика потребує врахування фактору часу, вартості джерел запозичення ліквідних коштів та рівня їх ризиковості.

– не менш важливим аспектом трактування сутності ризику ліквідності є його визначення як ризику незбалансованої ліквідності. Правомірність такого тлумачення пояснюється природою джерела цього ризику — невідповідністю між сумами та строками погашення активів і пасивів, яку банк не може усунути без втрат для себе. При цьому в одному випадку (ризик недостатньої ліквідності) втрати полягають у набутті ліквідних активів за несправедливою ціною, а в другому (ризик надлишкової ліквідності) - у недоотриманні доходу.

Виходячи з вищесказаного, для управління зазначеним різновидом ризику ліквідності найприйнятнішою є стратегія збалансованого управління активами і пасивами, яка полягає в накопиченні банком ліквідних активів відповідно до величини очікуваного попиту на них, а у випадку виникнення непередбачуваної потреби попит на ліквідні кошти задовольняється за рахунок проведення операцій з їх купівлі на ринку [29].

По суті, така стратегія поєднує в собі обидві попередні, нівелюючи їх недоліки і роширюючи можливості управління ліквідністю, що забезпечує

диференціацію джерел поповнення ліквідних ресурсів та характеризує дану стратегію як найбільш ефективну.

Реалізація стратегії управління ризиком ліквідності шляхом збалансованого управління активами й пасивами передбачає формування системи відповідних показників:

- коефіцієнт миттєвої ліквідності (коефіцієнт покриття нестійких зобов'язань);
- коефіцієнт вилучення коштів – визначає ризик вилучення коштів у банку клієнтами в кризові періоди;
- коефіцієнт співвідношення кредитів, наданих клієнтам, та депозитних вкладів клієнтам;
- коефіцієнт співвідношення міжбанківських кредитів наданих та одержаних.

Для узагальнення часткових показників ефективно використовуються методи порівняльного багатовимірного аналізу, зокрема, метод побудови таксономічного показника.

Метод побудови таксономічного показника розвитку об'єкта має суттєві переваги в можливості виконання різних видів оцінок в економіці, які проявляються, насамперед, в повній редуції багатовимірного простору ознак об'єкта, що дозволяє розробляти методики узагальнюючого показника функціонування та розвитку; визначати порівняльні оцінки функціонування, розвитку об'єкта оцінки відносно його стратегії та умов зовнішнього середовища [56].

Таким чином, для узагальнення в єдину систему виміру та оцінки різномірних часткових показників, доцільно визначити інтегральний таксономічний показник оцінки ефективності антикризового управління банком за наступною моделлю – формула (3.1):

$$Y = [K_1; K_2; K_3; K_4; K_5; K_6; K_7; K_8; K_9; K_{10}; K_{11}; K_{12}; K_{13}; K_{14}; K_{15}; K_{16}; K_{17}; K_{18}; K_{19}; K_{20}; K_{21}], \quad (3.1)$$

де Y – інтегральний таксономічний показник оцінки фінансової стійкості банку;
 K_1 - K_{21} – часткові показники оцінки фінансової стійкості банку.

Третім етапом інтегрального таксономічного аналізу фінансової стійкості банку є стандартизація часткових показників оцінки фінансової стійкості з метою їх зведення до єдиного вимірника. Дану процедуру доцільно здійснити за наступною формулою (3.2):

$$P_i = \frac{K_i}{\bar{K}_i}, \quad (3.2)$$

де P_i – стандартизоване значення часткового показника фінансової стійкості банку;

K_i – значення часткового показника за i -ий період;

\bar{K}_i – середнє значення часткового показника за i -ий період.

Розрахунок інтегрального таксономічного показника оцінки фінансової стійкості банку після формування стандартизованої матриці часткових показників передбачає здійснення диференціації ознак. Дана процедура полягає в розподілі всіх часткових показників на «стимулятори» та «дестимулятори». Підставою для здійснення такого розподілу є специфіка впливу кожного з часткових коефіцієнтів на загальний рівень фінансової стійкості банку. Показники (фактори), що справляють позитивний вплив на рівень фінансової стійкості банку, називають «стимуляторами», показники, що знижують її рівень – «дестимуляторами».

Диференціація часткових показників є необхідною процедурою для подальшого формування вектора-еталона, що здійснюється наступним чином:

$$X_{oi} = \begin{cases} \max X_{ij} & \text{стимулятор,} \\ \min X_{ij} & \text{дестимулятор.} \end{cases} \quad (3.3)$$

Сутність формування вектора-еталона полягає в наступному: якщо частковий показник є стимулятором, то за еталон визначається його максимальне значення, якщо де стимулятором – мінімальне значення.

Одним з найпоширеніших понять, що використовуються в методах таксономічного аналізу, є таксономічна відстань, яка дає можливість визначення місця кожного елемента матриці спостережень, класифікації та

впорядкування даних для подальшого аналізу [56]. Розрахунок таксономічної відстані передбачає використання наступної формули (3.4):

$$C_{0i} = \sqrt{\sum_{i=1}^m (p_{ij} - p_{0i})^2}, \quad (3.4)$$

де p_{ij} – значення стандартизованого часткового показника в i -му періоді;

p_{0i} – значення часткового показника в векторі-еталоні.

Варто зазначити, що таксономічну відстань часткових показників від вектора-еталона доцільно використовувати як індикатор їх відхилення, і, як наслідок впливу на рівень інтегрального показника.

Визначення інтегрального таксономічного показника фінансової стійкості банку передбачає розрахунок наступних допоміжних показників:

- показник середньої відстані між спостереженнями:

$$\bar{C}_0 = \frac{1}{m} \sum_{i=1}^m C_{0i}, \quad (3.5)$$

- показник стандартного відхилення (S_0):

$$S_0 = \sqrt{\frac{1}{m} \sum_{i=1}^m (C_{i0} - \bar{C}_0)^2}, \quad (3.6)$$

де S_0 – стандартне відхилення;

C_{i0} – таксономічна відстань в i -му періоді;

\bar{C}_0 – середня відстань між спостереженнями.

- показник максимального відхилення від сформованого вектора (C_0):

$$C_0 = \bar{C}_0 + 2S_0, \quad (3.7)$$

- зведений динамічний показник (d_i):

$$d_i = C_{i0} / C_0, \quad (3.8)$$

Заключним етапом є визначення інтегрального показника оцінки фінансової стійкості банку за формулою:

$$PI(\Phi CB)_i = 1 - d. \quad (3.9)$$

Варто зазначити, що визначений інтегральний таксономічний показник оцінки фінансової стійкості банку має знаходитись в межах від 0 до 1.

Виходячи з цього, ознакою ефективності управління фінансовою стійкістю банку є наближення інтегрального показника до верхньої межі.

Доцільно здійснити аналіз рівня фінансової стійкості банку за сформованою шкалою, що представлена в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1.

Шкала оцінки рівня фінансової стійкості банку за інтегральним таксономічним показником

Рівень фінансової стійкості	Значення
Найвищий	0,8-1
Високий	0,6-0,79
Середній	0,4-0,59
Низький	0,2-0,39
Критичний	0,0001-0,19

Підводячи підсумки стосовно методології оцінки фінансової стійкості банку шляхом визначення інтегрального таксономічного показника, можна зробити наступні висновки. Запропонований показник дає можливість отримати комплексну оцінку фінансової стійкості банку, виявити фактори, що спричиняють негативний вплив на неї, та сформулювати шляхи підвищення ефективності управління фінансовою стійкістю банківської установи.

3.2. Апробація інтегрального таксономічного показника на прикладі АТ «Ощадбанк»

Відповідно до сформованої вище поетапної системи інтегральної оцінки фінансової стійкості банку, доцільно здійснити вибір та оцінку часткових показників фінансової стійкості АТ «Ощадбанк», які формують інтегральний таксономічний показник.

Дослідження часткових показників, що характеризують капітальну стійкість банку є дуже важливим при визначенні інтегрального показника його фінансової стійкості. Адже вони визначають обсяг власного капіталу, який забезпечує достатність грошових коштів для повернення депозитів, формування резервів з метою погашення непередбачуваних боргів чи збитків (табл. 3.2).

Таблиця 3.2.

Динаміка часткових показників фінансової стійкості, що характеризують капітальну стійкість АТ «Ощадбанк» за період з 01.01.2015 року по 01.01.2017 року

№ з\п	Показник	Умовне позначення	Рік		
			01.01.2015	01.01.2016	01.01.2017
1.	Коефіцієнт "фінансового важеля"	К1	3,19	3,75	4,06
2.	Коефіцієнт надійності	К2	31,33	26,69	24,61
3.	Коефіцієнт участі власного капіталу у формуванні активів	К3	23,86	21,07	19,75
4.	Коефіцієнт захищеності власного капіталу	К4	18,05	3,62	17,42
5.	Коефіцієнт захищеності дохідних активів	К5	27,04	26,91	21,22
6.	Коефіцієнт мультиплікатора статутного капіталу	К6	5,10	5,53	6,54

Показники, що характеризують ділову активність банку також варто брати до уваги у процесі розрахунку інтегрального показника фінансової стійкості.

Адже вони характеризують здатність банківської установи залучати кошти та ефективно й раціонально їх розміщати (табл. 3.3).

Таблиця 3.3.

Динаміка часткових показників фінансової стійкості, що характеризують ділову активність АТ «Ощадбанк» за період з 01.01.2015 року по 01.01.2017 року

№ з\п	Показник	Умовне позначення	Рік		
			01.01.2015	01.01.2016	01.01.2017
1.	Коефіцієнт активності залучення позичених і залучених коштів	К7	76,14	78,93	75,04
2.	Коефіцієнт активності залучення міжбанківських кредитів	К8	21,43	22,36	21,74
3.	Коефіцієнт активності використання залучених і запозичених коштів у доходні активи	К9	86,31	100,81	86,24
4.	Коефіцієнт активності використання залучених і запозичених коштів у кредитний портфель	К10	89,64	75,41	62,02
5.	Коефіцієнт активності використання строкових депозитів у кредитний портфель	К11	76,43	76,97	82,05

Наступною групою часткових показників, які доцільно врахувати це показники ліквідності, що визначають поточну платоспроможність банку та

враховують фактори, які внаслідок свого впливу можуть погіршити його платіжний баланс (табл. 3.4).

Таблиця 3.4.

Динаміка часткових показників фінансової стійкості, що характеризують ліквідність АТ «Ощадбанк» за період з 01.01.2015 року по 01.01.2017 року

№ з\п	Показник	Умовне позначення	Рік		
			01.01.2015	01.01.2016	01.01.2017
1.	Коефіцієнт покриття нестійких зобов'язань (миттєва ліквідність)	K12	16,13	23,57	26,99
2.	Коефіцієнт вилучення коштів	K13	48,95	52,19	48,84
3.	Коефіцієнт співвідношення депозитів клієнтів, та кредитів, наданих клієнтам	K14	64,58	75,95	79,65
4.	Коефіцієнт співвідношення міжбанківських кредитів наданих та одержаних	K15	30,90	76,20	48,36

Останнім блоком часткових показників, які необхідно врахувати при інтегральній оцінці рівня фінансової стійкості АТ «Ощадбанк» є коефіцієнти, що характеризують ефективність управління банком (табл. 3.5).

Виходячи з потреби формування матриці спостережень у єдиному вимірнику, необхідно здійснити стандартизацію аналізованих показників.

Після проведення стандартизації, використовуючи формулу (3.2), сформовано матрицю спостережень, яка представлена в таблиці 3.6.

Таблиця 3.5.

Динаміка часткових показників фінансової стійкості, що характеризують ефективність управління АТ «Ощадбанк» за період з 01.01.2015 року по 01.01.2017 року

№ з\п	Показник	Умовне позначення	Рік		
			01.01.2015	01.01.2016	01.01.2017
1.	Загальний рівень рентабельності	K16	7,31	6,40	4,28
2.	Рентабельність активів	K17	0,72	0,66	0,16
3.	Рентабельність власного капіталу	K18	3,01	3,12	0,81
4.	Рівень окупності витрат	K19	7,89	6,84	4,48
5.	Чистий спред	K20	6,84	10,42	5,72
6.	Чиста процентна маржа	K21	6,80	6,16	5,62

Наступним етапом формування інтегрального таксономічного показника є диференціювання часткових показників, що передбачає їх розподіл на стимулятори та де стимулятори в залежності від характерного впливу кожного показника на рівень комплексного показника.

До стимуляторів було віднесено наступні показники:

- K2 - коефіцієнт надійності;
- K3 – коефіцієнт участі капіталу у формуванні активів;
- K4 – коефіцієнт захищеності власного капіталу;
- K5 – коефіцієнт захищеності дохідних активів;
- K6 – коефіцієнт мультиплікатора статутного капіталу;
- K9 – коефіцієнт активності використання залучених і запозичених коштів у доходні активи;
- K10 - коефіцієнт активності використання залучених і запозичених коштів у кредитний портфель;
- K11 – коефіцієнт активності використання строкових депозитів у кредитний портфель;

- К12 – коефіцієнт покриття нестійких зобов'язань (миттєва ліквідність);
- К13 – коефіцієнт вилучення коштів;

Таблиця 3.6.

Стандартизована система часткових коефіцієнтів фінансової стійкості АТ
«Ощадбанк» за період з 01.01.2015 року по 01.01.2017 року

Показник	01.01.2015	01.01.2016	01.01.2017
К1	0,87	1,02	1,11
К2	1,14	0,97	0,89
К3	1,11	0,98	0,92
К4	1,38	0,28	1,34
К5	1,08	1,07	0,85
К6	0,89	0,97	1,14
К7	0,99	1,03	0,98
К8	0,98	1,02	1,00
К9	0,95	1,11	0,95
К10	1,18	1,00	0,82
К11	0,97	0,98	1,05
К12	0,73	1,06	1,21
К13	0,98	1,04	0,98
К14	0,88	1,03	1,09
К15	0,60	1,47	0,93
К16	1,22	1,07	0,71
К17	1,40	1,29	0,31
К18	1,30	1,35	0,35
К19	1,23	1,07	0,70
К20	0,89	1,36	0,75
К21	1,10	0,99	0,91

- K14 – коефіцієнт співвідношення кредитів, наданих клієнтам, та депозитних вкладів клієнтам;
- K15 – коефіцієнт співвідношення міжбанківських кредитів наданих та одержаних;
- K16 – загальний рівень рентабельності;
- K17 – рентабельність активів;
- K18 – рентабельність власного капіталу;
- K19 – рівень окупності витрат;
- K20 – чистий серед;
- K21 - чиста процентна маржа.

Дестимулятори представлені наступною сукупністю показників:

- K1 – коефіцієнт "фінансового важеля";
- K7 – коефіцієнт активності залучення позичених і залучених коштів;
- K8 – коефіцієнт активності залучення міжбанківських кредитів.

Після поділу показників на стимулятори та де стимулятори, варто сформулювати вектор-еталон, що є наступним етапом дослідження:

$$P=(0,87;1,14;1,11;1,38;1,08;1,14;0,98;0,98;1,11;1,18;1,05;1,21;1,04;1,09;1,47;1,22;1,40;1,35;1,23;1,36;1,10) \quad (3.10)$$

Наступним етапом визначення інтегрального таксономічного показника фінансової стійкості АТ «Ощадбанк» є визначення відстаней часткових показників від вектора-еталона за формулою 3.4.:

$$C_0(01.01.2015)=1,1679; C_0(01.01.2016)=1,2116; C_0(01.01.2017)=1,9523.$$

Середня відстань між спостереженнями була розрахована за формулою 3.5 наступним чином:

$$\bar{C}_0 = \frac{1}{3}(1.1679+1.2116+1.9523) = 1.4439 \quad (3.11)$$

Визначення інтегрального таксономічного показника фінансової стійкості банку передбачає розрахунок стандартного відхилення S_0 , використовуючи формулу 3.6, що виглядає наступним чином:

$$S_0 = \sqrt{\frac{1}{3}((1.1679-1.4439)^2 + (1.2116-1.4439)^2 + (1.9523-1.4439)^2)} = 0.3599 \quad (3.12)$$

Розрахунок максимально можливого відхилення C_0 має наступний вигляд:

$$C_0 = 1.4439 + 2 * 0.3599 = 2.1637 \quad (3.13)$$

Наступним етапом інтегральної оцінки фінансової стійкості банку є розрахунок зведених динамічних показників за формулою (3.8):

$$d_{01.01.2015} = 1,1679 / 2,1637 = 0,5397 \quad (3.14)$$

$$d_{01.01.2016} = 1,2116 / 2,1637 = 0,56 \quad (3.15)$$

$$d_{01.01.2017} = 1,9523 / 2,1637 = 0,9022 \quad (3.16)$$

Заключним етапом здійснюваного дослідження є визначення інтегрального таксономічного показника фінансової стійкості АТ «Ощадбанк» за періоди з 01.01.2015 року по 01.01.2017 року, розрахунок якого представлений нижче за формулою (3.8):

$$PI(\Phi CB)_{01.01.2015} = 1 - 0,5397 = 0,4602; \quad (3.17)$$

$$PI(\Phi CB)_{01.01.2016} = 1 - 0,56 = 0,44; \quad (3.18)$$

$$PI(\Phi CB)_{01.01.2017} = 1 - 0,9022 = 0,0977. \quad (3.19)$$

У результаті проведеного інтегрального таксономічного аналізу фінансової стійкості АТ «Ощадбанк» за досліджуваний період, було отримано сформовані комплексні показники його фінансової стійкості, динаміка яких представлена на рисунку 3.3.

Дані з рисунка 3.3 свідчать про негативну динаміку досліджуваного показника. За аналізований період значення інтегрального таксономічного коефіцієнта фінансової стійкості АТ «Ощадбанк» знизилось з 0,4602, станом на 01.01.2015 року до 0,0977 станом на 01.01.2017 року.

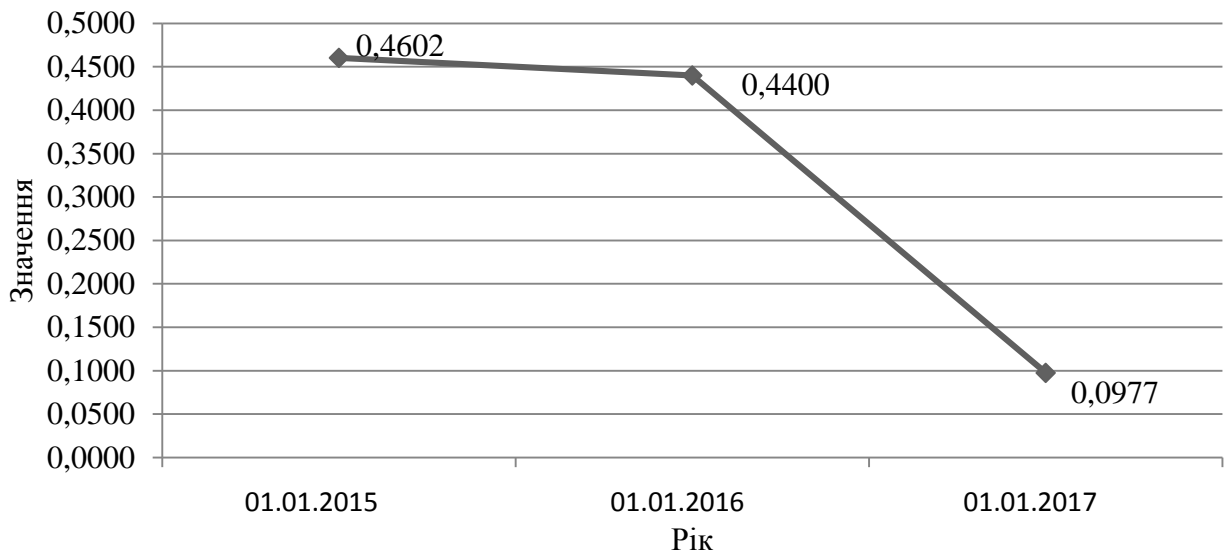

Рис. 3.3. Динаміка інтегрального таксономічного показника фінансової стійкості АТ «Ощадбанк» за період з 01.01.2015 року по 01.01.2017 року

Доцільно розглянути отримані за шкалою оцінки фінансової стійкості банку.

Виходячи з проведеного аналізу отриманих результатів згідно зі шкалою оцінки фінансової стійкості банку, варто зазначити те, що протягом досліджуваного періоду, окрім останньої звітної дати АТ «Ощадбанк» мав значення інтегрального таксономічного показника, що відповідає середньому рівню фінансової стійкості, а станом на 01.01.2017 року – значення відповідає критичному рівню. Дане явище є негативним аспектом функціонування АТ «Ощадбанк». Зниження рівня інтегрального таксономічного показника фінансової стійкості банку спричинене зростанням відстані часткових показників від вектора-еталона. Зокрема станом на 01.01.2015 року коефіцієнт відстані становить 1,1679, а станом на 01.01.2017 року – 1,9523.

Щоб зрозуміти, які саме часткові показники справили найбільший вплив на зростання евклідової відстані, і, як наслідок, на зниження інтегрального таксономічного показника рівня фінансової стійкості АТ «Ощадбанк» за аналізований період, доцільно розглянути відхилення часткових показників ФСБ від значень вектора-еталона (табл.3.7).

Таблиця 3.7.

Динаміка відхилень часткових показників фінансової стійкості від значень вектора-еталона АТ «Ощадбанк» за період з 01.01.2015 року по 01.01.2017 року

Показник	Рік		
	01.01.2015	01.01.2016	01.01.2017
K1	0,0000	0,1513	0,2377
K2	0,0000	0,1685	0,2440
K3	0,0000	0,1294	0,1905
K4	0,0000	1,1068	0,0481
K5	0,0000	0,0054	0,2323
K6	0,2515	0,1760	0,0000
K7	0,0144	0,0507	0,0000
K8	0,0000	0,0426	0,0144
K9	0,1591	0,0000	0,1599
K10	0,0000	0,1879	0,3649
K11	0,0716	0,0647	0,0000
K12	0,4887	0,1536	0,0000
K13	0,0648	0,0000	0,0671
K14	0,2054	0,0504	0,0000
K15	0,8743	0,0000	0,5373
K16	0,0000	0,1513	0,5045
K17	0,0000	0,1171	1,0941
K18	0,0493	0,0000	1,0008
K19	0,0000	0,1634	0,5330
K20	0,4671	0,0000	0,6141
K21	0,0000	0,1031	0,1906

У результаті проведеного аналізу відхилень часткових показників фінансової стійкості АТ «Ощадбанк» від вектора-еталона за період з 01.01.2015

року по 01.01.2017 року було визначено фактори, які негативно вплинули на значення інтегрального таксономічного показника у розрізі кожної звітної дати.

Зокрема, станом на 01.01.2015 року найбільше відхилення від еталонних значень мали наступні фактори:

- коефіцієнт мультиплікатора статутного капіталу (K6) – 0,2515;
- коефіцієнт покриття нестійких зобов'язань (K12) – 0,4887;
- коефіцієнт співвідношення депозитів клієнтів, та кредитів, наданих клієнтам (K14) – 0,2054;
- коефіцієнт співвідношення міжбанківських кредитів наданих та одержаних (K15) – 0,8743;
- чистий серед (K20) – 0,4671.

Що стосується факторів, що мали найбільше відхилення від еталонних значень станом на 01.01.2016 року, до них варто віднести такі:

- коефіцієнт захищеності власного капіталу (K4) – 1,1068;
- коефіцієнт активності використання залучених і запозичених коштів у кредитний портфель (K10) – 0,1879;
- коефіцієнт покриття нестійких зобов'язань (миттєва ліквідність) (K12) – 0,1536;
- загальний рівень рентабельності (K16) – 0,1513;
- рівень окупності витрат (K19) – 0,1634.

Станом на 01.01.2017 року найбільше відхилення мала наступна сукупність факторів:

- коефіцієнт співвідношення міжбанківських кредитів наданих та одержаних (K15) – 0,5373;
- загальний рівень рентабельності (K16) – 0,5045;
- рентабельність активів (K17) – 1,0941;
- рентабельність власного капіталу (K18) – 1,0008;
- рівень окупності витрат (K19) – 0,5330;
- чистий спред (K20) – 0,6141.

Підводячи підсумки стосовно проведеного аналізу фінансової стійкості АТ «Ощадбанк» за період з 01.01.2015 року по 01.01.2017 року з використанням інтегрального таксономічного показника слід зауважити, що станом на останню звітну дату спостерігається її критичний рівень. Виходячи з цього, слід зауважити, що керівництво АТ «Ощадбанк» має сформулювати політику, спрямовану на підвищення рівня фінансової стійкості у розрізі ділової активності, ліквідності та ефективності управління банком.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3

Здійснивши дослідження стосовно механізму управління фінансовою стійкістю в АТ «Банк», варто зазначити, що він ґрунтується на принципах управління системи окремих ризиків, що здійснюють вплив на його діяльність. Виходячи з цього, можна зробити висновок, що в кінцевому результаті даний механізм призводить до оцінки та управління окремими ризиками, а не передбачає формування конкретного показника рівня фінансової стійкості банківської установи, що, в свою чергу є, недоліком існуючого механізму, та передумовою для застосування інтегрального таксономічного аналізу рівня фінансової стійкості АТ «Ощадбанк» .

Інтегральний таксономічний аналіз рівня фінансової стійкості банку являє собою систему поетапних дій, виконання яких передбачає дотримання встановленого комплексу вимог та принципів.

Для здійснення комплексного аналізу фінансової стійкості банку було обрано наступні групи показників:

- коефіцієнти капітальної стійкості;
- коефіцієнти ділової активності;
- коефіцієнти ефективності управління банком;

Не меш важливою групою коефіцієнтів, які доцільно використовувати в процесі розрахунку інтегрального показника фінансової стійкості банку, є коефіцієнти ліквідності банку. Виходячи з цього, постає проблема визначення

системи саме тих показників, які б давали об'єктивну оцінку рівня ліквідності банку саме в посткризовий період.

Для узагальнення часткових показників ефективно використовуються методи порівняльного багатовимірного аналізу, зокрема, метод побудови таксономічного показника. Метод побудови таксономічного показника розвитку об'єкта має суттєві переваги в можливості виконання різних видів оцінок в економіці, які проявляються, насамперед, в повній редукції багатовимірного простору ознак об'єкта, що дозволяє розробляти методики узагальнюючого показника функціонування та розвитку; визначати порівняльні оцінки функціонування, розвитку об'єкта оцінки відносно його стратегії та умов зовнішнього середовища.

Виходячи з проведеного аналізу отриманих результатів згідно зі шкалою оцінки фінансової стійкості банку, варто зазначити те, що протягом досліджуваного періоду, окрім останньої звітної дати АТ «Ощадбанк» мав значення інтегрального таксономічного показника, що відповідає середньому рівню фінансової стійкості, а станом на 01.01.2017 року – значення відповідає критичному рівню. Дане явище є негативним аспектом функціонування АТ «Ощадбанк» . Зниження рівня інтегрального таксономічного показника фінансової стійкості банку спричинене зростанням відстані часткових показників від вектора-еталона. Зокрема станом на 01.01.2015 року коефіцієнт відстані становить 1,1679, а станом на 01.01.2017 року – 1,9523.

Виходячи з цього, слід зауважити, що керівництво АТ «Ощадбанк» має сформулювати політику, спрямовану на підвищення рівня фінансової стійкості у розрізі ділової активності, ліквідності та ефективності управління банком.

ВИСНОВКИ

Для тлумачення поняття фінансової стійкості, виникає необхідність розглянути основні особливості категорії «стійкості». Сутність даного поняття, у загальному розумінні, на нашу думку, розкривається як характеристика стану рівноваги об'єкта чи системи, яка відображає можливість зберігати функціональне призначення та властивості незмінними, незважаючи на вплив внутрішніх чи зовнішніх факторів та ризику, які можуть виникнути в процесі їх функціонування.

Узагальнюючи розглянуті підходи та тлумачення, було визначено що фінансова стійкість банку – це інтегральний, динамічний показник, який є складовою загальної стійкості банку і характеризує здатність банку протидіяти негативним екзогенним та ендогенним факторам за допомогою підтримання ліквідності, платоспроможності та прибутковості на достатньому для цього рівні.

Визначено, що банк у своїй діяльності постійно зазнає впливу як з боку ендогенних, так і екзогенних факторів, що, в свою чергу, вимагає безперервний аналіз та контроль за рівнем фінансової стійкості з метою забезпечення його ефективного функціонування.

Ключовим фактором щодо забезпечення фінансової стійкості банку є розвиненість його інформаційних ресурсів та організаційного забезпечення. Під інформаційним забезпеченням фінансової стійкості банку розуміється комплекс аналітичної інформації, методів її аналізу, обробки, які дають змогу визначити реальний рівень фінансової стійкості, виявити фактори та їх вплив на неї та обґрунтувати шляхи забезпечення фінансової стійкості в майбутньому. Для аналізу стійкості банку використовується інформація як із внутрішніх, так із зовнішніх джерел. Забезпечення фінансової стійкості банку реалізується на оперативному, тактичному та стратегічному рівнях та ґрунтується на існуючих організаційній структурі забезпечення. Процес забезпечення фінансової стійкості банку передбачає залучення вищого органу управління,

спостережного, виконавчого та контролюючого органів, функціональних підрозділів, що включають в себе КУАП, кредитний комітет, фронт-офіс, бек-офіс, казначейство та підрозділ з ризик-менеджменту.

Механізм забезпечення стійкості банку являє собою комплекс інструментів та методів, які спрямовуються банком на підвищення рівня його стійкості. Об'єктом забезпечення виступає фінансова стійкість банку, що визначається через комплекс характеристик.

Підводячи підсумки стосовно оцінки фінансової стійкості банку, слід зауважити, що вона являє собою комплекс заходів, який охоплює неперервне спостереження за основними показниками діяльності банку з використанням комплексу інструментів таких, як горизонтальний, вертикальний, порівняльний, коефіцієнтний аналіз; стрес-тестування, математичні методи й моделі, факторний аналіз тощо. Одним з найважливіших та ефективних інструментів оцінки фінансової стійкості банку є коефіцієнтний аналіз або метод індикаторів, що дає можливість оперативно визначити відхилення в діяльності банку та забезпечує комплексність і повноту аналізу.

Діяльність банку, перш за все, спрямована на обслуговування населення, чому сприяє широко розвинена мережа без балансових відділень та філій. Ощадбанк має закріплену законом державну гарантію збереження вкладів громадян та їх видачі за першою вимогою. При цьому банк досить потужно функціонує й у наступних сегментах: обслуговування корпоративних клієнтів, інвестиційна діяльність та діяльність на міжбанківському ринку.

Управління фінансовою стійкістю в АТ «Ощадбанк» здійснюється, ґрунтуючись на системі внутрішніх положень. Ефективне управління ризиками здійснюється відповідно до політик, які затверджуються правлінням банку й розглядаються його профільними комітетами.

Банк використовує комбіновану модель управління ризиками, з точки зору структурної організації, що включає в себе загальнобанківський, середній та операційний рівні управління. Таким чином, механізм управління фінансовою стійкістю в АТ «Ощадбанк» являє собою високоорганізовану

систему управління, яка попереджає виникнення ендогенних та екзогенних факторів, що справляють негативний вплив на фінансову стійкість банку.

Здійснивши дослідження стосовно механізму управління фінансовою стійкістю в АТ «Ощадбанк», варто зазначити, що він ґрунтується на принципах управління системи окремих ризиків, що здійснюють вплив на його діяльність. Виходячи з цього, можна зробити висновок, що в кінцевому результаті даний механізм призводить до оцінки та управління окремими ризиками, а не передбачає формування конкретного показника рівня фінансової стійкості банківської установи, що, в свою чергу є, недоліком існуючого механізму, та передумовою для застосування інтегрального таксономічного аналізу рівня фінансової стійкості АТ «Ощадбанк».

Інтегральний таксономічний аналіз рівня фінансової стійкості банку являє собою систему поетапних дій, виконання яких передбачає дотримання встановленого комплексу вимог та принципів.

Для здійснення комплексного аналізу фінансової стійкості банку було обрано наступні групи показників:

- коефіцієнти капітальної стійкості;
- коефіцієнти ділової активності;
- коефіцієнти ефективності управління банком;

Не меш важливою групою коефіцієнтів, які доцільно використовувати в процесі розрахунку інтегрального показника фінансової стійкості банку, є коефіцієнти ліквідності банку. Виходячи з цього, постає проблема визначення системи саме тих показників, які б давали об'єктивну оцінку рівня ліквідності банку саме в посткризовий період.

Для узагальнення часткових показників ефективно використовуються методи порівняльного багатовимірного аналізу, зокрема, метод побудови таксономічного показника. Метод побудови таксономічного показника розвитку об'єкта має суттєві переваги в можливості виконання різних видів оцінок в економіці, які проявляються, насамперед, в повній редукції багатовимірного простору ознак об'єкта, що дозволяє розробляти методики

узагальнюючого показника функціонування та розвитку; визначати порівняльні оцінки функціонування, розвитку об'єкта оцінки відносно його стратегії та умов зовнішнього середовища.

Виходячи з проведеного аналізу отриманих результатів згідно зі шкалою оцінки фінансової стійкості банку, варто зазначити те, що протягом досліджуваного періоду, окрім останньої звітної дати АТ «Ощадбанк» мав значення інтегрального таксономічного показника, що відповідає середньому рівню фінансової стійкості, а станом на 01.01.2017 року – значення відповідає критичному рівню. Дане явище є негативним аспектом функціонування АТ «Ощадбанк» . Зниження рівня інтегрального таксономічного показника фінансової стійкості банку спричинене зростанням відстані часткових показників від вектора-еталона. Зокрема станом на 01.01.2015 року коефіцієнт відстані становить 1,1679, а станом на 01.01.2017 року – 1,9523.

Виходячи з цього, слід зауважити, що керівництво АТ «Ощадбанк» має сформулювати політику, спрямовану на підвищення рівня фінансової стійкості у розрізі ділової активності, ліквідності та ефективності управління банком.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аналіз банківської діяльності [Текст]: навчально-методичний посібник / І.М. Парасій-Вергуненко, М.Д. Алексеєнко, А.М. Герасимович [та ін.] – К.: КНЕУ, 2003. –347 с. – ISBN 966–574–569–0.
2. Антонов Н.Г. Денежное обращение, кредит и банки [Текст] / Н.Г. Антонов, М.А. Пессель. – М.: Финстатинформ, 1995. – 272 с.–ISBN966–8062–37–3.
3. Балдин, К.В. Антикризисное управление: макро- и микроуровень [текст]: учебное пособие /К. В. Балдин, В. С. Зверев, А. В. Рокосуев. – 2-е изд., испр. – М.: Издательско-торговая корпорация «Дашков и К», 2007. – 280 с.- ISBN966–7952–37–1.
4. Банківська енциклопедія [Текст]/ під. ред. А.М. Мороз. – К.: ЕЛЬТОН, 1993. – 328 с.–ISBN 5–93517–137–0.
5. Банківський менеджмент: питання теорії та практики [Текст] : монографія / О.А. Криклій, Н.Г. Маслак, О.М. Пожар [та ін.]. –Суми : ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2011. – 152 с.–ISBN 966–96545–0–6.
6. Бас М.А. Антикризове управління банківськими установами:теоретичний аспект [Текст] / М.А. Бас // Регіональна економіка. – 2011. – № 5. – С. 111 – 115.
7. Белых, Л. П. Устойчивость коммерческих банков. Как банкам избежать банкротства [Текст] / Л.П. Белых. – М.: Банки и биржи, 1996. – 192 с. – ISBN547-2486-51-7.
8. Бондаренко, А. Ф. Антикризовий маркетинг як складова стратегічного управління банком [Текст] / А. Ф. Бондаренко, С. В. Дубовик// Регіональна економіка. – 2010. – № 11. – С. 68 – 73.
9. Бутинець, Ф.Ф. Аналіз діяльності комерційного банку [Текст] / Ф.Ф. Бутинець, А.М. Герасимович.– Житомир: ПП Рута, 2001. – 864 с. – ISBN 966-93547-1-3.

10. Васюренко О. В. Управління діяльністю банку: методологія і практика [Текст] : монографія / Васюренко О. В. – Суми: УБС НБУ, 2008. – 230 с.
11. Васькович, І. М. Деякі аспекти фінансової стійкості комерційного банку [Текст] / І. М. Васькович // Формування ринкових відносин в Україні. – 2004. – № 2 (33). – С. 40 – 43.
12. Вітлінський, В. Фінансова стійкість як системна характеристика комерційного банку [Текст] / В. Вітлінський, О. Пернарівський // Банківська справа. – 2000. – № 6. – С. 48–51.
13. Волошин, І. Аналіз ліквідності банку [Текст]: / І. Волошин // Фінансовий директор. – 2002 – № 6(10). – С. 48–53.10
14. Галицька, Е. Удосконалення системи показників ліквідності комерційних банків [Текст] / Е. Галицька, Л. Висоцька // Банківська справа. – 2002. – №2. – С.19–25.
15. Герасимова, Е. Б. Феноменология анализа финансовой устойчивости кредитной организации [Текст] / Е. Б. Герасимова. – М.: Финансы и статистика, 2006. – 392с. – ISBN 966-4579-24-8.
16. Герасимович, А.М. Аналіз банківської діяльності [Текст]: підручник / А.М. Герасимович. – К.: КНЕУ, 2006. – 600 с. – ISBN 966-574-567 -0.
17. ГОСТ 12.1.004-91 ССБТ. Пожарная безопасность. Общие требования [Электронный ресурс]: Система стандартов безопасности труда – Режим доступа: <http://best-stroy.ru/gost/download.php?file=2026> – Назва з домашньої сторінки Інтернету.
18. ГОСТ 12.1.045-84 ССБТ. Электростатические поля. Допустимые уровни на рабочих местах и требования к проведению контроля [Электронный ресурс]: Система стандартов безопасности труда. – Режим доступа: <http://vsegost.com/Catalog/27/2729.shtml>.
19. Груздевич, У.Я. Аналіз банківської діяльності [Текст]: нав. посіб. / У. Я. Груздевич. – К.: УАБС НБУ, 2007. – 222 с. – ISBN 978-966-368-041-5.16

20. Д'яконова, І. І. Дослідження факторів стабілізації та підвищення надійності банківської системи України [Текст] / І. І. Д'яконова, Ф. І. Шпиг // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: зб. наук. праць / Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України". – Суми, 2007. – №. 22. – С. 62-78.
21. Данилюк, М. О. Фінансовий менеджмент [Текст] : навч. посібник / М. О. Данилюк, В. І. Савич. – К. : ЦНЛ, 2004. – 204 с.–ISBN 978-966-435-05-7.18
22. Денежное обращение, кредит и банки [Текст] / Н. Г. Антонов, М. А. Пессель. – М. : Финстатинформ, 1995. – 272 с. - ISBN 978-5-406-02077-7.
23. Деньги, кредит, банки: учебник / под. ред. О. И. Лаврушина. – М.:КНОРУС, 2005. – 558 с. - ISBN 978-5-406-00313-8.
24. Державні санітарні правила і норми роботи з візуальними дисплейними терміналами електронно-обчислювальних машин ДСанПіН 3.3.2.007-98 [Електронний ресурс]: Режим доступу: klimenko.kiev.ua/ekolad/docs/dsanpin.doc.
25. Дзюблюк, О. В. Фінансова стійкість банків як основа ефективного функціонування кредитної системи [Електронний ресурс]: монографія / О.В.Дзюблюк, Р.В.Михайлюк. – 2009. – 316с. – Режим доступу: <http://www.twirpx.com/file/364503>.
26. Заруба, О. Д. Фінансова стійкість комерційного банку: способи визначення [Текст] / О. Д. Заруба, Р. І. Шиллер // Вісник Національного банку України. – 1997. - №7. - С. 33-36.
27. Как выбрать надежный банк / [В. Г. Андреев, Н. Н. Захаров, Л. К. Локтев, С. А. Журбин]. – М. : Банковский деловой центр, 1998. – 184 с. - ISBN 978-5-8243-1540-0.
28. Коваленко В. В. Антикризове управління в забезпеченні фінансової стійкості банківської системи: монографія [Текст] / В. В. Коваленко, О. В. Крухмаль. – Суми: УАБС НБУ, 2008. – 198 с.

29. Коваленко, В. В. Стратегічне управління фінансовою стійкістю банківської системи: методологія і практика [Текст] : монографія / В. В. Коваленко. - Суми : ДВНЗ —УАБС НБУ, 2010. – 228 с. – ISBN 978-966-8958-65-6.
30. Коваль, В. М. Надійність і стійкість комерційного банку: оцінка та регулювання : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец.08.04.01 / Коваль В. М. – Київ, 2001. – 17 с.23.26
31. Колективний договір АТ «Ощадбанк» від 14.07.2009 року[Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://www>
32. Концепція управління ризиками в системі В АТ «Ощадбанк» [Електронний ресурс] : затверджена Наглядовою Радою В АТ «Ощадбанк» 14.07.2004 протоколом №1, погодженою Постановою правління В АТ «Ощадбанк» № 59-1 від 5.07.2004 р. – Режим доступу: <http://>
33. Кочетков, В. М. Організація управління фінансовою стійкістю банку в ринкових умовах [Текст] : монографія / В. М. Кочетков – К. : Вид-во Європейок. Університету,2003. – 300 с. – ISBN 658-4579-24-6.
34. Крухмаль, О. В. Оцінка фінансової стійкості як динамічної характеристики банку [Текст] / О. В. Крухмаль // Вісник УАБС. – 2007. –№ 1(22). – С. 75-78.
35. Лекарев, С.В. Бизнес и безопасность. А-Я: толковый терминологический словарь [Текст] / С.В. Лекарев, В.А.Порк. – М.: ЦКСИИМ, 1995. – 336 С.27.
36. Масленченков, Ю. С. Управление устойчивостью коммерческого банка [Електронний ресурс]: Режим доступу : <http://www.nns.ru>. - Загл. Зекрану.
37. Масленченков, Ю.С. Финансовый менеджмент в коммерческом банке: технология финансового менеджмента клиента [Текст] / Ю.С. Масленченков. –М.: Перспектива, 1997.–214 с.–ISBN 966-4579-24-6.
38. Назарова, І.С. Словник української мови / [ред.:І.С. Назарова, О. П. Петровська, Л.Г.Скрипник, Л.А. Юрчук].–К.: Наукова думка,1978. – Т. ІХ. – 853 с.

39. Никитина, Т. В. Банковский менеджмент [Текст] : учебное пособие / Т. В. Никитина. – СПб: Питер, 2001.–160 с.–ISBN 966-532-498-8.
40. Норми радіаційної безпеки України (НРБУ-97) : Державні гігієнічні нормативи [Електронний ресурс]: Режим доступу: http://www.icchernobyl.kiev.ua/nd/nrbu_97.htm.
41. Осташ, С. Деякі аспекти прибутковості та фінансової стійкості комерційного банку [Текст] / С. Осташ // Вісник НБУ. – 2001. – №2. – С. 41-49.
42. Островська, О. А. Методологія оцінки фінансового стану на основі аналізу фінансових звітів в умовах стандартизації бухгалтерського обліку [Текст] / О. А. Островська // Економіка: проблеми теорії та практики: зб. наук. пр. – № 67. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2001. – С. 56-61.
43. Офіційний веб-сайт АТ «Ощадбанк» / [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www>.
44. Про порядок складання і оприлюднення фінансової звітності банків України [Електронний ресурс] : інструкція, затверджена постановою Правління НБУ від 27.12.2007 № 480. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>. – - Назва з екрану.
45. Пантелеєв, В. П. Фінансова стійкість комерційного банку: проблеми регулювання [Текст] / В. П. Пантелеєв, С. П. Халява // Банківська справа. – 1996. – № 1. – С. 32–39.
46. Перехрест Л. М. Теоретичні підходи до антикризового управління банком в умовах фінансової нестабільності [Текст] / Л. М. Перехрест // Сталий розвиток економіки, 2009. – №5. – С. 89–95.
47. Петриненк, Л. Ю. Аналіз методів оцінювання фінансової стійкості комерційних банків [Текст] / Л. Ю. Петриненк // Финансовая консультация.- 2002.– №1.– С. 75–80.40
48. Примостка Л. О. Банківські ризики: теорія та практика управління: монографія [Текст] / Л. О. Примостка. – Київ: К.: КНЕУ, 2008. – 456 с.

49. Про банки і банківську діяльність [Електронний ресурс] : закон від 7 грудня 2000 р. № 2121-III : / Режим доступу : http://www.bank.gov.ua/B_zakon/law_VBD.pdf – Назва з екрану.

50. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність [Електронний ресурс] : закон від 16.07.1999 р. N 5463-VI - Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996-14>. - Назва з екрану.

51. Про Національний банк України [Електронний ресурс] : закон України від 20 травня 1999 р. № 679-XIV - Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>. - Назва з екрану.

52. Про охорону праці : закон України від 14.10.1992 N 2694-XII [Електронний ресурс] : Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1085.154.19&nobreak=1>. – Назва з екрану.

53. Про порядок регулювання діяльності банків в Україні [Електронний ресурс] : інструкція, затверджена постановою Правління Національного банку України 28.08.2001 № 368. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01>.

54. Про службу охорону праці [Електронний ресурс] : типові положення. - Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1526-04>.

55. Склеповий, Є. В. Складові стійкості комерційного банку [Текст] / Є.В. Склеповий // Банківська справа. – 2002. – № 5. – С. 138–142.

56. Смовженко Т. С. Антикризове управління стратегічним розвитком банку [Текст] : монографія / Т. С. Смовженко, О. М. Тридід – Київ: УБС НБУ, 2008. – 473 с.

57. Стонова, Е. С. Финансовый менеджмент: теория и практика [Текст]: учебник / Е. С. Стоянова. – 3-е изд., перераб. и доп. – М. : Перспектива, 1998. – 656 с.–ISBN 966-596-765-1.44

58. Тарханов, Е. А. Устойчивость коммерческих банков [Текст]: монография / Е. А. Тарханова. – Тюмень : Вектор Бук, 2003. – 186 с. – ISBN 966-8549-24-8.

59. Тиркало, Р.І. Фінансовий аналіз комерційного банку: основи теорії, експрес-діагностика, рейтинг [Текст] : навч. посіб. для студ. ВНЗ / Р.І. Тиркало, З. І. Щибиволок. – К. : Слобожанщина, 1999. – 236 с. – ISBN 966-535-102-8.

60. Фетисов, Г. Г. Устойчивость коммерческого банка и рейтинговые системы ее оценки [Текст] / Г. Г. Фетисов. – М.: Финансы и статистика, 2005. – 217 с. – ISBN 567-9547-25-3.

61. Шамота, Г.М. Фінансова стійкість банків на сучасному етапі розвитку банків України [Текст] // Міжнародна банківська конкуренція: теорія і практика: збірник тез доповідей VI Міжнародної науково-практичної конференції (27-28 травня 2011 р.) : у 2 т. / Державний вищий навчальний заклад «Українська академія банківської справи Національного банку України». – Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2010. – Т. 2. – С. 34-48

62. Шелудько, Н. М. До визначення фінансової стійкості комерційного банку [Текст] / Н. М. Шелудько // Вісник Національного банку України. – 2000. – № 3. – С. 40–43.

63. Шіллер, Р. І. Фінансова стійкість комерційного банку та шляхи її зміцнення [Текст] / Р. І. Шіллер. – К.: Наукова думка, 1998. – 159 с. – ISBN 966-625-327-2.

ДОДАТКИ

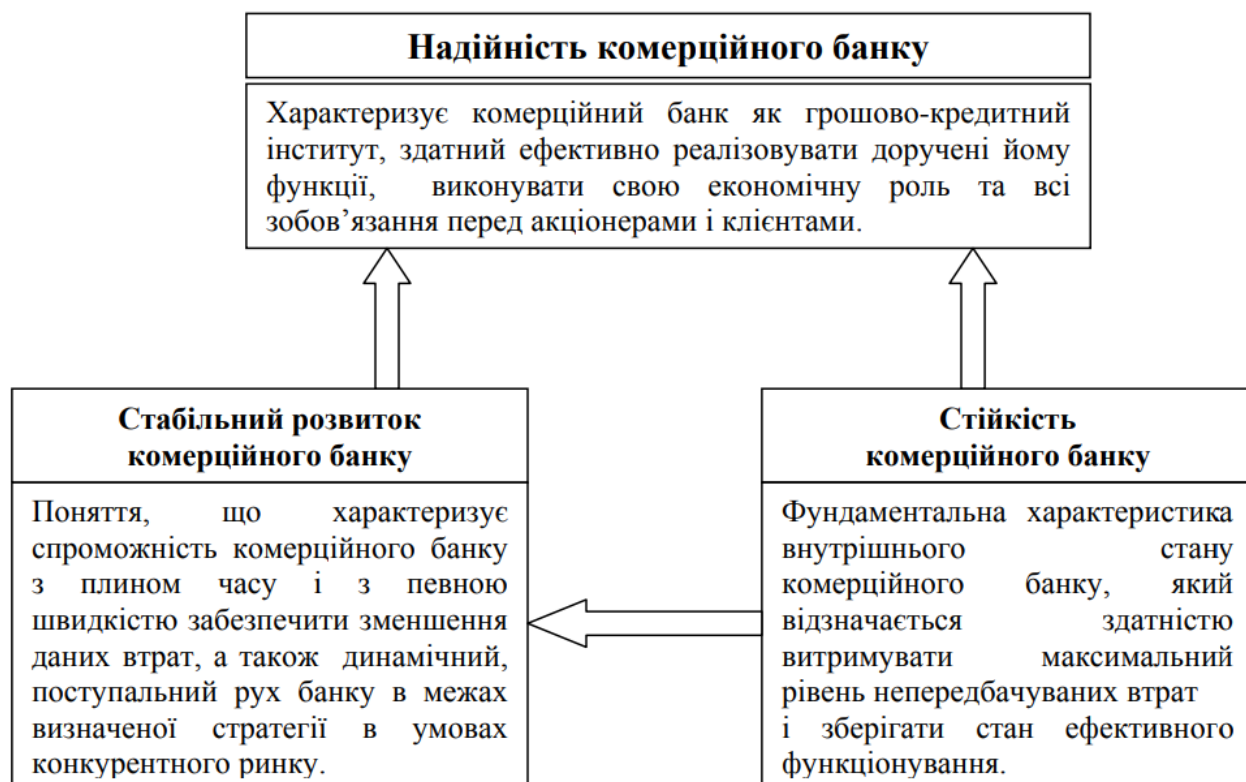

Рис. 1. Взаємозв'язок ознак, що характеризують стан та діяльність комерційного банку

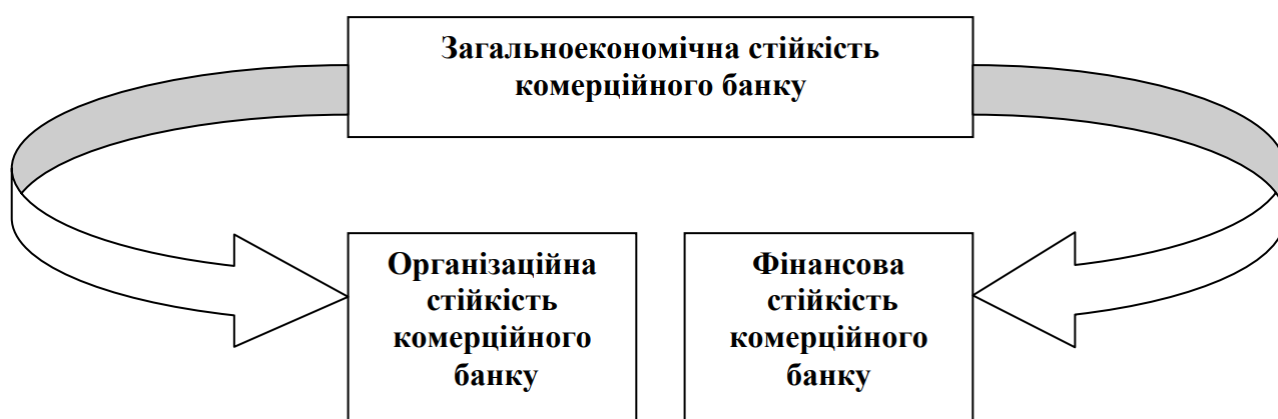

Рис. 2. Структура загальноекономічної стійкості комерційного банку

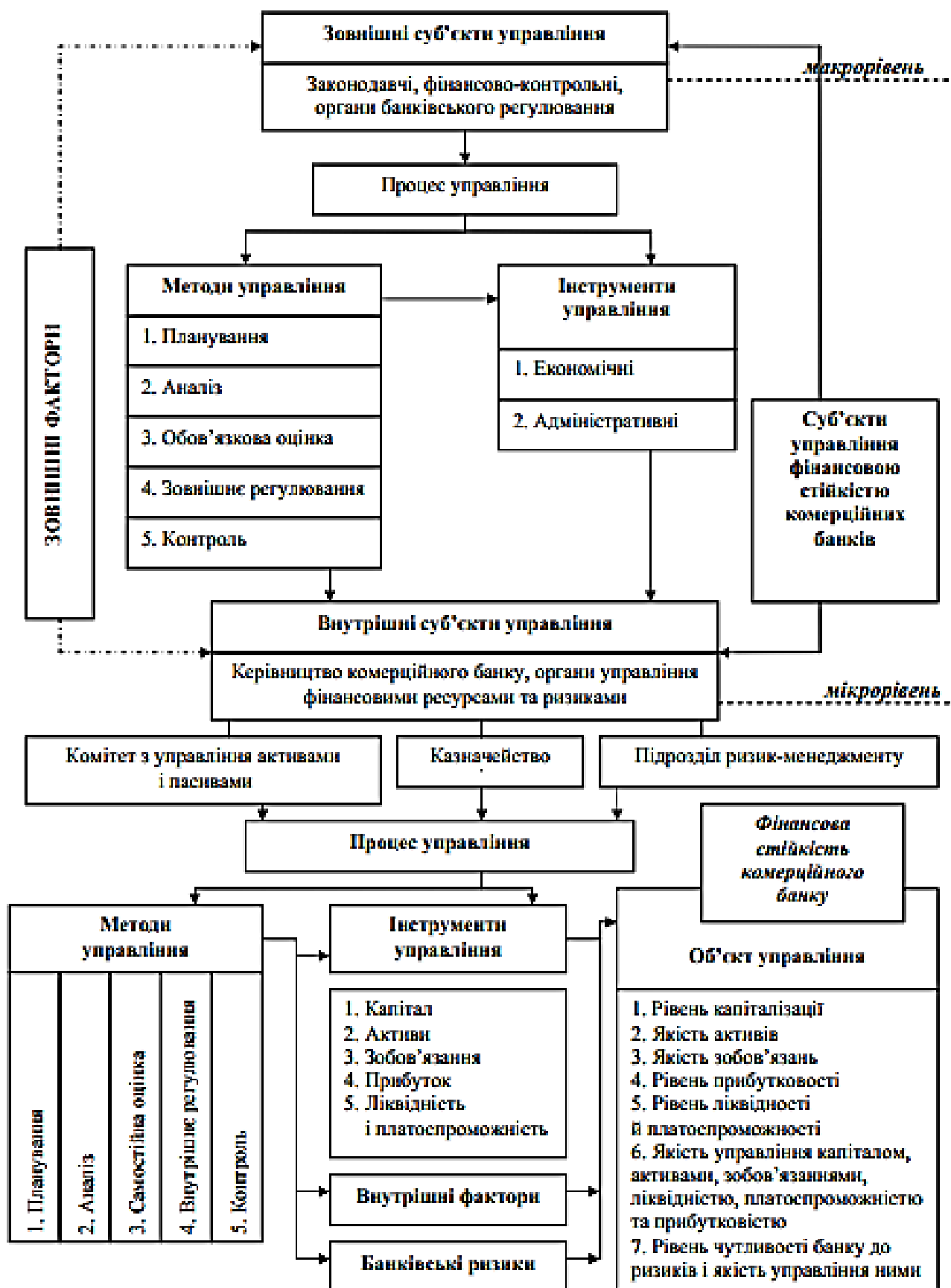

Рис. 3. Механізм управління фінансовою стійкістю комерційного банку

Системи моніторингу фінансового стану банків у світовій практиці

№ за/п	Підходи до організації моніторингу фінансового стану банків	Системи моніторингу фінансового стану банків	Основні методи аналізу та оцінки фінансової стійкості, що застосовуються у системах моніторингу
1.	Системи коефіцієнтного аналізу та аналізу однорідних груп	BAKIS (Німеччина), Bank Monitoring Screens – BMS (США).	метод порівняння фактичних значень відповідних показників з встановленими нормативними (плановими) значеннями; метод порівняння фактичних значень показників з середніми їх величинами по групі однорідних банків;
2.	Рейтингові системи оцінки: ➢ “інсайдерські” ➢ “дистанційні”	CAMELS (США); CAMELS (Україна); CAMELS (Польща, Чехія, Словаччина, Туркменістан, Казахстан, Узбекистан, Вірменія, країни Балтики); UBSS (США); CAMEL (РФ); BOPEC (США); CAMEO (США); ROCA (США); CAEL (США); PATROL (Італія); ORAP (Франція); CAMELS (в складі BASIC) – Аргентина.	індексний метод; бальний метод; метод порівняння з показниками банків –лідерів; факторний аналіз; метод порівняння фактичних значень показників з середніми їх величинами по групі однорідних банків;
3.	Системи комплексної оцінки банківського ризику	RAST (Нідерланди), RATE (Великобританія).	індексний метод; експертний метод;
4.	Статистичні моделі: ➢ розрахунок рейтингів та рейтингових понижень ➢ прогнозування банкрутств і “виживання” ➢ очікуваних збитків	SEER Rating (США), SCOR (США); SEER Risk Rank (США), Bank Calculator – OCC (США); SAABA (Франція).	дискримінантний аналіз; кореляційний аналіз; аналіз темпів зростання значень певних показників; факторний аналіз; регресійний аналіз; метод аналізу динаміки та побудови тренду;
5.	Макро- та мікро- пруденційний аналіз	Система ПФУ, стрес-тестування (країни-члени МВФ).	сценарний аналіз; аналіз чутливості портфеля; метод розрахунку максимальних втрат.

Компоненти рейтингової моделі SEER
(прогнозування банкрутства чи виживання)

Предмет аналізу	Показники	Вплив на рівень ризику
1.Якість активів	Комерційні та промислові кредити	Збільшує
	Кредити прострочені на 30-89 днів	Збільшує
	Кредити прострочені на 90 днів і більше	Збільшує
	Кредити на які в даний момент не нараховуються відсотки	Збільшує
	Місцеві кредити на нерухомість	Зменшує
	Нерухомість у власності	Збільшує
	Величина активів	Зменшує
2.Прибуток	Прибуток від активів (в середньому за період)	Зменшує
3.Ліквідність	Балансова вартість цінних паперів	Зменшує
	Депозити “до запитання”, що перевищують 100 млн.\$	Збільшує
4.Капітал	Власний капітал	Зменшує

Компоненти рейтингової моделі OCC
(прогнозування банкрутства чи виживання)

Предмет аналізу	Показники	Вплив на рівень ризику
1.Ризик банківського портфеля	Відношення кредитів прострочених 90 і більше днів, кредитів на які в даний час не нараховуються відсотки, іншої нерухомості у власності до розміру активів банку	Збільшує
	Неліквідність фінансування	Збільшує
	Проблемність банку (результат рейтингу CAMELS рівний 3,4 чи 5)	Збільшує
2.Ризик фінансового стану банку	Відношення доходів до сплати відсотків та податків, поділених на активи банку до відсотків за зобов'язаннями, поділених на зобов'язання банку	Зменшує
	Відношення капіталу до активів	Зменшує
3.Ризик зовнішнього середовища	Двохрічний ріст рівня безробіття на ринковій території банку	Збільшує
4.Контролюючі змінні	Розмір банку (величина активів більше чи менше 500 млн. \$)	–
	Період протягом якого здійснювався аналіз банку	–

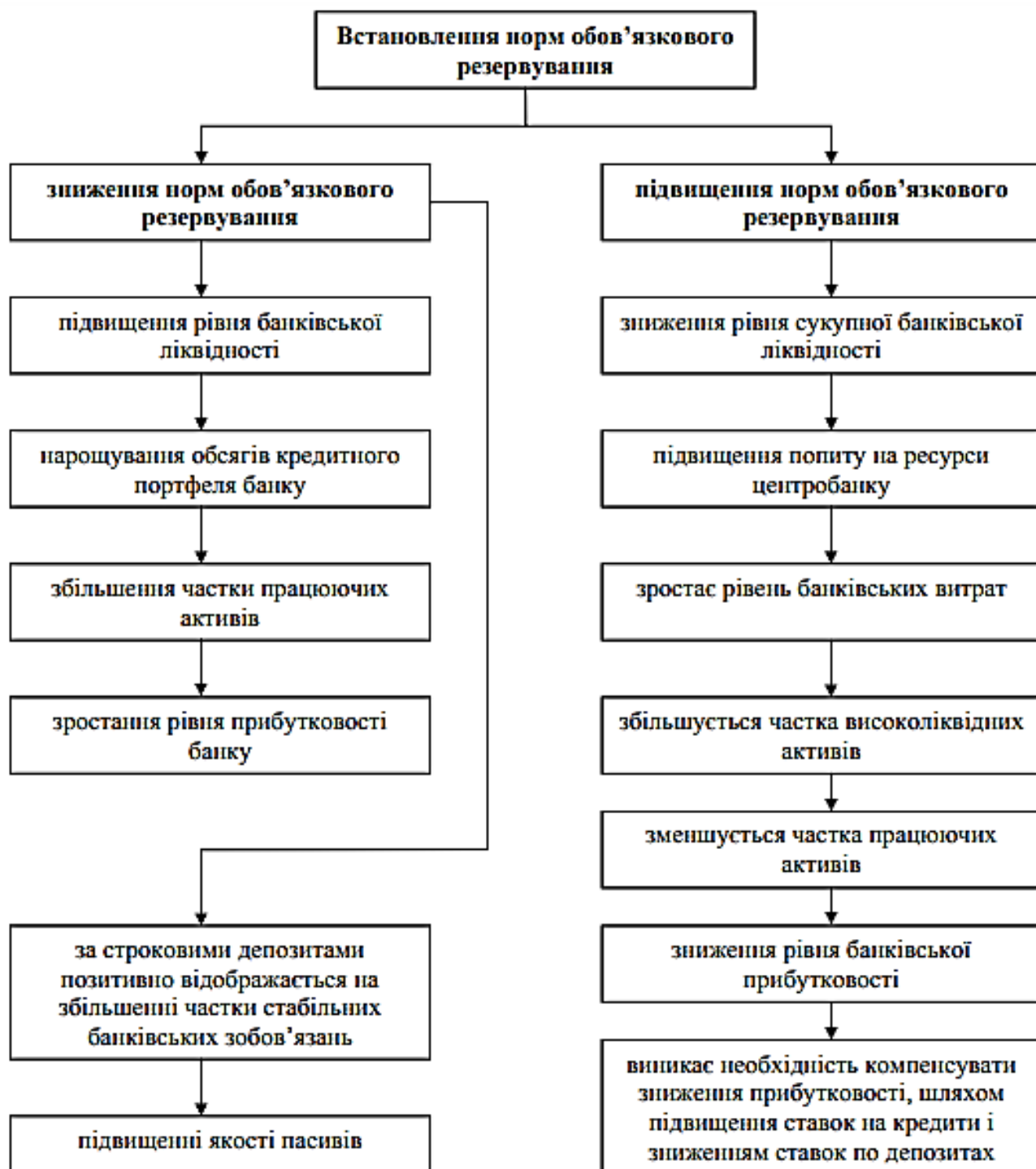

Рис. 4. Вплив норм обов'язкового резервування на базові характеристики фінансової стійкості комерційних банків

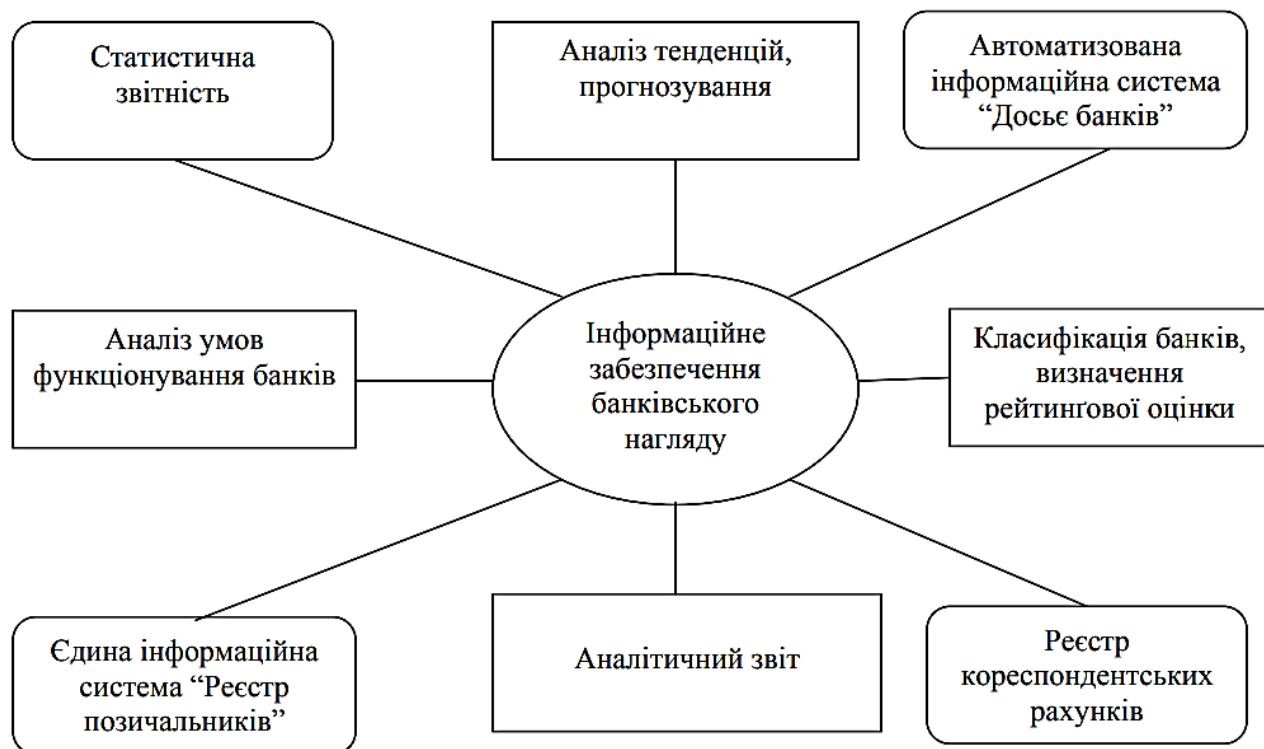

Рис. 5. Інформаційна система банківського нагляду НБУ

Рис. 6. Вплив ризиків на базові характеристики фінансової стійкості банку

Категорії ризику за ступенем пріоритетності для вітчизняних банків

№ за/п	Категорія ризику	У банківській системі в цілому	Найбільш і банки	Великі банки	Середні банки	Малі банки
1.	Кредитний ризик	8,65	8,71	9,43	8,17	7,67
2.	Ризик ліквідності	7,70	7,86	8,29	7,00	7,33
3.	Відсотковий ризик	5,78	5,57	6,14	6,83	3,33
4.	Ринковий ризик	5,04	4,71	5,43	5,83	3,33
5.	Валютний ризик	5,57	4,71	6,57	6,17	4,00
6.	Операційний ризик	4,70	4,86	4,43	5,33	3,67
7.	Ризик репутації	4,06	5,29	3,43	4,17	4,33
8.	Юридичний ризик	4,30	4,00	3,43	4,67	6,33
9.	Стратегічний ризик	4,96	5,43	3,71	5,67	5,33

Таблиця 5

Еволюція систем оцінки ризиків у західній банківській практиці

№ за п/п	Етапи еволюції	Суть та особливості систем оцінки ризиків
1.	Перший етап (1980-і роки)	Запровадження систем оцінки за окремими категоріями ризиків. Наприклад, кредитний відділ оцінював кредитні ризики, валютний відділ – валютні. Тобто, особливістю даного підходу оцінки ризиків було те, що ризики на рівні банку в цілому не інтегрували.
2.	Другий етап (1990-і роки)	Започаткування систем ризик-менеджменту інтегрального типу “знизу–вверх”. Передбачали створення в банку незалежного відділу ризик-менеджменту, який здійснював моніторинг, кількісну оцінку основних ризиків і формування інтегрованої оцінки ризиків на рівні всього банку.
3.	Третій етап (поч. 2000-х років)	Виникнення принципово нового підходу щодо інтегральної оцінки ризиків “зверху–вниз”, об’єктом якого є сукупний ризик та дохід банку. Зокрема, спочатку на рівні всього банку розв’язують завдання ідентифікації, аналізу й оцінки ризиків, які, в свою чергу, впливають на зменшення сукупного прибутку банку та його акціонерної вартості. Враховуючи це, розподіляють ризик-капітал за напрямками діяльності банку.

Рис. 7. Наслідки неефективного управління кредитним ризиком банку

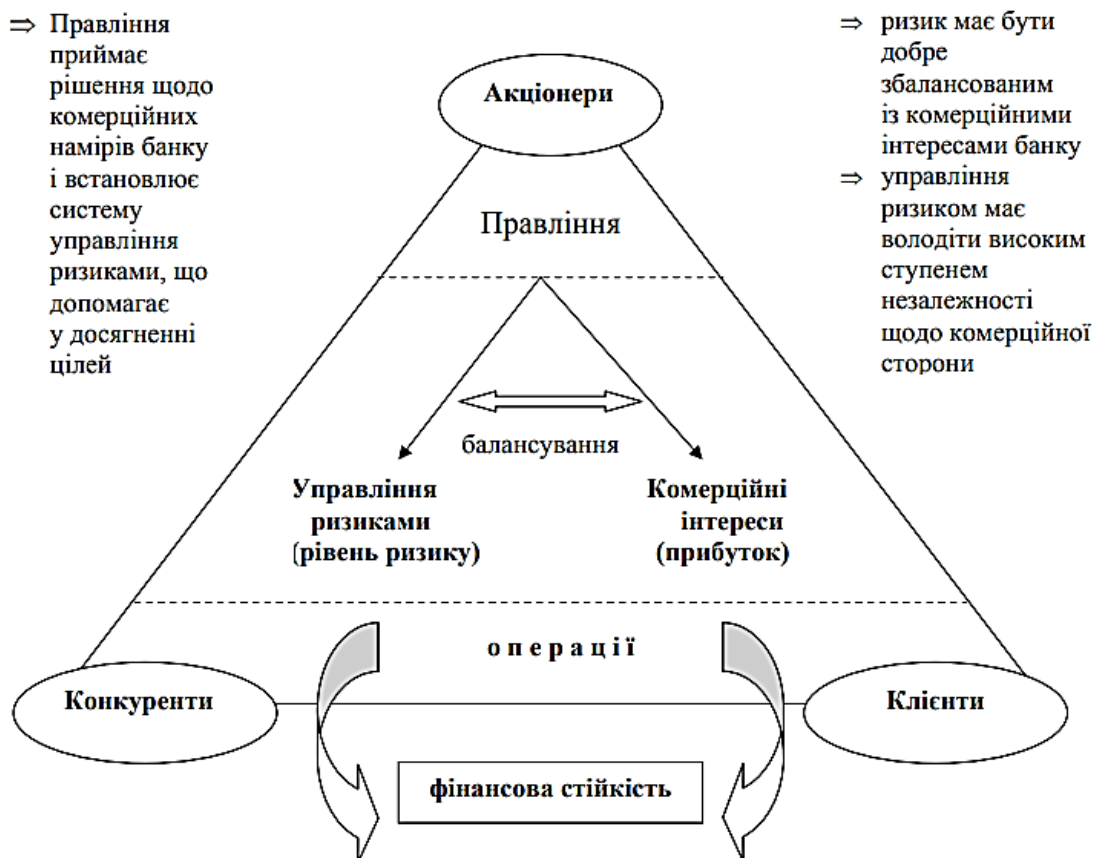

Рис. 8. Забезпечення фінансово стійкого банку

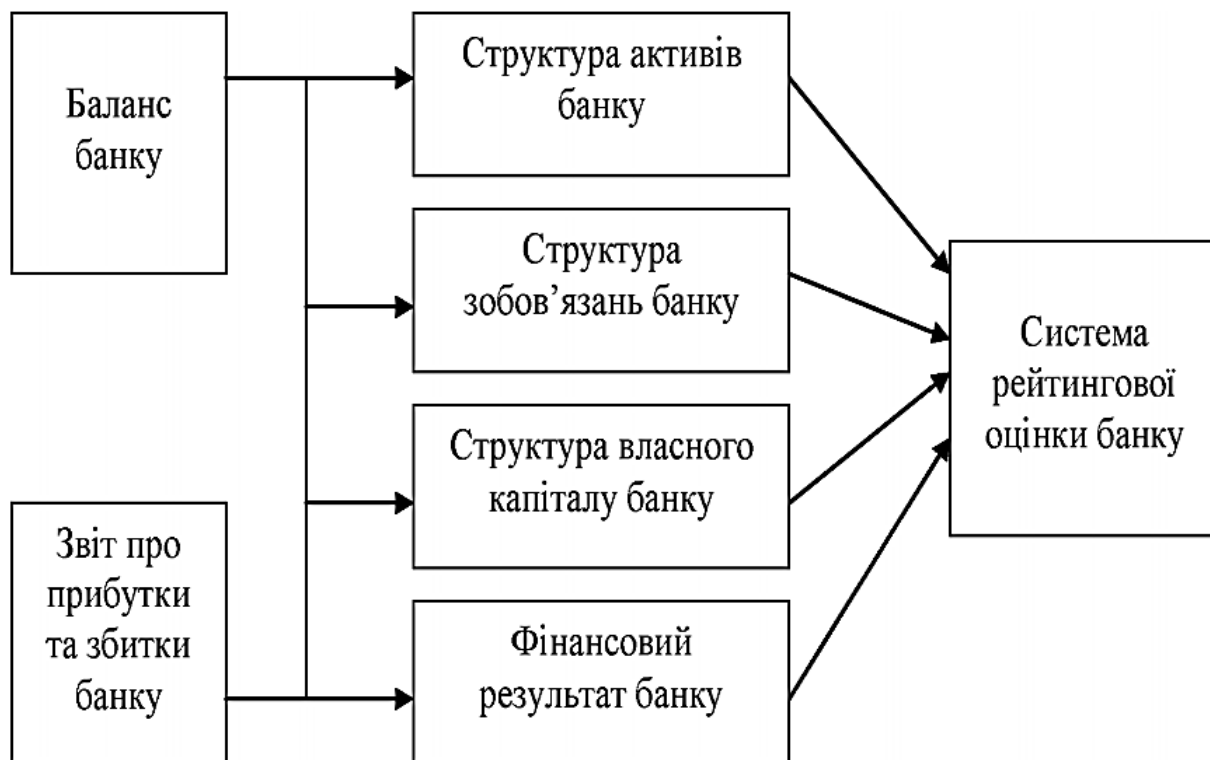

Рис. 9. Інформаційна модель оцінки фінансової стійкості банку на основі відкритої рейтингової системи